

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
KËSHILLI I MINISTRAVE

United Nations
ALBANIA

Programi i Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Kombeve të Bashkuara 2017-2021

Kuadri për Zhvillim të Qëndrueshëm i Kombeve të Bashkuara

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
KËSHILLI I MINISTRAVE

United Nations
ALBANIA

Programi i Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm

ndërmjet
Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë
dhe Kombeve të Bashkuara
2017-2021

Kuadri për Zhvillim të Qëndrueshëm i Kombeve të Bashkuara

Pasqyra e lëndës

Akronime dhe shkurtime	vi
Përmbledhje ekzekutive	viii
Harta e Republikës së Shqipërisë dhe të dhëna bazë	x
Deklarata e angazhimit	1
Nënshkruesit	2
1. Hyrje	5
1.1 Vlerat dhe parimet e partneritetit	6
1.2 Procesi për zhvillimin e Programit të Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm	6
1.3 Konteksti i vendit	7
1.4 Mësimet e nxjerra nga bashkëpunimi në të shkuarën dhe avantazhet krahasimore të Kombeve të bashkuara	12
2. Përparësitë, rezultatet dhe strategjitë	15
2.1 Strategjitë e Programit	15
2.2 Rezultatet e pritshme	18
Përparësia I. Qeverisja dhe shteti i së drejtës	18
Përparësia II. Shëndeti, arsimi, mbrojtja sociale dhe mbrojtja e fëmijëve	24
Përparësia III. Rritja ekonomike, puna dhe bujqësia	29
Përparësia IV. Mjedisi dhe ndryshimet klimatike	33
3. Kërkesat për burime dhe mobilizimi i burimeve	39
Kërkesat për burime	39
Mobilizimi i burimeve	39
4. Menaxhimi dhe llogaridhënia	43
Komiteti i përbashkët ekzekutiv	44
Grupet e rezultateve	44
Grupet e punës për produktet	45
Skuadra e Menaxhimit të Operacioneve	46
Grupi tematik mbi çështjet gjinore	46
5. Monitorimi, raportimi, dhe vlerësimi	49
6. Komunikimet	51
7. Angazhimet nga të gjitha palët	53
8. Dispozita të tjera	57
Shtojca A. Matrica e Rezultateve	60
Shtojca B. Marrëveshjet bazë	68

Akronime dhe Shkurtime

Institucionet Kombëtare

KMD	Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi
DZhFNH	Departamenti për Zhvillim, Financim dhe Ndihmën e Huaj
QRSh	Qeveria e Republikës së Shqipërisë
INSTAT	Instituti Kombëtar i Statistikave
GPMI	Grupi i Planifikimit dhe Menaxhimit të Integruar
KS	Konfederata e Sindikatave
NjQV	Njësi e Qeverisjes Vendore / Bashki
MBZhRAU	Ministria e Bujqësisë, Zhvillimit Rural dhe Administrimit të Ujit
MZhetTS	Ministria e Zhvillimit Ekonomik, Turizmit, Tregtisë dhe Sipërmarrjes
MIE	Ministria e Integritit Evropian
MPJ	Ministria e Punëve të Jashtme
MIAP	Ministri i Inovacionit dhe Administratës Publike
MK	Ministria e Kulturës
MM	Ministria e Mjedisit
MEI	Ministria e Energjisë dhe Industrisë
MAS	Ministria e Arsimit dhe Sportit
MF	Ministria e Financave
MSH	Ministria e Shëndetësisë
MPB	Ministria e Punëve të Brendshme
MD	Ministria e Drejtësisë
MShÇV	Ministri i Shtetit për Çështjet Vendore
MMSR	Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë
MZHU	Ministria e Zhvillimit Urban
ZKM	Zyra e Kryeministrit

Agjencitë dhe Organet e Kombeve të Bashkuara

FAO	Organizata e Ushqimit dhe Bujqësisë
IAEA	Agjencia Ndërkombëtare e Energjisë Atomike
ILO	Organizata Ndërkombëtare e Punës
OMT	Skuadra e Menaxhimit të Operacioneve
UNAIDS	Programi i Përbashkët i Kombeve të Bashkuara për HIV/AIDS-in
UNCT	Skuadra e Kombeve të Bashkuara
UNCTAD	Konferenca e Kombeve të Bashkuara për Tregtinë dhe Zhvillimin
UNDG	Grupi i Zhvillimit i Kombeve të Bashkuara
UNDP	Programi i Zhvillimit i Kombeve të Bashkuara
UNECE	Komisioni Ekonomik i Kombeve të Bashkuara për Evropën
UNESCO	Organizata Arsimore, Shkencore dhe Kulturore e Kombeve të Bashkuara

UNEP	Programi Mjedisor i Kombeve të Bashkuara
UNFPA	Fondi i Popullsisë së Kombeve të Bashkuara
UNHCR	Komisioneri i Lartë i Kombeve të Bashkuara për Refugjatët
UNICEF	Fondi i Kombeve të Bashkuara për Fëmijëve
UNIDO	Organizata e Kombeve të Bashkuara për Zhvillim Industrial
UNODC	Zyra e Kombeve të Bashkuara për Drogat dhe Krimin
KPKB	Koordinatori i Përhershëm i Kombeve të Bashkuara
UN Women	Entiteti i Kombeve të Bashkuara për Barazinë Gjinore dhe Fuqizimin e Grave
WHO	Organizata Botërore e Shëndetit
IOM	Organizata Ndërkombëtare për Migracionin

Të tjera

VPV	Vlerësim i Përbashkët i Vendit
OShC	Organizatat e Shoqërisë Civile
DaO	Një OKB
URF	Ulja e Rrezikut nga Fatkeqësitë
BE	Bashkimi Evropian
IHD	Investimet e Huaja Direkte
PBB	Produkti i Brendshëm Bruto
GS	Gazi Serë
QBDNJ	Qasja e Bazuar tek të Drejtat e Njeriut
INF	Institucion Ndërkombëtar Financiar
KPE	Komitet i Përbashkët Ekzekutiv
PPP	Plan i Përbashkët Pune
LGBTi	Lesbikë, homoseksualë, biseksualë dhe transgjinjorë
NjQV	Njësi e Qeverisjes Vendore
M&V	Monitorim & Vlerësim
OZhM	Objektivi i Zhvillimit të Mijëvjeçarit
MShM	Marrëveshje Shumëpalëshe Mjedisore
VMM	Vend me të Ardhura Mesatare
AAM	Analiza afatmesme
SKZHI	Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim
GR	Grupi i Rezultateve
GPP	Grupi i Punës i Produkteve
PBZhQQSh-OKB	Programi i Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm, ndërmjet Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Kombeve të Bashkuara 2017-2021
MBR	Menaxhimi mbi Bazën e Rezultateve
OZhQ	Objektivi për Zhvillim të Qëndrueshëm
UPR	Analiza Universale Periodike

Përmbledhje ekzekutive

Shqipëria mori statusin e vendit kandidatit për në BE në qershor të vitit 2014. Në shtator të vitit 2015, Shqipëria miratoi Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZHQ-të), së bashku me të gjitha shtetet e tjera anëtare të Kombeve të Bashkuara. Në fillim të vitit 2016, Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë miratoi Strategjinë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (Evropian) (SKZHI II) për periudhën 2015-2020. Këto ngjarje dhe ambicie të rëndësishme qëndrojnë në themel të Programit të Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm (PBZhQ) të Kombeve të Bashkuara me Këshillin e Ministrave të Republikës së Shqipërisë për të siguruar zhvillim të qëndrueshëm të vendit. Objektivi i integritit evropian të Shqipërisë është shtytësi kryesor i një programi të gjerë reformash dhe është përparësi e përbashkët politike.

Sistemi i OKB-së do ta ndihmojë Shqipërinë të arrijë objektivat për zhvillim të qëndrueshëm duke mbështetur rrugën e integritit të plotë evropian, siç shprehen në SKZHI, me një qasje të bazuar tek të drejtat dhe gjithëpërfshirëse. Shqipëria ka bërë shumë përparim gjatë pesë viteve të fundit. Reformat kyçe përfshijnë riorganizimin territorial, paralelisht me zgjedhjet e reja vendore në vitin 2015, ligjin për dekriminalizimin dhe një paketë reformash kushtetuese të përqendruara tek drejtësia. Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë ose i ka përmbytur, ose ka shënuar përparim domethënës drejt thaujse të gjitha Objektiveve të Zhvillimit të Mijëvjeçarit.

Megjithatë, mbetet ende shumë për të bërë në mënyrë që të gjithë shqiptarët të përfitojnë nga ky përparim. Sfidat e qeverisjes dhe të menaxhimit, të kombinuara me rënien ekonomike globale dhe rajonale që prej vitit 2008 e në vijim, kanë pasur ndikim negativ mbi mundësitë ekonomike dhe punësimin, dhe kanë dobësuar strukturën shoqërore të vendit. Shqipëria mbetet një ndër vendet më të varfra në Evropë, ku pabarazitë kanë ndikim mbi shendetin, arsimin, mbrojtjen¹ dhe kujdesin social bazë. Koeficienti *Gini* për vendin, në nivelin prej 34,5 (në vitin 2013), është i treti më i larti

1. Analiza e politikave dhe e reformave që kanë ndikim mbi situatën e fëmijëve në Shqipëri, UNICEF, nëntor 2014 (e pabotuar).

në rajon. Ky modeli tregon rritje të pabarazisë².

Programi i Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm (PBZhQ) 2017-2021 ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Kombeve të Bashkuara përbën një kornizë për arritjen e rezultateve, përqendrohet tek mbështetja për të ecur përpara, dhe është një program strategjik, largpamës dhe plotësisht në përputhje me përparësitë strategjike të vendit. Ky kuadër bazohet në sukseset e programit të mëparshëm të bashkëpunimit, dhe vazhdon qasjen *Një OKB*^{3c}. Ai përshkruan se si Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë dhe OKB-ja, duke u bazuar në gamën e plotë të ekspertizës dhe burimeve të agjencive të sistemit të OKB-së, do të punojnë në partneritet për të arritur rezultatet e zhvillimit.

Përparësia	Rezultati
I. Qeverisja dhe shteti i së drejtës	Shteti dhe organizatat e shoqërisë civile punojnë me efektivitet dhe përgjegjshmëri për konsolidimin e demokracisë, në përputhje me normat dhe standardet ndërkombëtare.
II. Kohezioni social: shëndeti, arsimit, mbrojtja sociale, mbrojtja e fëmijëve dhe dhuna me bazë gjinore	Të gjithë, gratë, burrat, vajzat dhe djemtë, veçanërisht ata që u përkasin grupeve të marginalizuara dhe të cenueshme, ushtrojnë të drejtat e tyre për shërbime të barabarta cilësore, në përputhje me të drejtat e njeriut; dhe më shumë investime efektive dhe efikase për burimet njerëzore dhe financiare në nivelin qendror dhe vendor për të siguruar përfshirjen dhe kohezionin social.
III. Rritja ekonomike, puna dhe bujqësia	Përparësitë, politikat dhe programet e rritjes ekonomike të QSh-së janë gjithëpërfshirëse, të qëndrueshme dhe të ndjeshme ndaj aspektit gjinor, duke i kushtuar vëmendje më të madhe konkurrueshmërisë, punës së denjë dhe zhvillimit rural
IV. Mjedisi dhe ndryshimet klimatike	Aktorët qeveritarë dhe joqeveritarë miratojnë e zbatojnë aksione kombëtare e lokale novatore, të ndjeshme ndaj aspekteve gjinore, për qëndrueshmërinë mjedisore, zbutjen dhe përshtatjen ndaj ndryshimit të klimës dhe zvogëlimin e rrezikut nga katastrofat.

2. Analiza e politikave dhe e reformave që kanë ndikim mbi situatën e fëmijëve në Shqipëri, UNICEF, nëntor 2014 (e pabotuar).

3c. Me kërkesë të qeverisë, Shqipëria ishte njëri ndër 8 vendet pilote "Një OKB" që kërkoi të mbështetej në pikat e forta dhe avantazhet krahasimore të anëtarëve të ndryshëm të familjes së OKB-së për të rritur ndikimin e sistemit të OKB-së përmes programeve më koherente, kostove më të ulëta të transaksioneve për qeverinë dhe kostove më të ulëta operative për biznesin. Qasja *Një OKB* udhëzohet nga Procedurat Standarde të Operimit (PSO-të).

Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë, OKB-ja, shoqëria civile dhe partnerët e zhvillimit kanë identifikuar bashkërisht katër *rezultate* të mëdha. Rezultatet u përgjigjen përparësive të harmonizuara me SKZHI II-in, me OZhQ-të dhe me treguesit e synuar:

Këto rezultate shërbejnë si një kuadër i ndërsjellte llogaridhënie ndërmjet Këshillit të Ministrave dhe agjencive të sistemit të OKB-së.

Rezultatet do të arrihen përmes vijimit të përdorimit të qasjes “Një OKB”. Elementët kyç përfshijnë:

- Një Komitet të Përbashkët Ekzekutiv, i cili përbëhet nga përfaqësues të lartë të Këshillit të Ministrave dhe të Kombeve të Bashkuara, për të ofruar drejtim dhe mbikëqyrje të përgjithshme,
- ‘Një program’ të vetëm të Kombeve të Bashkuara, i cili konsolidon dhe forcon koherencën e programit të bashkëpunimit ndërmjet Këshillit të Ministrave dhe agjencive të Kombeve të Bashkuara, dhe
- Grupet e Punës për Rezultatet dhe Grupet e Punës për Produktet, të cilat përfshijnë anëtarë të ministrive, sipas sektorëve përkatës, dhe agjencitë e sistemit të OKB-së. Ato janë përgjegjëse për planifikimin e përbashkët të punës, zbatimin, monitorimin dhe raportimin përkundrejt raportimit të rezultateve të planifikuara.

Ky Program Bashkëpunimi për Zhvillim të Qëndrueshëm përforcon partneritetin e fuqishëm ndërmjet Këshillit të Ministrave dhe agjencive të sistemit të OKB-së për të arritur prioritetet kombëtare të vendit. Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë ka përgjegjësinë dhe llogaridhënien kryesore për arrijtjen e rezultateve të planifikuara të programit. Bazuar në avantazhet e tyre krahasimore në Shqipëri, agjencitë e sistemit të OKB-së do të kontribuojnë me këshillim për politikën, në përputhje me normat, standardet dhe praktikën më të mira ndërkombëtare, dhe me ndërtimin e kapaciteteve në nivel kombëtar dhe vendor, si brenda edhe përtej institucioneve qeveritare, për të forcuar zbatimin e monitorimin e strategjive, politikave dhe planeve kombëtare. Theksi është vendosur mbi ato strategji, politika dhe plane që përkohjnë shumë me Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZhQ-të) dhe me treguesit e synuar,

gjë e cila siguron themelin për bashkëpunimin me agjencitë e sistemit të OKB-së³.

Korniza e buxhetit të PBZhQ-së i ofron Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë, agjencive të OKB-së, si dhe partnerëve të tjerë të zhvillimit një përmbledhje të burimeve të nevojshme dhe të burimeve në dispozicion për të mbështetur zbatimin e programit, si dhe me ndonjë mangësi financimi. Ajo shërben si bazë për mobilizimin e përbashkët të burimeve dhe kontribuon për koordinimin dhe shpërndarjen më të mirë të mbështetjes për Këshillin e Ministrave të Republikës së Shqipërisë nga agjencitë e OKB-së. Zbatimi i plotë i PBZhQ-së do të kërkojë një total të llogaritur prej 108 918 481 dollarësh amerikan. Kjo përfshin 15 340 000 dollarë amerikan nga burimet e rregullta, ose bazë, dhe 22 587 481 dollarë amerikan nga burime të tjera, ose jo bazë. Hendeku i përgjithshëm i llogaritur është 70 991 000 dollarë amerikan. Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë do të mbështesë përpjekjet e agjencive të sistemit të OKB-së për të mbledhur fondet e nevojshme për zbatimin e këtij PBZhQ-je. Si vend me të ardhura të mesme, pritet që Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë të nxisë investimet e partnerëve duke ofruar burimet e veta katalitike në PBZhQ.

PBZhQ-ja përfaqëson një angazhim të përbashkët të Këshillit të Ministrave dhe të Kombeve të Bashkuara për të punuar në frymën e bashkëpunimit së bashku me qytetarët e Shqipërisë për të siguruar ndryshimet që do t’u vijnë atyre në ndihmë për të jetuar jetë më të gjata, më të shëndetshme dhe më të begata.

3. Indikatorët e rezultateve në këtë PBZhQ dhe produktet që do të formulohen si pjesë e planeve të përbashkëta të punës, do të analizohen dhe harmonizohen, sipas nevojës, me kuadrin e ardhshëm të indikatorëve të OZhQ-ve.

Harta e Republikës së Shqipërisë dhe të dhëna bazë

* Të gjitha referencat ndaj Kosovës do të kuptohen në kuadrin e Rezolutës së Këshillit të Sigurimit 1244 (1999).

Pozicioni gjeografik	Evropa Juglindore
Sipërfaqja	28,748 km ²
Kufijtë tokësorë	Totali: 691 km (Greqia 212 km, Kosova* 112 km, Ish-republika Jugosllave e Maqedonisë 181 km, Mali i Zi 186 km)
Kryeqyteti	Tirana (418,495 banorë)
Qarqet	12 (Berati, Dibra, Durrësi, Elbasani, Fieri, Gjirokastra, Korça, Kukësi, Lezha, Shkodra, Tirana, Vlora)
Bashkitë	61
Kushtetuta	E miratuar me referendum dhe e dekretuar në vitin 1998. Ndryshuar së fundmi në 2016.
Sistemi politik	Republikë
Popullsia	Totali 2,8 milion; 49,8% femra dhe 50,2% meshkuj (censusi i vitit 2011)
Rritja vjetore e popullsisë	-0.001% / -2,942 banorë (2014, INSTAT)
Mosha mesatare:	Totali: 35,2/33,5 vjeç; femrat: 35,9/34,7 vjeç; meshkujt: 34,6/32,3 vjeç (censusi i vitit 2011)
Indeksi i Zhvillimit Njerëzor (IZhNj)	0.716 (vlera e Indeksit të Zhvillimit Njerëzor në vitin 2014, UNDP)
Jetëgjatësia	femrat: 80,3 vjeç; meshkujt: 76,4 vjeç (2014, INSTAT)
Niveli i lindshmërisë	1,78 lindje për grua (2014, INSTAT)
Nënshtetësia	shqiptare
Grupet etnike	Shqiptarë 82,6%; grekë 0,9%; romë 0,3%; të padeklaruar ose të panjohur 15,5% (censusi i vitit 2011)
Feja	myslimanë 56,7%, katolikë 10,0%, ortodoksë 6,8%, besimtarë me fe të papërcaktuara 5,5%, ateistë 2,5%, bektashij 2,1%, të tjerë 0,2%, të padeklaruar ose që nuk dihen se kujt feje i përkasin 16,2% (censusi i vitit 2011)
Gjuhët	shqipe 98,8% (gjuha zyrtare), greke 0,5%, të tjera 0,6%, të padeklaruar 0,1% (censusi i vitit 2011)
Statusi në BE	Vend kandidat, 2014
Krahu i punës	1.256,858 (Sondazhi i Krahut të Punës 2014, INSTAT)
Niveli i të ardhurave	Vend me të ardhura të mesme të larta
PBB-ja për frymë	4,619 dollarë amerikan; niveli i rritjes: 1,9% (2014, Banka Botërore)
Niveli i inflacionit	1,6% (2014, Banka Botërore)
Niveli i papunësisë	17,3% (mosha 15-64, 3M2 2015, INSTAT)
Buxheti	Të ardhurat: 366,7 miliard lek (26,3% e PBB-së) Shpenzimet: 438,8 miliard lek (31,5% e PBB-së) (2014, Ministria e Financave e Republikës së Shqipërisë)
Borxhi publik (% PBB-së)	71,6% (2014, Ministria e Financave e Republikës së Shqipërisë)
Çështjet kryesore	Pranimi në BE; përafrimi gjithëpërfshirës institucional, politik, ekonomik, në përputhje me kërret e acquis-it; ulja e pabarazisë
Refugjatët dhe personat e zhvendosur brenda vendit (PZH)	Refugjatët: 104 (PZH): 0 Persona pa shtetësi: 7,443 (2014, UNHCR)
Terreni	Kryesisht malor dhe kodrinor; fusha të vogla përgjatë bregut
Burimet natyrore	Naftë, gaz, qymyr, boksit, krom, bakër, mineral hekur, nikel, kripë, lëndë drusore, hidroenergjia, tokë e punueshme

Burimet: Zgjerimi i BE-së; Fakte rreth Shqipërisë – Qeveria e Republikës së Shqipërisë; Ministria e Financave; Instituti Kombëtar i Statistikave (INSTAT); Kombet e Bashkuara; Banka Botërore; Libri i Fakteve i Botës.

Deklarata e angazhimit

Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë dhe Kombet e Bashkuara angazhohen të punojnë së bashku për të arritur vizionin kombëtar të vendit “*për një demokraci vitale në rrugën e integritimit në Bashkimin Evropian, me një ekonomi konkurruese dhe të qëndrueshme, me garanci të të drejtave dhe lirive themelore të njeriut*”⁴.

Ky Program Bashkëpunimi për Zhvillim të Qëndrueshëm (PBZhQ) ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Kombeve të Bashkuara përbën një kuadër që do të shërbejë si udhërrëfyes për punën e Këshillit të Ministrave, të skuadrës së Kombeve të Bashkuara në Shqipëri (UNCT)⁵ dhe partneritetet e tyre deri në vitin 2021. Ky kuadër mbështetet tek sukseset e programeve të mëparshme të bashkëpunimit dhe vijon qasjen “*Një OKB*”. Programi intensifikon marrëdhëniet e forta ndërmjet partnerëve për të arritur përparësitë kombëtare strategjike⁶, Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm, angazhimet e vendit për përmbushjen e të drejtave të njeriut, objektivat e tjera të zhvillimit të dakordësuara në nivelin ndërkombëtar dhe detyrimet që rrjedhin nga traktatet.

Katër rezultatet e pritshme të këtij programi janë identifikuar bashkërisht nga Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë, Kombet e Bashkuara, partnerët e zhvillimit, duke përfshirë dhe shoqërinë civile. Ato lidhen me:

- I. Qeverisjen dhe shtetin e së drejtës;
- II. Kohezionin social: shëndetësinë, arsimin, mbrojtjen sociale, mbrojtjen e fëmijëve dhe dhunën me bazë gjinore;
- III. Rritjen ekonomike, punën dhe bujqësinë;
- IV. Mjedisin dhe ndryshimet klimatike.

Duke u mbështetur nga mesimet e nxjerra nga bashkëpunimi i mëparshëm, rezultatet janë të arritshme, të përshtatshme dhe të matshme. Së bashku me mekanizmat për drejtimin e përbashkët, koordinimin dhe monitorimin dhe raportimin me efikasitet të rezultateve, ky Program Bashkëpunimi për Zhvillim të Qëndrueshëm përfaqëson një kuadër të ndërsjellte llogaridhënie ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Skuadrës së Kombeve të Bashkuara. Duke marrë parasysh arkitekturën në ndryshim të asistencës për zhvillim në nivelin global, do të kërkohen mekanizma novatorë për financimin e Programit të Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm mbështetur në partneritete të ndryshme përfshirë dhe partneritetin me Këshillin e Ministrave të Republikës së Shqipërisë.

Rezultatet e pritshme nga ky Program Bashkëpunimi për Zhvillim të Qëndrueshëm do të rrisin kapacitetet, mundësitë dhe zhvillimin njerëzor në Shqipëri.

**Për Këshillin e Ministrave të
Republikës së Shqipërisë:**

Z. Niko Peleshi

Zëvendës Kryeministër

**Skuadra e Kombeve
të Bashkuara:**

Z. Brian Williams

Koordinator i Përhershëm
i Kombeve të Bashkuara

Tiranë, Shqipëri

24 tetor, 2016

4. Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë – Këshilli i Ministrave, Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (SKZHI II), 2015-2020.

5. Skuadra e Kombeve të Bashkuara (UNCT) i drejtohet tërësisë së operacioneve të Kombeve të Bashkuara në Shqipëri nga agjenci, fonde dhe programe të përhershme dhe jo të përhershme.

6. *Po aty.*, SKZHI II, 2015-2020..

Nënshkruesit

Në prani të tyre, nënshkruesit, të autorizuar sipas rregullave, e nënshkruajnë këtë Program Bashkëpunimi për Zhvillim të Qëndrueshëm ndërmjet Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Kombeve të Bashkuara për periudhën 2017-2021 më 24 tetor, 2016, në Tiranë, Shqipëri, dhe nënvizojnë angazhimin e tyre të përbashkët lidhur me përparësitë, rezultatet e pritshme, dhe strategjitë e tij.

Për UNDP-në

Znj. Limya Eltayeb
Drejtoreshë për Shqipërinë

Për UNICEF-in

Znj. Antonella Scolamiero
Përfaqësuese

Për UN Women

Z. David Saunders
Përfaqësues

Për UNFPA-në

Znj. Rita Columbia
Drejtoreshë për Shqipërinë

Për UNHCR-në

Z. Marie-Helene Verney
Përfaqësuese

Për OBSH-në

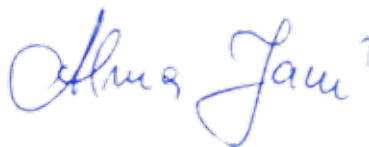
Znj. Nazira Artykova, OBSH
Përfaqësuese dhe Shefe e Zyrës për
Shqipërinë

Për FAO-në

Z. Raimund Jehle
Përfaqësues

Për IOM-in

Znj. Alma Jani
Shefe Zyre/Oficere e Menaxhimit të
Burimeve

Për IAEA-në

Z. Martin Krause
Drejtore, Divizioni për Evropën,
Departamenti i Bashkëpunimit
Teknik

Për UNCTAD-in

Z. Joakim Reiter
Zëvendës Sekretar i Përgjithshëm

Për UNECE-n

Znj. Zamira Eshmambetova
Drejtore, Njësia e Menaxhimit të
Programit

Për UNEP-in

Z. Jan Dusik
Drejtore dhe Përfaqësues Rajonal,
Zyra Rajonale për Evropën

Për UNESCO-n

Znj. Ana Luiza Thompson-Flores
Drejtore, Byroja Rajonale e UNES-
CO-s për Shkencë dhe Kulturë në
Evropë, Venecia (Itali)

For UNIDO

Z. Jacek Cukrowski
Shef, Divizioni për Evropën dhe
Azinë Qendrore

Për ILO-n

Z. Antonio Graziosi
Drejtore, DWT/CO-Budapest

Për UNAIDS-in

Z. Vinay Saldanha
Drejtore, Ekipi Mbështetës Rajonal
për Europën Lindore dhe Azinë
Qendrore

Për UNODC-në

Z. Alexandre Schmidt
Shef, Seksioni Rajonal për Evropën,
Azinë Perëndimore dhe Qendrore
Përfaqësues Rajonal për Evropën
Juglindore
Divizioni i Operacioneve

KAPITULLI 1

Hyrje

1. Hyrje

Qëllimi i Programit të Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm

Programi i Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm (PBZhQ) ndërmjet Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Kombeve të Bashkuara për periudhën 2017-2021 është një kornizë për arritjen e rezultateve që do të kontribuojnë për arritjen e përparësive strategjike të vendit, siç përcaktohen në Strategjinë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (SKZHI II), 2015- 2020, dhe për arritjen nga Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë të Objektivave të Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZhQ-të). Katër rezultatet kryesore të programit janë identifikuar bashkërisht nga QSH-ja, OKB-ja, shoqëria civile, sektori privat dhe partnerët e zhvillimit. Ky kuadër bazohet në sukseset e programeve të mëparshme dhe vijon me qasjen *Një OKB*⁷. Ai përshkruan se si Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë dhe Kombet e Bashkuara do të punojnë së bashku për përbushjen e angazhimeve, duke përfshirë edhe koordinimin e përbashkët, marrëveshjet e zbatimit, partneritetet, mobilizimin e burimeve të përbashkëta, si dhe monitorimin, raportimin dhe vlerësimin efektiv të programit.

Duke qenë një vend me të ardhura mesatare të larta⁸, burimet tradicionale të financimit për ndihmën për zhvillim për Shqipërinë janë në rënie. Në të njëjtën kohë, procesi i anëtarësimit të Shqipërisë në BE po vë në dispozicion të vendit forma të reja ndihme, të tilla si mbështetje buxhetore, grantet e paraprimit, si dhe marrëveshje binjakëzimi. Në këtë kuadër, Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë dhe Kombet e duhet te përqendrohen në arritjen e rezultateve që janë sa më të rëndësishme për përparësitë dhe sfidat e vendit, që plotësojnë punën që po mbështetet nga BE-ja për axhendën e anëtarësimit, dhe që janë specifike dhe të matshme. Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë ka përgjegjësinë kryesore për arritjen e rezultateve të planifikuara në PBZhQ. Bazuar në avantazhet e tyre krahasimore në Shqipëri, agjencitë e sistemit të OKB-së do të kontribuojnë me këshillim për politikën, në përputhje me normat, standardet dhe

praktikat më të mira ndërkombëtare, dhe me ndërtimin e kapaciteteve në nivel kombëtar dhe vendor, si brenda edhe përtej institucioneve qeveritare, për të forcuar zbatimin e monitorimin e strategjive, politikave dhe planeve kombëtare. Theksi është vendosur mbi ato strategji, politika dhe planë që përkojnë shumë me Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZhQ-të) dhe me treguesit e synuar, gjë e cila siguron themelin për bashkëpunimin me agjencitë e sistemit të OKB-së⁹.

Struktura e Programit të Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm

Programi i Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm (PBZhQ) përfshin seksionet e mëposhtme:

- Seksioni 1 vijon me përshkrimin e vlerave dhe parimeve të partneritetit që e karakterizojnë PBZhQ-në, procesin e përdorur për të hartuar PBZhQ-në, një përmbledhje të kuadrit aktual të zhvillimit dhe mësimet e nxjerra nga programi aktual;
- Seksioni 2 është pjesa kryesore e dokumentit. Ai përshkruan përparësitë dhe rezultatet e pritshme nga bashkëpunimi ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Kombeve të Bashkuara për periudhën 2017-2021;
- Seksioni 3 përshkruan angazhimet financiare dhe burimet njerëzore të agjencive të sistemit të Kombeve të Bashkuara për të mbështetur zbatimin e PBZhQ-në. Në të përshkruhen dhe mekanizmat dhe qasjet kyçe për mobilizimin e burimeve;
- Seksioni 4 përshkruan mekanizmat dhe proceset për koordinimin dhe zbatimin e PBZhQ-së, duke përfshirë dhe rolet dhe përgjegjësitë vendimmarrëse të Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe agjencive të sistemit të Kombeve të Bashkuara;
- Seksioni 5 përshkruan mënyrën e monitorimit, raportimit dhe vlerësimit të rezultateve të PBZhQ-së bazuar në matricën e rezultateve dhe planet e përbashkëta të punës;
- Seksioni 6 ofron një përmbledhje të shkurtër të strategjisë së komunikimit; dhe
- Seksioni 7 dhe 8 ofrojnë bazën ligjore për PBZhQ-në.

Tabelat e plota të matricave të rezultateve jepen në Shtojcën A.

9. Indikatorët e rezultateve në këtë PBZhQ dhe produktet që do të formulohen si pjesë e planeve të përbashkëta të punës, do të analizohen dhe harmonizohen, sipas nevojës, me kuadrin e ardhshëm të indikatorëve të OZhQ-ve.

7. Me kërkesë të Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë, Shqipëria ishte njëri ndër 8 vendet pilote "*Një OKB*" që kërkoi të mbështetej në pikat e forta dhe avantazhet krahasimore të anëtarëve të ndryshëm të familjes së OKB-së për të rritur ndikimin e sistemit të OKB-së përmes programeve më koherente, kostove më të ulëta të transaksioneve për Këshillin e Ministrave dhe kostove më të ulëta operative për biznesin. Qasja *Një OKB* udhëzohet nga Procedurat Standarde të Operimit (PSO-të).

8. Banka Botërore, Vendi dhe grupet huadhënëse, nëntor 2015, <http://data.worldbank.org/about/country-and-lending-groups>

1.1 Parimet e partneritetit

Ky Program Bashkëpunimi për Zhvillim të Qëndrueshëm (PBZhQ) përforcon lidhjen e fortë që ekziston midis Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Kombeve të Bashkuara për të punuar bashkërisht për të arritur përparësitë kombëtare të zhvillimit, Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm¹⁰, angazhimet e vendit për të drejtat e njeriut, objektiva të tjera zhvillimore të pranuar ndërkombëtarisht dhe detyrimet që rrjedhin prej traktateve.

Si dokument programimi strategjik, ky PBZhQ nënvizon parimet e transparencës, partneritetit dhe llogaridhënies. Ai demonstroi përkushtimin e Qeverisë që Shqipërisë, agjencive të sistemit të OKB-së, dhe partnerëve të shoqërisë civile për të punuar së bashku në mënyrë të koordinuar dhe koherente. Rezultatet konkrete që priten nga ky partneritet dhe nga strategjitë e miratuara do të çojnë përpara zhvillimin e barabartë ekonomik, do të zvogëlojnë mangesitë do të forcojnë sistemet e llogaridhënies dhe do të mbështesin ofrimin e shërbimeve sociale cilësore dhe gjithëpërfshirëse. Rezultatet dhe strategjitë specifike përqendrohen tek arritja e grupeve të cenueshme.

Në lidhje me secilën prej agjencive nënshkruese të OKB-së, ky program do të lexohet, interpretohet dhe zbatohet në një mënyrë që është në përputhje me **marrëveshjet themelore** ndërmjet organizatave të Kombeve të Bashkuara dhe Qeverisë së Republikës së Shqipërisë. Këto marrëveshje bazë përbëjnë bazën ligjore për marrëdhëniet midis Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe çdo agjencie të OKB-së. Një listë e tyre jepet në **Shtojcën B**.

1.2 Procesi për hartimin e Programit të Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm

Ky Programi Bashkëpunimi për Zhvillim të Qëndrueshëm (PBZhQ) është në përputhje me procesin kombëtar të planifikimit për zhvillim dhe me prioritetet e shprehura në SKZHI II, si dhe me OZhQ-të. Udhëzimet strategjike për përgatitjen e këtij programi janë dhënë nga Komiteti i Përbashkët Drejtues, me mbështetjen teknike të Grupeve të Rezultateve të PBZhQ-së, Grupet e Punës për Rezultatet dhe Produktet, si dhe këshilltarët nga qeveria. Procesi ka përfshirë hapat e mëposhtme:

- Udhërrëfyese për PBZhQ-në 2017-2021 u përgatit nga Skuadra e Kombeve të Bashkuara dhe u miratuar në janar të vitit 2015 nga Departamenti i Zhvillimit, Financimit dhe Ndihmës së Huaj (DZhFNH) në Zyrën e Kryeministrit.
- U krye një vlerësim i pavarur të Programit të Bashkëpunimit ndërmjet Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Kombeve të Bashkuara 2012-2016 në periudhën nga marsi deri në qershor të vitit 2015¹¹. Vlerësimi nënvizoi mësimet e nxjerra dhe një sërë rekomandimesh largpamëse për zhvillimin e këtij Programi Bashkëpunimi për Zhvillim të Qëndrueshëm.
- Vlerësimi u pasua nga një Vlerësim i Përbashkët për Vendin (VPV)¹², i hartuar nga qershori deri në mes të shtatorit 2015, i cili ofroi një analizë të shkurtër të sfidave të zhvillimit në vend, avantazhet krahasuese të OKB-së në Shqipëri, si dhe fushat e mundshme të mbështetjes për bashkëpunim të OKB-së.
- Paralelisht, me fonde të siguruar nga Zyra Qendrore e OKB-se, u organizuan një sere konsultimesh me publikun si psh konsultimet ballë për ballë dhe anketat *on-line*, duke përdorur teknika e mbledhjes së opinionëve nga komuniteti, për të grumbulluar të dhëna në lidhje me sfidat dhe përparësitë e zhvillimit për bashkëpunimin midis Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Kombeve të Bashkuara e pare nga prespektiva e publikut

10. Axhenda për Zhvillim të Qëndrueshëm 2030 kërkon të realizojë të drejtat e njeriut për të gjithë (Preambula) dhe mbështetet në Kartën e Kombeve të Bashkuara, Deklaratën Universale të të Drejtave të Njeriut, traktatet ndërkombëtare të të drejtave të njeriut dhe në instrumente të tjera, duke përfshirë dhe Deklaratën për të Drejtën për Zhvillim (para 10), ndërsa thekson përgjegjësitë e të gjitha shteteve për të respektuar, mbrojtur dhe promovuar të drejtat e njeriut dhe liritë themelore për të gjithë, pa diskriminim të asnjë lloji (para 19). Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm dhe treguesit e synuar.

11. Vlerësimi i Programit të Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm (PBZhQ) 2012-2016 ndërmjet Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Kombeve të Bashkuara: raporti përfundimtar, 29 qershor, 2015, Z. Alexander MacKenzie, Znj. Sabina Ymeri.

12. Skuadra e Kombeve të Bashkuara – Shqipëri, Vlerësim i Përbashkët i Vendit, shtator 2015.

te gjere Konsultimet u zhvilluan në dy faza, përkatësisht në korrik dhe shtator të vitit 2015, për të mbështetur përgatitjen e VPV-së dhe të Programit të Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm¹³.

- U organizuan një sërë trajnimesh me përfaqësuesit dhe stafin e OKB-së, të qeverisë dhe shoqërisë civile në lidhje me përgatitjen e kornizës së asistencës për zhvillim midis qeverisë dhe OKB-së, integrimin gjinor, qëndrueshmërinë mjedisore dhe menaxhimin e bazuar në rezultate.
- Vlerësimi, analiza e gjendjes, konsultimet dhe trajnimet në vend, përgatitjen terrenin për organizimin e një aktiviteti për planifikimin strategjik në tetor të vitit 2015, ku morën pjesë mbi 160 pjesëmarrës nga Qeveria e Republikës së Shqipërisë, agjencitë e OKB-së, shoqëria civile, sektori privat dhe partnerët e zhvillimit. Ky proces prodhoi rezultatet, strategjitë e zbatimit, si dhe marrëveshjet e menaxhimit siç përshkruhet në këtë PBZhQ.

1.3 Konteksti i vendit

Në qershor të vitit 2014 Shqipëria mori statusin e vendit kandidat dhe miratoi një udhërrëfyes për përafrimin me ligjet dhe standardet e BE-së. Shtyrsa për integrim evropian është motori kryesor i reformave në vend dhe një prioritet i përbashkët politik. Përpara krizës globale financiare të vitit 2008, varfëria në Shqipëri u përgjysmua në rreth 12% dhe vendi arriti statusin e vendit me të ardhura të mesme të larta¹⁴. Sfidat e qeverisjes dhe të menaxhimit, të kombinuara me uljen ekonomike të rajonit që prej vitit 2008, kanë pasur efekt negativ mbi ekonominë dhe mundësitë për punësim dhe kanë dobësuar strukturën sociale të vendit. Niveli i varfërisë u rrit në vitin 2012 në 14% dhe varfëria ekstreme si në zonat urbane dhe në ato rurale u dyfishua në 2%¹⁵. Përqindja e fëmijëve që jetojnë në varfëri absolute, ose në familje me më pak se 125 dollarë amerikan në muaj është 17%,

ose 147,432 fëmijë¹⁶. Shqipëria mbetet një ndër vendet më të varfra në Evropë dhe pabarazitë cenojnë gëzimin e shëndetit, arsimit, dhe të kujdesit dhe mbrojtjes social bazë¹⁷.

Shkalla e përgjithshme e papunësisë për personat e moshës 15-64 vjeç u rrit në 18% në vitin 2014¹⁸ dhe 1 në 3 të rinj të moshës 15-29 vjeç janë të papunë¹⁹. Pjesëmarrja e grave në tregun e punës u rrit në 51% në vitin 2014 nga niveli prej 39% në vitin 2003, por pagat mesatare janë 18% më të ulëta se ato të burrave²⁰. Hendeku i pagave në zonat rurale është dyfishi i hendekut të pagave në zonat urbane²¹. Bujqësia zë 1/5 e PBB-së dhe gjysmën e punësimit total. Përqindja e ulët e punësimit në sektorë të tjerë përbën shqetësim për diversifikimin e rritjes dhe punësimit.

Mbrojtja e mjedisit nuk ka mbajtur të njëjtin ritëm me rritjen ekonomike. Kërkesa për burimet natyrore ka shkaktuar dëme të konsiderueshme: ndotja e ajrit përbën shqetësim të madh në qytete, emetimet e gazit serë vazhdojnë të rriten, menaxhimi i mbetjeve është i dobët dhe ndotja e burimeve të ujërave të ëmbla dhe detare i nënshtrohet kontrollove të dobëta. Shpyllëzimi ka çuar në erozion të tokës dhe Shqipëria është një nga vendet e pakta evropiane me një rënie të zonave pyjore kohët e fundit. Moratoriumi 10-vjeçar për prerjet ka për qëllim tjetërsimin e procesit të shpyllëzimit. Cenueshmëria ndaj ndryshimeve klimaterike është e lartë dhe uljet e reshjeve të shiut gjatë verës janë parashikuar të kenë ndikime të mëdha negative për prodhimin e energjisë dhe bujqësinë²² deri në vitin 2050.

16. *Po aty*. Afërsisht 2%, ose 15,252 fëmijë jetojnë në familje me zero të ardhura. *Po aty*.

17. Koefficienti Gini është 34, i 3-ti më i larti në rajon. Analiza e politikave dhe e reformave që kanë ndikim mbi situatën e fëmijëve në Shqipëri, UNICEF, nëntor 2014 (i pabotuar).

18. Nga 14% në vitin 2012. Nivelet aktuale janë: 17.3% në total, 17.5% për meshkujt dhe 17.2 për femrat. Sondazhi për krahun e punës, tremujori i 2-të i vitit 2015 (INSTAT, 2015 <http://www.instat.gov.al/en/themes/labour-market/publications/books/2015/labour-force-survey-q2-2015.aspx>)

19. Sondazhi për krahun e punës, tremujori i katërt i vitit 2014 35.6% për meshkujt dhe 27.4% për femrat (INSTAT, 2015 <http://www.instat.gov.al/en/themes/labour-market/publications/books/2014/quarterly-labour-force-survey-q4-2014.aspx>)

20. Pabarazitë gjinore në paga: rasti i Shqipërisë, Qendra e Aleancës Gjinore për Zhvillim / Fondacioni për Shoqërinë e Hapur, 2012 në adresën: http://www.millennia2015.org/files/files/Publications/Gender_Inequalities_Pay_1_.pdf

21. Tendencat dhe përcaktuesit e krahut të punës për gratë (draft), ILO, 2014

22. Ndryshimet klimatike në Shqipëri, Banka Botërore, shtator 2013, në adresën: <http://www.worldbank.org/en/country/albania/brief/climate-change-in-albania>

13. Në fazën e dytë (shtator 2015), konsultimet u organizuan në Tiranë, Shkodër dhe Korçë me 152 përfaqësues të qeverive vendore, shoqërisë civile, komuniteteve (duke përfshirë gratë, të rinjtë dhe fëmijët, grupet e pakicave, veçanërisht romët dhe egjiptianet dhe njerëzit me aftësi të kufizuara), bizneset, median dhe akademinë. 330 qytetarë u përfshinë në një sondazh online.

14. Shqipëria: politikat makro-ekonomike, informim mbi politikat, Banka Botërore, korrik, 2013, f. 1.

15. Shqipëria: Tendencat e varfërisë 2002-2005-2008-2012, INSTAT dhe Banka Botërore, 2013.

Popullsia e vendit është 2.8 milionë banorë, e ndarë në mënyrë të barabartë midis zonave urbane dhe rurale, dhe jetëgjatësia është 80 vjeç për femrat dhe 76 vjeç për meshkujt. Në dy dekadat e fundit, faktorët ekonomikë i detyruan shumë shqiptarë, kryesisht burra, të emigrojnë për punë²³. Në vitin 2011, rreth 1 milion shqiptarë banonin në Itali dhe Greqi²⁴. Në përgjithësi, popullsia ka rënë me 9% që nga viti 2001 dhe përqindja e fëmijëve nën moshën 15-vjeçare ka rënë në 21% duke çuar në rënie të raportit të varësisë nga 62% në 47%. Kjo siguron një dividend demografik prej rreth 10 vjetësh, kur shumica e njerëzve do të jetë në vitet e para të punës. Kapja e këtij dividendi kërkon politika të shëndosha dhe zbatim efektiv për të gjeneruar punësim me cilësi të denjë dhe ofrim të punësimit produktiv, shërbime, kujdes social dhe mbrojtje gjithëpërfshirëse. Është veçanërisht e rëndësishme që kjo mundësi të shfrytëzohet për rritjen e investimeve me përfitim të drejtpërdrejtë mbi shëndetin, arsimin, mundësitë zhvillimore dhe mirëqenien e përgjithshme të fëmijëve dhe të rinjve shqiptarë, veçanërisht në dritën e niveleve relativisht të ulëta të shpenzimeve aktuale të shtetit për arsimin në moshë të hershme,

23. <http://www.indexmundi.com/g/r.aspx?c=al&v=27>. Me migracionin neto prej -3.3 për 1000 persona, Shqipëria renditet në vendin e 183-të ndërmjet 221 shtetesh.

24. <http://www.albania.iom.int/images/2.e%20Italian%20Statistics.pdf>; <http://www.albania.iom.int/images/2.f%20Greek%20Statistics.pdf>

parandalimin dhe kujdesin parësor shëndetësor, kujdesin social dhe shërbimet për mbrojtjen e fëmijëve²⁵.

Ndërsa vdekshmëria foshnjore ka rënë në 13 vdekje për 1,000 lindje të gjalla, kjo shifër është tre herë më e lartë se mesatarja²⁶ e BE-së. Sipas Grupit Ndërinstitucional për Vlerësimin e Vdekshmërisë së Fëmijëve të OKB-së (IGME), në vitin 2015, IMR-ja dhe U5MR-ja e Shqipërisë ranë përkatësisht në 13 dhe 14 për 1,000 lindje të gjalla, shifra që përfaqësojnë ende nivelin më të lartë në Evropën Juglindore (EJL)²⁷. Ka një mospërputhje të konsiderueshme ndërmjet të dhënave të mbledhura në nivel kombëtar, për shkak edhe të mosnumërimit të shpeshtë të vdekjeve të fëmijëve në statistikat²⁸ e rëndësishme kombëtare. Në zonat e nënshërbyera malore të Shqipërisë, niveli i vdekshmërisë foshnjore dhe

25. Skuadra e Kombeve të Bashkuara – Shqipëri, Vlerësimi i Përbashkët i Vendit, shtator 2015.

26. <http://ec.europa.eu/eurostat> si dhe shifra 15 e CCA-së. Përdorimi i metodologjive të ndryshme ka çuar në mospërputhje të mëdha të të dhënave.

27. Të dhënat e Grupit Ndërinstitucional të OKB-së për Vlerësimin e Vdekshmërisë së Fëmijëve (IGME) mund të shihen në adresën: http://www.childmortality.org/files_v20/download/IGME%20report%202015%20child%20mortality%20final.pdf

28. Më shumë informacion mund të gjendet në Raportin Kombëtar të Shëndetit (2015), të nxjerrë kohët e fundit, dhe botimin e INSTAT-it për dinamikën e popullsisë së Shqipërisë: <http://www.ishp.gov.al/ishp03/wp-content/uploads/2015/materiale/Health-report-English-version.pdf> and (http://www.instat.gov.al/media/242042/population_and_population_dynamics_-_new_demographic_horizons.pdf)

i fëmijëve është sa dyfishi i vdekshmërisë mesatare kombëtare²⁹. Vdekshmëria e nënave ra në 21 vdekje për 100,000 lindje të gjalla në vitin 2013, niveli më i lartë në rajon³⁰. Në periudhën ndërmjet vitit 2006 dhe vitit 2012, përdorimi i kontraceptivëve modernë ishte në nivelin 69%, me një nevojë mesatare të paplotësuar për kontraceptivë prej 13%. Shqipëria nuk është vend me prevalencë të lartë HIV-i dhe AIDS-i, por vihet re një tendencë në rritje e numrit të rasteve të reja dhe 70% e njerëzve që jetojnë me HIV dhe AIDS janë më të rinj se 34 vjet. HIV-i është i përqendruar ndërmjet popullsisë me rrezik të lartë, duke përfshirë punëtorët e seksit, meshkujt që bëjnë seks me meshkuj, përdoruesit intravenozë të drogës, dhe të burgosurit³¹. Rastet e tuberkulozit janë në rritje të ngadaltë. Shqipëria i është bashkuar shumicës së vendeve evropiane me një barrë në rritje të sëmundjeve jo të transmetueshme (SJT), duke përfshirë kancerin, sëmundjet kardiovaskulare, diabetit dhe sëmundjet kronike obstruktive të mushkërive³². Shpenzimet për kujdesin shëndetësor zënë rreth 2.6% të PBB-së, më pak se në vendet me të ardhura të ngjashme (4,5% e PBB-së). Shpenzimet nga xhepi të familjeve llogariten të jenë rreth 60-70% e totalit të shpenzimeve shëndetësore.

Në fushën e arsimit, regjistrimi në arsimin parësor dhe bazë është gati universal. Në vitin 2013, regjistrimi neto në parashkollor ishte 79% dhe regjistrimi në klasat e larta të ciklit të detyrueshëm ishte 92%. Megjithatë, ka pabarazi të mëdha në qasjen në arsim për grupet në nevojë, përfshirë familjet me të ardhura të ulëta, romët, egjiptianët, fëmijët e rrugës, dhe fëmijët me aftësi të kufizuara. Pavarësisht rritjes së buxhetit të arsimit në 3,8% të PBB-së në vitin 2009, përqindja e shpenzimeve për arsimin, aktualisht me rreth 3%, mbetet ende nën mesataren e BE-së prej 5%³³. Sistemi i kujdesit dhe mbrojtjes sociale në Shqipëri përpigjen t'i mbrojë njerëzit nga

varfëria, ose t'i shpëtojë ata prej saj. Mbrojtja sociale përfshin kryesisht ndihmën ekonomike. Skema aktuale nuk trajton privimet e shumta nga arsimit, shëndetësia dhe strehimi. Për shembull, 3 në 4 fëmijë që marrin ndihmë ekonomike nuk shkojnë në shkollë dhe familjet e tyre nuk janë në gjendje t'ua përmbushin nevojat themelore. Edhe grupe të tjera të rrezikuara po lihen pas³⁴.

Qeverisja dhe shteti i së drejtës është një fushë ku Shqipëria është mbrapa, e renditur në vendin e 53-të nga 102 vendet në Indeksin³⁵ e Shtetit të së Drejtës së WJP-së në vitin 2015. Administrata publike është përparësi e Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe është një ndër pesë prioritetet për pranim në BE, por edhe planifikimi dhe kapacitetet administrative në nivelin qendror dhe në 61 bashkitë e krijuara rishtazi kanë nevojë për vëmendje.

Mungesa e koordinimit ndërmjet ministrive dhe departamenteve, kapacitetet e kufizuara teknike, niveli i lartë i lëvizjeve të stafit dhe mënyrat e fragmentuara të ofrimit të shërbimeve, të gjitha kanë ndikim mbi shpejtësinë në të cilën zbatohet legjislacioni dhe rregulloret. Duhet ende për të formësuar kulturën e vendimmarrjes bazuar në të dhëna dhe prova, ndërkohë që nevojitet monitorim dhe vlerësim³⁶ efektiv i politikave.

Sistemi gjyqësor në Shqipëri karakterizohet ende nga një llogaridhënie e kufizuar, bashkëpunim i dobët ndërinstitucional dhe çështje të prapambetura³⁷. Përfaqësuesit e komunitetit rom dhe egjiptian raportojnë informacion të kufizuar për funksionimin e sistemit gjyqësor dhe mungesë aksesit praktik në drejtësi për këto komunitete³⁸. Ka mungesë këshillimi dhe të shërbimeve

29. Po aty.

30. Skuadra e Kombeve të Bashkuara – Shqipëri, Vlerësim i Përbashkët i Vendit, shtator 2015 dhe vlerësimet e OBSH-së/UNICEF-it/UNFPA-së/BB-së; OBSH 2014.

31. Një çështje kryesore për t'u zgjidhur nga Shqipëria është kalimi nga financimi ndërkombëtar tek financimi kombëtar për përgjigjen ndaj HIV-it, e mjaftueshme për të arritur objektivin e dhënies fund të epidemisë së HIV-it si kërcënim i shëndetit publik deri në vitin 2030.

32. SJT-të vlerësohen të zënë 89% të totalit të vdekjeve, me probabilitetin e vdekjes ndërmjet moshës nga 30 deri në 70 nga 4 SJT kryesore me 19%. Prevalenca e pirjes së duhanit ndërmjet personave me moshë 15 vjeç e sipër është thuhetse 30%. Raporti Global për Gjendjen e SJT-së i vitit 2014.

33. Raport Progresi i vitit 2015 i Komisionit Evropian për Shqipërinë.

34. 75% e fëmijëve nga familjet që marrin ndihmë ekonomike nuk janë në gjendje të përmbushin ndonjërin nga pesë nevojat që konsiderohen si themelore – duke përfshirë dhe shëndetin dhe arsimin. 77% e fëmijëve në grupmoshën 16–18 vjeç nuk e ndjekin shkollën, ndërsa 65% e fëmijëve që nuk shkojnë në shkollë vijnë nga familje me nivele shumë të ulëta shpenzimesh. Aksesit për mbrojtjen sociale është veçanërisht i kufizuar për familjet romë për shkak të regjistrimit të lindjeve.

35. Rezultati i Shqipërisë ishte 0.52/1 (ku 1 tregon përputhshmërinë më të lartë me shtetin e së drejtës). WJP Rule of Law index, 2015

36. Progresi Raporti i vitit 2015 i Komisionit Evropian për Shqipërinë.

37. Në Shqipëri, këta janë, në veçanti, fëmijë, romë dhe egjiptianë, gra të disavantazuara, persona me paafësi dhe grupe të stigmatizuar në aspektin social, të tillë si përdoruesit e drogave, HIV+, punonjësit e seksit, dhe LGBTI-të.

38. Raporti për konsultimet publike për përgatitjen e Vlerësimit të Përbashkët të Vendit (Partnerët Shqipëri për Ndryshim dhe Zhvillim, korrik 2015), f. 13

të ndihmës ligjore, veçanërisht për gratë nga pakicat etnike dhe gjuhësore dhe zonat rurale dhe për të mbijetuarit e dhunës në familje.

Kriminaliteti i të miturve është në rritje në Shqipëri, veçanërisht ndërmjet fëmijëve të rrugës dhe fëmijëve të tjerë të ekspozuar ndaj diskriminimit, varfërisë së familjeve dhe abuzimit në familje. Kohët për hetim dhe përpunim janë në mënyrë të papranueshme të gjata dhe deri në 65% e të miturve e përfundojnë vuajtjen e dënimit në paraburgim.

Shqipëria është palë në të gjitha traktatet kryesore të Kombeve të Bashkuara për të drejtat e njeriut. Nga shkurti deri në shtator të vitit 2014, Shqipëria ka përfunduar ciklin e dytë të Analizës Universale Periodike (UPR) dhe nga 168 rekomandime³⁹ nuk miratoi vetëm katër prej tyre. Mekanizmat për *llogaridhënien* lidhur me të drejtat e njeriut janë forcuar: Zyra e Avokatit të Popullit, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi, Komisioneri për të Drejtën e Informimit dhe Mbrojtjen e të Dhënave Personale.

Në vend ekziston kuadri legjislativ dhe institucional për respektimin e të drejtës ndërkombëtare për të drejtat e njeriut, por nuk ka fonde të pamjaftueshme dhe mungesë konsistence për zbatimin e tij. Sindikatat janë të dobëta dhe si autoritetet dhe kompanitë private shkurojnë përpjekjet për negociata kolektive. Shoqëria civile nuk është e zhvilluar sa duhet, veçanërisht jashtë Tiranës. Shoqëria civile është përcaktuar si komponent kyç i procesit të integritetit në BE dhe Qeveria e Republikës së Shqipërisë e ka pranuar nevojën për të krijuar një mjedis dhe mekanizma për politikëbërje gjithpërfshirëse.

Një analizë e OZhM-ve dhe arritjeve në vitin 2015 tregon që Shqipëria i ka realizuar virtualisht pritshmëritë për OZhM4 (vdekshmëria foshnjore), OZhM5 (shëndeti i nënës), dhe OZhM6 (HIV/AIDS-i dhe tuberkulozi). Është arritur përparim domethënës për arritjen e objektivave për OZhM7 (Zhvillimi i qëndrueshëm mjedisor), ndërsa janë arritur rezultate të përziera për OZhM1 (varfëria ekstreme dhe përjashtimi social), OZhM2 (ar-

simi bazë universal me cilësi të lartë), OZhM3 (barazia gjinore dhe fuqizimi i grave). Është arritur relativisht më pak përparim për përmbushjen e OZhM8 (partneriteti global për zhvillim), dhe OZhM9 (qeverisja për të gjithë qytetarët dhe veçanërisht për grupet më të disavantazuara).

Shqipëria u përzgjedh si vend pilot për një OZhM shtesë për qeverisjen dhe është dhe një ndër vendet në fokus për zbatimin e OZhQ 16, për të cilin është zhvilluar një game e gjerë treguesish specifike. Me Axhendën 2030, punët e papërfunduara dhe sfidat e reja lidhen kryesisht (por jo ekskluzivisht) me fushën e OZhQ-ve 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 16 dhe 17. Për pasojë, vëmendja kryesore mbetet tek kohezioni social, rritja e qëndrueshme ekonomike, mjedisi dhe ndryshimet klimatike.

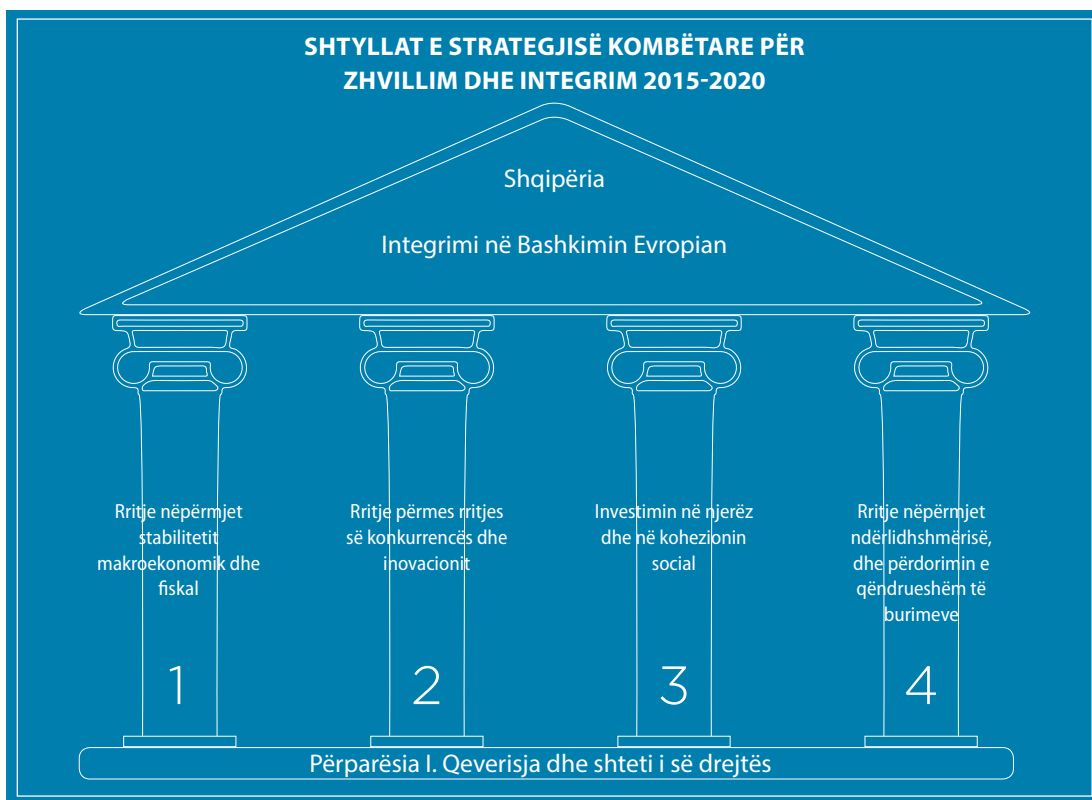
Konsultimet publike dhe sondazhet *on-line* të kryera në vitin 2015 sugjerojnë se sfidat kryesore të zhvillimit siç perceptohen nga shqiptarët janë: (1) punësimi dhe mundësitë për biznes; (2) korrupsioni dhe krimi i organizuar, (3) kujdesi shëndetësor; (4) arsimit; (5) reforma në sistemin e drejtësisë; (6) qeverisja vendore dhe rajonale; (7) dhuna kundër grave dhe fëmijëve; (8) përfitimet sociale dhe sistemi i asistencës; dhe (9) mjedisi dhe ndryshimet klimatike. Personat e pyetur theksuan situatën e grupeve të cënueshme në Shqipëri, veçanërisht të familjeve që jetojnë në varfëri, personave me paafësi, pakicave, të moshuarve dhe disa grupeve të fëmijëve dhe grave. Personat e pyetur identifikuan po ashtu dhe një grup çështjesh të përbashkëta, të cilat parandalojnë ose pengojnë masat dhe progresin e qëndrueshëm për këto përparësi:

- Institucione të dobëta ose që nuk funksionojnë siç duhet;
- Korrupsioni dhe keqpërdorimi i burimeve publike;
- Kuadri ligjor i papërshtatshëm; dhe
- Infrastruktura e keqe dhe mungesa e investimeve⁴⁰

Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integritet II (SKZHI II), e cila është bazuar dhe harmonizuar me angazhimet globale të OZhQ-ve, përbën shtysën krye-

40. Raporti për konsultimet me publikun për përgatitjen e Vlerësimit të Përbashkët të Vendit, *Partners Albania for Change and Development*, korrik 2015; Raport për sondazhin *online* të kryer nga financimi nga komuniteti, i prokuruar nga OKB-ja, Zyra e Kombeve të Bashkuara, Shqipëri, korrik 2015.

39. Shih dokumentacionin e UPR-së për Shqipërinë: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Pages/ALSession19.aspx>

sore të këtij Programi Bashkëpunimi për Zhvillim të Qëndrueshëm. Ajo ofron një vizion për zhvillimin kombëtar, social, demokratik dhe ekonomik për periudhën 2015-2020, dhe për aspiratat e vendit për integrim evropian.

SKZHI II ka gjashtë përparësi strategjike:

1. Anëtarësimin në BE, me objektiva që lidhen me reformën në administratën publike, një shërbim civil modern, profesional dhe të depolitizuar, institucione gjyqësore më të pavarura dhe më të përgjegjshme, trajtimin e korrupsionit dhe mbrojtjen e të drejtave të njeriut;
2. Konsolidimin e qeverisjes së mirë, demokracisë dhe shtetit të së drejtës me institucione të forta, efektive dhe demokratike dhe një sistem gjyqësor plotësisht funksional dhe të hapur;
3. Sigurimin e rritjes nëpërmjet stabilitetit makroekonomik dhe fiskal;
4. Sigurimin e rritjes përmes rritjes së konkurrencës dhe inovacionit;
5. Investimin në njerëz dhe në kohezionin social me objektiva të lidhura me një sistem modern arsimor, një sistem kujdesi shëndetësor cilësor dhe univer-
6. Sigurimin e rritjes nëpërmjet konektivitetit ose ndërlidhshmërisë, dhe përdorimit e qëndrueshëm të burimeve dhe zhvillimit territorial.
7. Rezultatet e propozuara për programin e bashkëpunimit të Kombeve të Bashkuara me Shqipërinë trajtojnë përparësitë kombëtare, të cilat harmonizohen ngushtë me OZhQ-të. Të gjitha rezultatet do të kontribuojnë për objektivin 5 për të arritur barazinë gjinore dhe objektivin 16 për të ndërtuar institucione efektive, llogaridhënëse dhe gjithëpërfshirëse. Seksioni 2.2 (më poshtë) ofron një përshkrim të detajuar të lidhjeve specifike ndërmjet rezultateve dhe strategjive të programit dhe kontributit të tyre për arritjen e prioriteteve të SKZHI II dhe OZhQ-ve dhe të treguesve të synuar.

1.4 Mësimet e nxjerra nga bashkëpunimi i mëparshëm dhe avantazhet krahasuese të OKB-së

Duke u mbështetur në Analizën Afatmesme (MTR)⁴¹ në qershor të vitit 2014, vlerësimi i Programit të Bashkëpunimit 2012-2016 nënvizoi disa mësimet të rëndësishme⁴²:

- PBZhQ-ja ndërmjet Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Kombeve të Bashkuara ka arritur rezultate domethënëse, ku ka pasur harmonizim të qartë me përparësitë kombëtare dhe pronësi të fortë të iniciativës nga autoritetet kombëtare si gjatë fazës së planifikimit dhe gjatë zbatimit.
- Për të qenë e suksesshme, qasja *Një OKB* duhet të përfshijë programin të përbashkët nga aktorët, por nuk duhet me doemos të përfshijë zbatimin e përbashkët nga dy ose më shumë agjenci të Kombeve të Bashkuara dhe të partnerëve të tyre. Për më tepër, planet e përbashkëta të punës të filluara në Shqipëri ofrojnë një shtysë të fortë për programimin e përbashkët nga partnerët e PBZhQ-së.
- Arritja e rezultateve domethënëse në fushën e barazisë gjinore konfirmon rëndësinë e krijimit të Grupit Ndërinstitucional Tematik Gjinor, i cili duhet drejtuar mirë dhe të ketë burimet e nevojshme. Në Shqipëri, eksperiencia tregon për një rol të favorshëm të Kombeve të Bashkuara për t'i ndihmuar qeveritë përpara pranimit në BE dhe BE-në për të harmonizuar çështjet gjinore në legjisllacion, politikat dhe planet kombëtare dhe në programet buxhetore sektoriale.
- Përpjekjet e suksesshme për t'i ardhur në ndihmë Qeverisë së Republikës së Shqipërisë për ta çuar përpara axhendën e reformës territoriale ofrojnë një model të mirë lidhur me mënyrën sesi neutraliteti dhe paanëshmëria e Kombeve të Bashkuara mund të jenë avantazh i madh kur bëhet fjalë për angazhim në sfida shumë komplekse. Angazhimi i suksesshëm vë në dukje, po ashtu, dhe kapacitetet dhe procedurat e forta të Kombeve të Bashkuara, për të rritur kërkesat e arritjes së rezultateve nga

Qeveria e Republikës së Shqipërisë.

- Programi i Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm ndërmjet Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Kombeve të Bashkuara mbështetet fort tek zhvillimi ligjor dhe i politikave bazuar në standardet ndërkombëtare dhe në të dhëna. Ai varet nga informacioni efektiv dhe kuadret për mbledhjen e të dhënave dhe analiza.

Analiza Afatmesme dhe vlerësimet pasuese kanë nënvizuar avantazhet e mëposhtme krahasuese të Agjencive të Kombeve të Bashkuara:

- Kapacitetin zbatues dhe ofrimin e ekspertizës për të trajtuar sfida komplekse sociale, ekonomike dhe mjedisore.
- Perspektivën globale dhe aplikimin e normave, standardeve dhe parimeve ndërkombëtare, të konventave, traktateve ndërkombëtare dhe të iniciativave të tjera globale.
- Kapacitetin për të trajtuar situatën e grupeve të cenueshme në shoqëri dhe shkaqet në themel ose shkaqet strukturore për përjashtimin dhe pabarazimin.
- Një partner të besuar, neutral dhe *'një ndërmjetës të sinqertë'*.

Përmes mbështetjes për arritjen e përparësive kombëtare për zhvillim, OZhQ-ve dhe treguesve të synuar, Kombet e Bashkuara plotësojnë axhendën e integritimit të qeverisë në BE. Programi i Bashkëpunimit ndërmjet Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Kombeve të Bashkuara ofron një bazë të fortë për të trajtuar mangësitë kryesore në kapacitetet kombëtare dhe vendore për zbatimin dhe monitorimin e politikave dhe të programit kombëtar. Vlerësimi i programit të mëparshëm të bashkëpunimit etiketon disa dimensione mbështetjeje, të cilat shërbejnë si bazë për rezultatet dhe strategjitë e pritshme të këtij PBZhQ-je (2017-2021), duke përfshirë:

- Më shumë koherencë të programeve sektoriale ndërmjet Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Bashkimit Evropian në fushat e zhvillimit dhe zbatimit të politikave, të cilat janë të harmonizuara me OZhQ-të dhe përkrijnë shumë mirë me mbështetjen në kuadrin programit të Kombeve të Bashkuara;

41. Raporti i ANALIZËS AFATMESME, Programi i Bashkëpunimit ndërmjet Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Kombeve të Bashkuara për periudhën 2012-2016, 25 qershor 2014.

42. Vlerësimi i Programit të Bashkëpunimit ndërmjet Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Kombeve të Bashkuara (PoC) 2012-2016, *po aty*.

- Rol ndërlidhës për mbështetjen e Kombeve të Bashkuara për të siguruar që politikat sektoriale dhe programet ndërmjet Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Bashkimit Evropian të projektohen dhe të zbatohen në mënyra të hapura, konsultative, që i përgjigjen aspektit gjinor, duke përfshirë dhe organizatat e shoqërisë civile dhe komunitetet përkatëse;
- Përdorimin e vlerësimeve të strukturuar të kapaciteteve për të siguruar që rezultatet dhe ndërhyrjet për zhvillim kapacitetesh janë të targetuara drejt dhe i mbështesin ministrinë dhe departamentet sektoriale në nivelet kombëtare dhe lokale;
- Mbështetje për konvergjim dhe zbatim të shërbimeve bazë në nivelin vendor, përmes 61 njësive të qeverisjes vendore të krijuara rishtazi (NjQV) dhe të përpjekjeve për të siguruar ndihmë për grupet e cenushme, dhe
- Një kuadër më të fortë monitorimi të rezultateve, me lidhje të qarta dhe kontribuese për prioritetet dhe indikatorët e SKZhI II-it dhe për kuadrin e indikatorëve për OZhM-të.

KAPITULLI 2

Prioritetet, rezultatet dhe strategjitë

2. Prioritetet, rezultatet dhe strategjitë

Programi i Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm ndërmjet Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Kombeve të Bashkuara (PBZhQ) për periudhën 2017-2021 është një kuadër programi strategjik, i cili i përgjigjet përparësive të vendit. Ai përfshin katër rezultate të pritshme, të cilat janë identifikuar bashkërisht nga Qeveria e Republikës së Shqipërisë, Kombet e Bashkuara, shoqëria civile, sektori privat dhe partnerët e zhvillimit. Rezultatet bazohen në arritjet dhe mësimet e nxjerra nga programi i mëparshëm dhe përdorin avantazhet krahasimore të Kombeve të Bashkuara në Shqipëri.

Kjo është pjesa kryesore e dokumentit. Në të përshkruhen strategjitë e përgjithshme dhe rezultatet e pritshme të programit. Matrica e plotë e rezultateve, përfshirë treguesit, vlerat e indikatorëve bazë, indikatorët e synuar, mjetet e verifikimit, rreziqet dhe presupozimet jepet në **Shtojcën A**.

Tabela: Vështrim i përgjithshëm i përparësive dhe rezultateve

Përparësia	Rezultati
I. Qeverisja dhe shteti i së drejtës	Shteti dhe organizatat e shoqërisë civile punojnë me efektivitet dhe përgjegjshmëri për konsolidimin e demokracisë, në përputhje me normat dhe standardet ndërkombëtare.
II. Kohezioni social: shëndeti, arsimi, mbrojtja sociale, mbrojtja e fëmijëve dhe dhuna me bazë gjinore	Të gjithë, gratë, burrat, vajzat dhe djemtë, veçanërisht ata që u përkasin grupeve të marginalizuara dhe të cenueshme, ushtrojnë të drejtat e tyre për shërbime të barabarta cilësore, në përputhje me të drejtat e njeriut; dhe më shumë investime efektive dhe efikase për burimet njerëzore dhe financiare në nivelin qendror dhe vendor për të siguruar përfshirjen dhe kohezionin social.
III. Rritja ekonomike, puna dhe bujqësia	Përparësitë, politikat dhe programet e rritjes ekonomike të QSh-së janë gjithëpërfshirëse, të qëndrueshme dhe të ndjeshme ndaj aspektit gjinor, duke i kushtuar vëmendje më të madhe konkurrueshmërisë, punës së denjë dhe zhvillimit rural
IV. Mjedisi dhe ndryshimet klimatike	Aktorët qeveritarë dhe joqeveritarë miratojnë e zbatojnë aksione kombëtare e lokale inovatore, të ndjeshme ndaj aspekteve gjinore, për qëndrueshmërinë mjedisore, zbutjen dhe përshtatjen ndaj ndryshimit të klimës dhe zvogëlimin e rrezikut nga katastrofat.

2.1 Strategjitë e Programit

Për të mbështetur realizimin e rezultateve do të vihen në jetë strategjitë e mëposhtme të përgjithshme të programit. Secili prej rezultateve ka strategji, partnerë dhe grupe të cenueshme specifike të cilat priten të përfitojnë prej rezultateve të programit. Ato përshkruhen më poshtë në seksionin 2.2:

1. Promovimi i të drejtave themelore të njeriut

Programi përdor qasjen e bazuar tek të drejtat e njeriut (QBDNj) për objektivat e zhvillimit, për të mbështetur më mirë rezultate më të qëndrueshme zhvillimore duke trajtuar dhe analizuar pabarazitë dhe praktikatat diskriminuese. Në nivelin e vendit, QBDNj-ja rrjedh nga angazhimet e shtetit bazuar në konventat e ratifikuara prej tij në fushën e të drejtave të njeriut. Kjo qasje përdoret për t'u siguruar që standardet dhe parimet e të drejtave të njeriut e udhëzojnë bashkëpunimin për zhvillim, duke u përqendruar tek zhvillimi i kapaciteteve për "palët përgjegjëse", kryesisht shtetin, për përmbushjen e objektivave të tij dhe tek zhvillimi i kapaciteteve "të zotëruesve të të drejtave", veçanërisht grupeve në nevojë, për të pretenduar të drejtat e tyre. Shqipëria është shtet palë në të gjitha traktatat e Kombeve të Bashkuara për të drejtat e njeriut. Teksa në vend ekziston kuadri kryesor legjislativ dhe institucional për respektimin e të drejtave ndërkombëtare të njeriut, nuk jepen fondet e nevojshme për zbatimin dhe ai nuk është konsistent. Nevojiten përpjekje të mëtejshme për të siguruar zbatimin e plotë të kuadrit ligjor dhe të instrumenteve ndërkombëtare. Përgjatë të gjitha përparësive, mbështetja e Kombeve të Bashkuara do të ndihmojë për zhvillimin dhe institucionalizimin e kapaciteteve të reja për zbatimin e rekomandimeve si të mekanizmave të të drejtave të njeriut të Kombeve të Bashkuara, dhe të rekomandimeve nga organe të pavarura të mbikëqyrjes shtetërore⁴³.

2. Sigurimi i barazisë gjinore

Qëllimi i barazisë gjinore dhe praktikës së integritit gjinor mbështetet tek mënyra e ndryshme sesi femrat dhe meshkujt përballen me problemet e shoqërisë dhe sesi ata raportohen me forcat shoqërore që formësojnë

43. Kjo është në përputhje me Rights Up Action Plan të Sekretarit të Përgjithshëm të Kombeve të Bashkuara.

marrëdhëniet e pushtetit. Qëllimi i saj është që të identifikojë sjelljet dhe strukturat e shoqërisë që mbështesin pabarazitë gjinore dhe të bëjë ndryshime, të cilat janë institucionale dhe sistematike. Shqipëria ka nënshkruar shumë dokumente të rëndësishme dhe të detyrueshme ndërkombëtare, të cilat garantojnë barazinë e burrave dhe grave dhe ndalojnë diskriminimin⁴⁴ për shkaqe gjinore. Barazia gjinore zë vend të spikatur në SKZHI II, dhe parësisht progresit të bërë për të përcaktuar një kuadër ligjor dhe politikash për çarjen përpara të të drejtave të grave dhe barazisë gjinore, pabarazitë janë ende gjerësisht të përhapura. Qëndrimet tradicionale patriarkale janë ende gjerësisht të pranishme, pabarazitë gjinore janë të pranishme në të gjitha sferat e jetës sociale dhe ekonomike dhe dhuna kundër grave është ende gjerësisht e pranishme. Në vitin 2013, Shqipëria u rendit e 44-ta nga 149 shtetet e pranishme në Indeksin e Pabarazive Gjinore⁴⁵. Për të përshpejtuar zbatimin, Kombet e Bashkuara do të punojnë me Qeverinë e Republikës së Shqipërisë për të krijuar një ent të centralizuar kombëtar për avancimin e grave, duke i dhënë atij një mandat qartësisht të përcaktuar, si dhe përgjegjësitë dhe burimet përkatëse të nevojshme. Kombet e Bashkuara do të mbështesin po ashtu dhe integrimin e analizave të ndjeshme ndaj aspekteve gjinore, treguesve dhe instrumenteve të monitorimit në SKZHI II dhe në legjislacion, politika dhe programe.

3. Promovimi i qëndrueshmërisë mjedisore

Në fushat e mjedisit dhe ndryshimeve klimatike ka pasur progres të pamjaftueshëm. Nevojiten përpjekje të tjera shtesë për të përafuar më tej OZhQ-të me politikat e BE-së në fusha të tilla si uji, menaxhimi i mbetjeve, cilësia e ujit dhe mbrojtja e biodiversitetit⁴⁶. Në Shqipëri, mbi 90% e energjisë prodhohet nga hidrocentralet, ndërsa bujqësia, e cila zë 1/5 e PBB-së dhe gjysmën e punësimit të përgjithshëm varet në mënyrë kritike nga vaditja. Shqipëria është një ndër vendet më të prekshme në rajon ndaj ndryshimeve klimaterike dhe parashikohet që reshjet gjatë verës të ulen me rreth 10% deri në vitin 2020 dhe me 20% deri në

vitin 2050⁴⁷. Prodhimi i energjisë dhe bujqësia do të preken në mënyrë akute nga këto ndryshime. Pjesa e varfër rurale, në veçanti gratë e varfra dhe më të vjetra, do të preken më shumë për shkak të varësisë më të madhe ndaj bujqësisë dhe aftësisë relativisht më të pakët për t'u përshtatur. Po ashtu, është e nevojshme dhe rritja e kapaciteteve në lidhje me elementët e *Acquis-it*⁴⁸ në mjedis, zhvillim të qëndrueshëm, dhe efikasitetin e energjisë, veçanërisht kur bëhet fjalë për zbatimin dhe vënien në jetë të legjislacionit ekzistues. Kombet e Bashkuara do ta mbështesin Qeverinë e Republikës së Shqipërisë në përpjekjet e saj për të zhvilluar dhe institucionalizuar kapacitetet kryesore që promovojnë qëndrueshmërinë mjedisore dhe përshtatjen ndaj ndryshimeve mjedisore.

4. Zhvillimi i kapaciteteve të vendit dhe forcimi i koordinimit ndërsektorial

Qasja e zhvillimit të kapaciteteve është e pranishme në të gjithë elementët e PBZhQ-së dhe synon ta ndihmojë Shqipërinë që të arrijë vizionin dhe prioritetet e saj, siç ato përshkruhen në SKZHI II dhe siç lidhen me synimet e OZhQ-ve. Qeveria e Republikës së Shqipërisë dhe Kombet e Bashkuara do t'i bazojnë nismat për zhvillim kapacitësh në një vlerësim të plotë të kapaciteteve, të cilat do të përqendrohen tek institucionet kyçe dhe tek pengesat kryesore institucionale. Iniciativat për zhvillim kapacitësh do të jenë të përshtatura teknikisht sa më shumë të jetë e mundur me detyrat specifike që trajtohen për të prodhuar rezultate të prekshme, të tilla si rekomandimet e politikave, projektregulloret dhe mundësitë për t'i parë ato të zbatueshme. Qeveria e Republikës së Shqipërisë dhe Kombet e Bashkuara do të vijnë të promovojnë angazhim më të fortë dhe më të thellë me grupet e shoqërisë civile për vijimin e mbështetjes dhe shërbimeve për grupet e cënueshme që rrezikojnë të mbeten pas, ndërsa vendi përparon drejt anëtarësimit në BE.

Në krahasim me OZhM-të, Axfenda 2030 është ndërtuar duke nënvizuar qartë lidhjet ndërsektoriale. Për pasojë, Kombet e Bashkuara në Shqipëri, duke e përdorur si kuadër këtë PBZhQ, dhe përmes strukturës së menaxhimit

44. Këto përfshijnë: Kartën Sociale të Këshillit të Evropës, Konventën e Këshillit të Evropës për Parandalimin dhe Luftën kundër Dhunës ndaj Grave dhe Dhunës në familje (Konventa e Stambollit), Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut dhe Konventën e Kombeve të Bashkuara për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit kundër Grave (CEDAW).

45. Indeksi reflekton pabarazitë me bazë gjinore në tri dimensionet – shëndetin riprodhues, fuqizimin dhe aktivitetin ekonomik.

46. *Po aty*, SKZHI II, 2015-2020, 28; 164.

47. Ndryshimet klimatike në Shqipëri, Banka Botërore, shtator 2013, at: <http://www.worldbank.org/en/country/albania/brief/climate-change-in-albania>

48. *Acquis communautaire* i Bashkimit Evropian përbëhet nga legjislacioni, aktet ligjore dhe vendimet e gjykatave që përbëjnë the trupën e së drejtës së Bashkimit Evropian.

it *Një OKB*, do të mbështeten në spektrin e gjerë të ekspertizës që kanë, për të identifikuar mënyra sesi programet e qeverisë mund të përfitojnë nga analiza ndërsektoriale, si dhe nga formulimi dhe zbatimi i politikave.

5. Partneriteti

Për të ruajtur vëmendjen tek zhvillimi i kapaciteteve dhe koordinimi, partneriteti është temë kyçe e këtij PBZhQ-je.⁴⁹ Bashkëpunimi është theksuar në vlerësimin e Programit të Bashkëpunimit të mëparshëm si përbërës kritik për sukses. Programi i mëparshëm i bashkëpunimit është konstatuar të ishte shumë në përputhje me prioritetet e shprehura në SKZhI I për periudhën 2007-2013 dhe efektiv përsa i përket arritjes së rezultateve kryesore të planifikuara në PB dhe kontributit të tyre për përparësitë kombëtare. Partnerët e programit, duke përfshirë dhe donatorët, e kanë vlerësuar bashkëpunimin ndërmjet Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Kombeve të Bashkuara në qasjen *Një OKB*. Strategjitë dhe rezultatet e pritshme në këtë PBZhQ mund të arrihen vetëm nëse ka angazhim të vazhdueshëm të përbashkët nga Qeveria e Republikës së Shqipërisë dhe nga agjencitë e sistemit të OKB-së. PBZhQ-ja bën të mundur koordinim më efikas dhe efektiv dhe ofrimin e ndihmës nga Kombet e Bashkuara. Strukturat e menaxhimit do të sigurojnë që ndihma e Kombeve të Bashkuara për arritjen e rezultateve të ofrohet në mënyrë koherente, duke çuar përpara programimin e përbashkët, ulur mbivendosjet dhe siguruar konvergencën për mbështetje në fusha të synuara dhe për grupet e cënueshme⁵⁰. Kjo është në përputhje me axhendën e OZhM-ve dhe mesazhin kryesor për *'të mos lënë askënd mbrapa'* dhe *'të arrihet së pari tek kush'* është më pas⁵¹.

6. Ofrimi i menaxhimit efektiv të mbështetur në rezultate

Menaxhimi i bazuar në rezultate është një strategji që

49. Vlerësimi i Programit të Bashkëpunimit ndërmjet Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Kombeve të Bashkuara për periudhën 2012-2016: Raporti përfundimtar, 29 qershor, 2015, Z. Alexander MacKenzie, Znj. Sabina Ymeri.

50. Për këtë PBZhQ, 'cënueshmëria' kuptohet si gjendje e ekspozimit të lartë ndaj rreziqeve të caktuara, e kombinuar me aftësinë e ulët për të mbrojtur veten kundër këtyre rreziqeve dhe për të përballuar pasojat e tyre negative. Mbështetur në këtë përkufizim, përcaktohen grupe specifike në nevojë për çdo rezultat.

51. Transformimi i botës tonë: The 2030 Agenda for Sustainable Development, Rezoluta e Sekretarit të Përgjithshëm të Kombeve të Bashkuara, 21 tetor, 2015, A/RES/70/1. para 4.

kërkon përgjegjësi të përcaktuar qartë për rezultatet, monitorimin e progresit drejt rezultateve dhe raportim për performancën. Grupet e Punës së Rezultateve (GPR) dhe Grupet e Punës së Produkteve (GPP) janë mekanizma të rëndësishme për sigurimin e pronësisë kombëtare mbi PBZhQ-në dhe llogaridhënien e përbashkët për rezultatet e pritshme. Këto grupe, të cilat përshkruhen në më shumë detaje në seksionin 4, mbështesin zbatimin, menaxhimin, monitorimin dhe raportimin e progresit drejt rezultateve të PBZhQ-së. Indikatorët për rezultatet, të harmonizuara me SKZhI II, jepen në Shtojcën A si pjesë e planeve të përbashkëta të punës për rezultatet, të cilat do të rishikohen pas vitit të parë të zbatimit të PBZhQ-së për të siguruar harmonizim, sipas nevojës, me kuadrin e indikatorëve të OZhQ-ve. Kjo do të sigurojë që rezultatet e pritshme të bashkëpunimit të harmonizohen me koherencë dhe të kontribuojnë me efikasitet për rezultatet strategjike si për SKZhI II-in dhe OZhQ-të e miratuara në vend.

7. Përmirësimi i cilësisë dhe disponueshmërisë së të dhënave

Shqipëria po miraton standardet dhe përkufizimet e BE-së dhe ato ndërkombëtare për mbledhjen, analizën, dhe raportimin e të dhënave socialekonomike. Për të gjitha përparësitë, Kombet e Bashkuara do të punojnë me Qeverinë e Republikës së Shqipërisë, veçanërisht me Institutin Kombëtar të Statistikave (INSTAT), për të forcuar cilësinë dhe disponueshmërinë e të dhënave për politikëbërje dhe zbatim efektiv të programit. Mbështetje do të ofrohet për monitorimin efektiv të politikave kombëtare të Shqipërisë, zbatimin e programit dhe të treguesve të Objektiveve për Zhvillim të Qëndrueshëm. Vëmendje e veçantë do t'i jepet mbështetjes së kapaciteteve të ministrive të linjës dhe INSTAT-it, në mënyrë që ato të jenë në gjendje të prodhojnë të dhëna të ndara sipas seksit dhe grupeve të nën-popullsisë, të forcojnë shpërndarjen dhe përdorimin e të dhënave dhe statistikave në nivelin kombëtar dhe vendor për formulimin dhe planifikimin e politikave të mbështetura në të dhëna, dhe të sigurojnë trajtimin e pabarazive në ofrimin e shërbimeve dhe kushteve.

2.2 Rezultatet e pritshme⁵²

Ky seksion përshkruan rezultatet e pritshme të Programit të Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm (PBZhQ), duke përfshirë dhe lidhjet me përparësitë e SKZhI II-it dhe OZhQ-ve përkatëse, arsyetimin, strategjitë kryesore që do të përdoren dhe partnerët kryesorë që do të përfshihen në planifikim, zbatim, monitorim progresi dhe raportim.

Përparësia I. Qeverisja dhe shteti i së drejtës

Rezultati 1.

Shteti dhe organizatat e shoqërisë civile punojnë me efektivitet dhe përgjegjshmëri për konsolidimin e demokracisë, në përputhje me normat dhe standardet ndërkombëtare.

Lidhjet me përparësitë e SKZhI-së dhe OZhQ-të

Ky rezultat pritet të mbështesë Qeverinë e Republikës së Shqipërisë për të arritur përparësinë numër 1. **anëtarësimin në BE përsa i përket reformës së administratës publike** dhe 2. **konsolidimin e qeverisjes së mirë,**

52. Të gjitha të dhënat dhe informacioni i lidhur me rezultatet janë marrë nga: (1) Skuadra e Kombeve të Bashkuara – Shqipëri, Vlerësimi i Përbashkët i Vendi, shtator 2015. (2) SKZhI II.

demokracisë dhe shtetit të së drejtës për SKZhI II. SKZhI II i jep rëndësi të veçantë paketave mirëfunksionuese ligjore dhe rregullatore për bizneset, grupet sociale dhe individët, që çon në më shumë transparencë, llogaridhënie dhe pjesëmarrje publike⁵³. Produkti i pritshëm dhe iniciativat e mbështetjes së Programit të Kombeve të Bashkuara për këtë rezultat, lidhen me ofrimin e ekspertizës dhe mbështetjes për zbatimin e normave dhe standardeve ndërkombëtare, si dhe inkurajojnë analizën dhe planifikimin për të arritur grupet e cënueshme. Aftësitë, sistemet dhe kapacitete e reja institucionale do të përqendrohen tek:

- Një sistem gjyqësor funksional dhe i hapur me akses të barabartë për të gjithë;
- Procese më të forta legjislative dhe zgjedhore, të cilat janë më përfshirëse për grupet e cënueshme dhe për gratë;
- Menaxhim i integruar i kufijve;
- Forcimi i mekanizmave për garantimin e angazhimeve të shtetit për sigurimin e të drejtave të njeriut;
- Një administratë publike e reformuar dhe një shërbim civil modern, profesional dhe civil;
- Një qasje më e integruar dhe e harmonizuar për luftën kundër korrupsionit dhe kimit të organizuar dhe trafikeve të paligjshme;

53. *Po aty.*, SKZhI II, 2015-2020, 18-19.

OZhQ-të	Treguesit e synuar ⁵⁵
 <p>Objektivi 5. Arritja e barazisë gjinore dhe fuqizimi i të gjitha grave dhe vajzave</p>	<p>5.5 Sigurimi i pjesëmarrjes së plotë dhe efektive të grave dhe mundësi të barabarta në drejtim për to në të gjitha nivelet e vendimmarrjes në jetën politike, ekonomike dhe publike; 5.c Miratim dhe forcim i politikave të shëndosha dhe legjislacionit të zbatueshëm për promovimin e barazisë gjinore dhe fuqizimin e të gjitha grave dhe vajzave në të gjitha nivelet;</p>
 <p>Objektivi 10. Ulja e pabarazive brenda dhe ndërmjet vendeve</p>	<p>10.2 Deri në vitin 2030, fuqizim dhe promovim i përfshirjes sociale, ekonomike, dhe politike të të gjithëve, pavarësisht moshës, seksit, paaftësisë, racës, etnicitetit, origjinës, fesë, gjendjes ekonomike ose ndonjë statusi tjetër; 10.3 Sigurim i mundësive të barabarta dhe ulja e pabarazive të rezultateve, duke përfshirë dhe eliminimin e ligjeve, politikave dhe praktikave diskriminuese dhe promovimin e legjislacionit, politikave dhe masave të nevojshme në këtë drejtim; 10.7 Lehtësimi i migracionit të rregullt, të sigurt dhe të përgjegjshëm dhe i mobilitetit të njerëzve, përfshirë përmes zbatimit të politikave të planifikuara dhe të menaxhuara mirë të migracionit;</p>
 <p>Objektivi 16. Promovimi i shoqërive paqësore dhe përfshirëse për zhvillim të qëndrueshëm, ofrim i aksesit në drejtësinë për të gjithë dhe ndërtimi i institucioneve efektive, llogaridhënëse dhe gjithëpërfshirëse në të gjitha nivelet</p>	<p>16.2 Dhënie fund abuzimit, shfrytëzimit, trafikimit dhe të gjitha formave të dhunës dhe torturimit të fëmijëve; 16.3 Promovim i shtetit të së drejtës në nivelin kombëtar dhe ndërkombëtar dhe sigurim i aksesit të barabartë për drejtësi për të gjithë; 16.5 Ulje në mënyrë të konsiderueshme e korrupsionit dhe rryshfetit në të gjitha format e tyre; 16.6 Zhvillim i institucioneve efektive, llogaridhënëse dhe transparente në të gjitha nivelet; 16.7 Sigurim i vendimmarrjes së përgjegjshme, përfshirëse, pjesëmarrëse dhe përfaqësuese në të gjitha nivelet;</p>

- Shërbime qeveritare të decentralizuara dhe qeverisje vendore e fuqizuar;
- Ofrimi i informacionit statistikor cilësor dhe të krahasueshëm; dhe
- Bashkëpunim dhe partneritet më i mirë ndërmjet qeverisë dhe shoqërisë civile.

Programi i bashkëpunimit të Kombeve të Bashkuara do të kontribuojë po ashtu dhe për përpjekjet e Qeverisë së Republikës së Shqipërisë për të arritur **OZhQ-të**⁵⁵ dhe treguesit e synuar të listës së mëposhtme:

Arsyetimi

Qeverisja dhe shteti i së drejtës është një fushë ku Shqipëria ka mbetur mbrapa, e renditur në vendin e 53-të nga të 102 vendet pjesëmarrëse në Indeksin⁵⁶ e Shtetit të së Drejtës të WJP-së në vitin 2015. Adminis-

54. Indikatorët për rezultatet dhe produktet, të formuluar si pjesë e planeve të përbashkëta të punës do të rishikohen dhe të harmonizohen, sipas nevojës, me kuadrin e ardhshëm tregues të OZhQ-ve.

55. Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm dhe treguesit e synuar, <http://sustainabledevelopment.un.org/focussdgs.html>, tetor 2015.

56. Rezultati i Shqipërisë ishte 0.52/1 me rezultate që variojnë nga 0 deri në 1 (ku me 1 tregohet përputhshmëria më e lartë me shtetin e së drejtës). WJP Rule of Law index, 2015.

trata publike është përparësi e Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe është një ndër pesë përparësitë për anëtarësim në BE, por planifikimi dhe kapacitetet administrative në nivel qendror dhe në 61 bashkitë e formuara rishtazi kanë nevojë për vëmendje. Mungesa e koordinimit ndërmjet ministrive dhe departamenteve, kapacitetet e kufizuara teknike, lëvizja nga detyra e stafeve në nivel drejtues, dhe mënyrat e fragmentuara të ofrimit të shërbimeve, të gjitha ndikojnë mbi shpejtësinë me të cilën zbatohet legjislacioni dhe rregulloret. Duhet ende punë për të rrënjësuar kulturën e vendimmarrjes bazuar në të dhëna dhe prova, si dhe ekziston nevoja për monitorim dhe vlerësim më efektiv të politikave.

Objektivi strategjik i sigurimit të qeverisjes së mirë dhe shtetit të së drejtës si qëllim fundor për anëtarësimin në BE është objektivi ndërsektorial i SKZHI-së dhe mbështet të gjitha objektivat e tjera strategjike. Rëndësia strategjike që i jepet qeverisjes dhe shtetit të së drejtës, mbështetet në një axhendë ambicioze reformash për anëtarësim në BE. Megjithatë, institucionet në Shqipëri ende luftojnë me mungesën e besimit. Më shumë se gjysma e qytet-

arëve shqiptarë mendojnë se organet gjyqësore dhe të administrimit zgjedhor janë të politizuara.^[1] Një e treta e shqiptarëve raportojnë se kanë qenë dëshmitarë të korrupsionit të një lloji të caktuar në marrëdhëniet e tyre me qeverinë. Shifra është më e lartë kur bëhet fjalë për transaksionet në nivelin e qeverisjes vendore.^[2] Teknikalimi i kësaj sfide është në qendër të pesë kritereve politike të cilat duhet të plotësohen në mënyrë që të çelen negociatat me Shqipërinë për anëtarësim në BE.^[3] Pesë kriteret janë funksionimi i një administrate publike profesionale dhe të depolitizuar dhe një gjyqësor i pavarur; rezultate të matshme në luftën kundër korrupsionit dhe krimit; dhe mbrojtja e të drejtave, kryesisht e të drejtave të pronësisë dhe të drejtave të romëve.

Axhenda e reformës së qeverisë për depolitizimin e administratës dhe të gjyqësorit, proceset zgjedhore dhe mekanizmat e mbikëqyrjes duhet të shoqërohet me përmirësime sistematike funksionale të kapaciteteve institucionale në mënyrë që qytetarët, veçanërisht gratë, të mund t'u drejtohen këtyre institucioneve për dëmshpërblim. Forcimi i efektivitetit, transparencës, llogaridhënies dhe orientimi i institucioneve publike drejt shërbimeve është rruga kryesore drejt ndërtimit të besimit tek institucionet dhe mundësimin të funksionalitetit të tyre zhvillimor. Për uljen e pabarazive dhe rreziqeve për korrupsion kërkohet politikëbërje dhe legjislacion më përfshirës dhe më i ndjeshëm ndaj çështjeve gjinore, dhe i bazuar tek të dhënat. Shoqëria civile ka nevojë për hapësirë dhe sisteme në mënyrë që të jetë në gjendje që t'i kërkojë llogari institucioneve publike.^[6] Në nivelin vendor, Shqipëria ka ndërmarrë reforma historike për strukturën administrative dhe territoriale duke konsoliduar 373 njësitë e qeverisjes vendore në 61 bashki funksionale, të cilat gjithnjë e më tepër drejtohen nga gra kryetare bashkie, ose anëtare të këshillat bashkiak, falë një vizioni kuote gjinore.. Këto njësi aktualisht mbartin përgjegjësinë kryesore për ofrimin e shërbimeve, por nuk i kanë burimet financiare dhe njerëzore që u nevojiten për t'i përbushur këto përgjegjësi.^[7] Të

ardhurat bashkiake planifikohen të rriten me dyfish deri në vitin 2020.^[8] Vendimmarrja transparente dhe përfshirëse, ku gratë kanë zë të barabartë, veçanërisht kur bëhet fjalë për investime rishpërndarëse, është thelbësore për krijimin e përfitimeve reale për familjet.^[9] Ndërtimi i besimit tek institucionet është i domosdoshëm po ashtu.

Strategjia Kombëtare për Barazinë Gjinore, Dhunën me Bazë Gjinore dhe Dhunën në Familje (2011-2015) kërkon struktura për integrimin gjinor brenda të gjitha ministrive, departamenteve dhe agjencive, si mekanizma për zbatimin dhe monitorimin e ligjeve dhe politikave kombëtare dhe të angazhimeve rajonale dhe globale për barazi gjinore dhe për fuqizimin e grave. Burimet buxhetore, mbështetja këshilluese dhe teknike janë të nevojshme për të përshpejtuar zbatimin dhe monitorimin, veçanërisht në nivel lokal.

Kostot dhe pasojat e dhunës në familje janë të rëndësishme. Dhuna në familje prek të gjitha grupet socio-ekonomike dhe shtresat arsimore. Gati 62% e fëmijëve raportojnë se kanë përjetuar të paktën një formë të dhunës psikologjike gjatë jetës dhe rreth 70% raportojnë se kanë përjetuar të paktën një formë të dhunës psikologjike gjatë vitit të kaluar. Asnjë organ qeveritar në nivelin kombëtar apo në atë vendor nuk ka tagër për ta hequr një fëmijë nga një mjedis abuziv dhe, përveç nis-mave sporadike të pushtetit vendor, qeveria kombëtare nuk jep fonde për subjektet publike dhe private të përfshira në parandalimin e dhunës ndaj fëmijëve.

Kriminaliteti i të miturve është në rritje në Shqipëri: në vitin 2013, janë regjistruar pothuajse 3 herë më shumë të

[1] USAID, Projekti për Planifikimin dhe Qeverisjen Vendore (PLGP) në Shqipëri: Dokument Politikash: Krijimi i një Formule të Barabartë, Transparente dhe të Parashikueshme të Grantit të Pakushtëzuar, shtator 2015 http://www.plgp.al/images/pdf/files/USAID_Unconditional%20Grant%20Policy%20Paper%20September%202015-ENG.pdf dhe Raporti i 2^{is} Narrativ për progresin kumulativ të zbatimit të projektit STAR.

[2] Treguesi i synuar: 12% e të ardhurave në vitin 2016, por të ardhurat e përgjithshme ishin vetëm 22% e PBB-së në vitin 2015, megjithëse u parashikuar me optimizëm për t'u rritur në 27.5% në vitin 2016. Ndërsa objektivi i qeverisë është që të forcojë fuqinë fiskale të qeverive vendore përmes rritjes së buxhetit të përgjithshëm vendor në 6% të PBB-së deri në vitin 2020, ky nivel tani është vetëm në 3.1% http://www.financa.gov.al/files/userfiles/Buxheti/Buxheti_ne_vite/buxheti_2016/tabelat/Tabela_6_shoqeruese_-_Treguesit_fiskale.pdf; Strategjia e Decentralizimit në adresën: http://www.ceshtjetvendore.gov.al/files/pages_files/15-04-20-02-59-36Decentralisation_Strategy_Final_-_Feb_2015_-_English.pdf

[3] Hulumtim Opinionesh: Besimi në Qeveri 2015 <http://idmalbania.org/?p=6920>

[1] Sondazhi i Besimit në Qeveri, 2015.

[2] Cituar në *Biznesi, Korrupsioni dhe Krimi në Shqipëri*, 2013. UNODC. https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/corruption/Albania_Business_Corruption_2013_EN.pdf

[3] Raporti i Progresit i BE-së, 2015.

[6] Hulumtim Opinionesh: Besimi në Qeveri 2015 <http://idmalbania.org/?p=6920>

mitur si autorë veprash penale në vit sesa në gjysmën e parë të viteve 2000. Fëmijët e rrugës janë më të rrezikuar, pasi ata janë të ekspozuar ndaj elementeve të shumtë, të tillë si diskriminimi dhe përjashtimi, varfëria e familjes, dhe abuzimi në familje. Hetimet dhe procesi i dënimit në mënyrë të pashmangshme zgjasin në shumë kohë dhe deri në 65% e të miturve e përfundojnë dënimin në ambientet e paraburgimit.

Krimi i organizuar mbetet një sfidë e madhe që minon besimin e njerëzve tek shteti dhe pengon efektivitetin e vetë shtetit. Shqipëria duhet të shtojë përpjekjet për të ndërtuar një historik të qëndrueshëm të hetimeve, ndjekjeve penale dhe dënimeve në të gjitha fushat dhe në të gjitha nivelet. Shqipëria mbetet vend origjine dhe tranziti për trafikimin e lëndëve narkotike. Numri i konfiskimeve të drogës dhe arrestimeve të lidhura me të është rritur në mënyrë dramatike në vitin 2014. Shqipëria mbetet vend burimi dhe destinacioni për trafikimin e personave, të cilët janë kryesisht gra dhe vajza. Situata e fëmijëve të rrugës të cilët shfrytëzohen për qëllim lypjeje përbën gjithashtu shqetësim. Progresi në luftimin e krimit të organizuar është i ngadaltë. Numri i autorëve të ndjekur penalisht dhe të dënuar është i vogël dhe mungon informacioni dhe të dhënat për masat për parandalimin e trafikimit, numrin e ndjekjeve penale, dhe llojet e dënimeve.

Flukset e përziera të migracionit, të cilat kalojnë tranzit përmes Shqipërisë për të arritur në vendet e BE-së, janë në rrezik të konsiderueshëm për t'u rritur. Këto flukse ndër të tjera janë të përbërë nga refugjatët dhe azilkërkuesit, migrantët ekonomikë, migrantët e paqartë, migrantët në nevojë, personat e trafikuar, në veçanti, fëmijët e pashoqëruar dhe të ndarë, personat pa shtetësi dhe emigrantët pa dokumente. Disa prej njerëzve në lëvizje bëjnë pjesë në më shumë se një kategori. Ata u përkasin kombësive të ndryshme, shumica sirianë dhe afganë, dhe futen ilegalisht në vend. Në shumicën e rasteve, ata mbartin të paktën një shkallë detyrimi dhe cenueshmërie, qoftë si rezultat i situatës nga e cila janë larguar, ose për shkak të kushteve të vështira apo shfrytëzimit dhe abuzimit që kanë përjetuar përgjatë rrugëve. Ekziston dhe një prirje në rritje e familjeve shqiptare që të kthehen nga Greqia ose Italia për shkak të krizës ekonomike, ndërsa migracioni i parregullt nga Shqipëria është rritur në mënyrë të ndjeshme që prej

vitit 2013, duke arritur majat në vitin 2014 dhe 2015. Autoritetet shqiptare pritet që të shtojnë përpjekjet për të trajtuar në mënyrë efektive fenomenin negativ të kërkesave të pabaza për azil të depozituara nga qytetarët shqiptarë në shtetet anëtare të BE-së dhe vendet e lidhura me *Schengen*-in dhe të promovojnë riintegrimin e personave të kthyer⁵⁷. Nevojiten po ashtu dhe përpjekje të vazhdueshme për të reaguar ndaj migracionit të lidhur me krimin e organizuar, në veçanti trafikimin e qenieve njerëzore. Në përgjithësi, flukset në rritje të migracionit tranzit të përzier ushtrojnë trysni mbi sistemin e migracionit dhe azilit, duke rritur urgjencën e trajtimit të mangësive ekzistuese në këto fusha dhe duke krijuar nevoja dhe sfida të reja. Përgjigja efektive synon të sigurojë mbrojtje dhe ndihmë për të gjithë emigrantët në nevojë dhe sigurimi i mbështetjes për zhvillimin dhe zbatimin e politikave të planifikuara dhe të menaxhuara mirë të migracionit kërkon partneritet të fortë ndërmjet autoriteteve kombëtare, agjencive të sistemit të OKB-së dhe partnerëve të tjerë ndërkombëtarë, si dhe angazhim të qëndrueshëm të shoqërisë civile në nivel kombëtar dhe lokal.

Në situatën kur reforma në drejtësi vazhdon, sistemi gjyqësor në Shqipëri karakterizohet ende nga llogaridhënie e kufizuar, bashkëpunim i dobët ndërinstucional, numër i madh çështjesh të prapambetura dhe korrupsion i përhapur⁵⁸, dhe nuk është i pajisur për t'u kujdesur për nevojat e segmenteve të margjinalizuara dhe të përjashtuara të shoqërisë⁵⁹. Aksesi në drejtësi pengohet nga pengesa procedurale, ekonomike dhe konceptuale: kapacitetet e gjykatave janë të ulëta dhe tarifatat janë të larta, shërbimet e ndihmës juridike nuk kanë fonde të mjaftueshme, ndërsa procedurat gjyqësore kërkojnë shumë kohë. Ka mungesë të shërbimeve të këshillimit dhe ndihmës juridike në dispozicion të grave; sidomos të grave nga pakicat etnike dhe gjuhësore, grave në zonat rurale, dhe të mbijetuarave nga dhuna në familje. Kur përballen me sistemin e drejtësisë, për gratë shpesh barra e provës bie mbi to. Sidomos grupet e cenueshme vuajnë nga aksesi i pabarabartë në sistemin e drejtësisë dhe e kanë të pamundur t'i ushtrojnë plotësisht të drejtat

57. Raport Progresi i vitit 2015 i Komisionit Evropian për Shqipërinë.

58. Raport Progresi i vitit 2015 i Komisionit Evropian për Shqipërinë.

59. Në Shqipëri, këto janë në veçanti fëmijët, komunitetet rome dhe egjiptiane, gratë e disavantazuara dhe grupet sociale të stigmatizuara, të tilla si përdoruesit e drogës, HIV+, punonjësit e seksit dhe LGBTI-të.

që u njihen me Kushtetutë dhe me ligj. Përfaqësuesit e komuniteteve rome dhe egjiptiane raportojnë informacion të kufizuar për funksionimin e sistemit gjyqësor, pa akses praktik në drejtësi⁶⁰. Edhe aksesit i barabartë i fëmijëve në drejtësi pengohet nga pengesa të ndryshme që lidhen si me sistemin dhe me pozitën e fëmijëve në shoqërinë shqiptare, ashtu dhe me pozicionin e tyre si mbajtës të të drejtave⁶¹.

Shqipëria është shtet palë në të gjitha traktatet kryesore të Kombeve të Bashkuara për të drejtat e njeriut. Nga shkurti deri në shtator 2014, Shqipëria përfundoi ciklin e dytë të Analizës Universale Periodike (UPR) dhe nga 168 rekomandime gjithsej, nuk ka miratuar vetëm katër prej tyre. Shqipëria ka krijuar dhe ka bërë përpjekje për të forcuar disa organe *llogaridhënieje* për të drejtat e njeriut: Zyrën e Avokatit të Popullit, Komisionerin për Mbrojtjen nga Diskriminimi dhe Observatorët e të Drejtave të Fëmijëve. Ndërsa kuadri legjislativ dhe institucional për respektimin e të drejtave të njeriut është thuajse i plotë, për zbatimin e tij nuk jepen fondet e nevojshme dhe ai është jo konsistent. Përveç kësaj, organet ekzekutive dhe legjislative nuk i kushtojnë vëmendje të posaçme rekomandimeve nga organet mbikëqyrëse⁶².

Sektori i shoqërisë civile në Shqipëri po rritet, por ai ende karakterizohet nga kapacitete organizative dhe pavarësi e kufizuar dhe ndikim politik. Sindikatat janë të dobëta dhe si autoritetet edhe kompanitë private janë armiqësore ndaj organizimit dhe përpjekjeve për negociata kolektive. Shoqëria civile jashtë kryeqytetit mbetet veçanërisht e pazhvilluar. Shoqëria civile është etiketuar si komponenti kyç i integritimit në BE dhe Qeveria e Republikës së Shqipërisë e ka pranuar nevojën për krijimin e një mjedisi dhe të mekanizmave më efektive për politikëbërje.

60. Raport për konsultimet publike për përgatitjen e Vlerësimit të Përbashkët për Vendin (Partnerët e Shqipërisë për Ndryshim dhe Zhvillim, korrik 2015), f. 13

61. UNICEF, Zyra Rajonale CEE/CIS, Aksesit i Barabartë i Fëmijëve në Drejtësi, Evropa Qendrore dhe Lindore dhe Azia Qendrore, UNICEF, Gjenevë, 2015

62. Raport për konsultimet publike për përgatitjen e Vlerësimit të Përbashkët të Vendit (Partnerët e Shqipërisë për Ndryshim dhe Zhvillim, korrik 2015), f. 13

Strategjitë

Për t'ju përgjigjur këtyre sfidave të qeverisjes dhe të shtetit të së drejtës, strategjitë e programit janë të harmonizuara ngushtë me strategjitë e SKZHI II-it për ofrimin e shërbimeve më efektive, efektive dhe që kanë në qendër të vëmendjes njerëzit. Strategjitë dhe iniciativat specifike do të:

- Përforcojnë punën e mekanizmave kushtetues dhe të pavarur të mbikëqyrjes për të përmirësuar identifikimin dhe raportimin e shkeljeve të të drejtave të njeriut dhe për të krijuar lidhje më të forta me proceset e politikave kombëtare;
- Përforcojnë kapacitetet e administratës publike kombëtare dhe vendore të NjQV-ve për mbështetjen e zbatimit dhe monitorimit të politikave dhe strategjive ekzistuese, forcimin e ofrimit të shërbimeve thelbësore, përmirësimin e aksesit në informacion dhe angazhimin e organizatave të shoqërisë civile dhe të publikut të përgjithshëm në proceset e qeverisjes dhe të vendimmarrjes vendore;
- Mbështesin përgjigje më të forta institucionale ndaj dhunës kundër fëmijëve në përputhje me angazhimet kombëtare dhe ndërkombëtare;
- Rrisin aksesin në shërbime cilësore përfshirëse të ndihmës juridike për fëmijët dhe do të kërkojnë mjete efektive ligjore për mbrojtjen nga shkeljet e të drejtave të tyre dhe për ndërtimin e një sistemi gjyqësor miqësor ndaj fëmijëve, i cili do të jetë në përputhshmëri të plotë me standardet ndërkombëtare, duke e përdorur burgimin si masë fundore, duke aplikuar gjerësisht masa alternative ndaj ndalimit, duke e ulur praktikën aktuale të paraburgimeve të gjata të të miturve dhe duke bashkëpunuar me kujdesin social kombëtar për të mbështetur riintegrimin social të miturve në konflikt me ligjin;
- Rrisin aksesin për fëmijët në kontakt me ligjin (duke përfshirë, viktimat dhe dëshmitarët e krimeve, por edhe fëmijët e përfshirë në procese gjyqësore administrative/familiale) ndaj ndihmës ligjore profesionale falas; do të promovojnë masat e mbrojtjes ligjore për fëmijët nga krimet kibernetike, dhuna dhe abuzimi;
- Forcojnë kapacitetet kombëtare dhe vendore për integrimin e aspekteve të barazisë gjinore në proceset e politikëbërjes, planifikimit, dhe buxhetimit;
- Mbështesin zhvillimin dhe zbatimin e mëtejshëm të politikave të të planifikuara dhe të menaxhuara

mirë të migracionit dhe përmirësimin e sistemeve të azilit;

- Japin një përgjigje më të fortë dhe më të unifikuar ndaj krimit të organizuar, korrupsionit, migracionit të paligjshëm dhe trafikimit të qenieve njerëzore;
- Forcojnë kapacitetin e institucioneve kombëtare dhe të NjQV-ve për përmirësimin e cilësisë dhe mbledhjen e të dhënave, raportimin dhe përdorimin, veçanërisht për prodhimin dhe shpërndarjen e statistikave ndërkombëtarisht të krahasueshme demografike, sociale, ekonomike dhe mjedisore të cilat përputhen me udhëzimet dhe rekomandimet ndërkombëtare dhe evropiane, duke përfshirë dhe Parimet Themelore të Statistikave Zyrtare të Kombeve të Bashkuara (FPs) dhe Kodin e Praktikave të Statistikave Evropiane (CoP).

Për të përshpejtuar angazhimet e Shqipërisë për përmirësimin e të drejtave të njeriut, strategjitë specifike të programit do të përqendrohen tek zhvillimi i sistemeve për të monitoruar dhe raportuar progresin për zbatimin e rekomandimeve nga Kombet e Bashkuara dhe nga të drejtave të njeriut, si dhe rekomandimet nga institucione të pavarura shtetërore mbikëqyrëse mbi institucione shtetërore dhe publike. Kjo do të kërkojë investime në kapacitetet e organeve të të drejtave të njeriut: Zyrën e Avokatit të Popullit, Komisionerin për Mbrojtjen nga Diskriminimi, Komisionerin për të Drejtën e Informimit dhe Mbrojtjen e të Dhënave Personale, dhe forcimin e rolit të mbikëqyrjes publike të Parlamentit.

Grupet e cenueshme

Ky rezultat do t'i përgjigjet: fëmijëve; grave (të mbijetuarve nga dhuna në familje, grave rurale, femrave kryefamiljare, grave në politikë); të rinjve (të papunëve, të rinjve në lëvizje, të rinjve të cilët as nuk janë të punësuar dhe as nuk ndjekin arsimin); personave me aftësi të kufizuara; pakicave; lesbikeve, homoseksualëve, biseksualëve, dhe personave transgjinorë (LGBT); refugjatëve/azilkërkuesve; migrantëve të kthyer dhe kategorive të tjera të migrantëve të cenueshëm; të mbijetuarve nga trafikimi i personave; personave në sistemin e burgjeve, viktimave të degradimit mjedisor; të rinjve të prekur nga përdorimi i drogës.

Partnerët

Zbatimi i suksesshëm i këtij rezultati kërkon përpjekjet e shumë partnerëve, duke përfshirë

- Institucionet kombëtare për të drejtat e njeriut
- Parlamentin
- Shoqërinë civile
- Organet zgjedhore
- Partitë politike
- Institutin Kombëtar të Statistikave (INSTAT)
- Ministrinë e linjës (Ministrin e Inovacionit dhe Administratës Publike; Ministrinë e Punëve të Brendshme; Ministrinë e Drejtësisë; Ministrin e Shtetit për Çështjet Vendore; Ministrinë e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë; Ministrinë e Punëve të Jashtme, etj.)
- Zyrën e Kryeministrit (ZPM)
- Median
- Qeveritë vendore
- Autoritetet rajonale
- Institucionet e drejtësisë
- Organizatën e refugjatëve
- Shërbimet shtetërore të provës

Agjencitë e Kombeve të Bashkuara, të cilat do të kontribuojnë për rezultatin 1 janë: UNDP-ja, UNFPA-ja, UNHCR-ja, UNICEF-i, UNODC-ja, UNESCO-ja, UNECE-ja, UNCTAD-i, UN Women dhe IOM-i.

Përparësia II. Kohezioni social: Shëndeti, arsimi, mbrojtja sociale, mbrojtja e fëmijëve dhe dhuna me bazë gjinore

Rezultati 2.

Të gjithë, gratë, burrat, vajzat dhe djemtë, veçanërisht ata që u përkasin grupeve të marxhinalizuara dhe të cenueshme, ushtrojnë të drejtat e tyre për shërbime të barabarta cilësore, në përputhje me të drejtat e njeriut; dhe më shumë investime efektive dhe efikase për burimet njerëzore dhe financiare në nivelin qendror dhe vendor për të siguruar përfshirjen dhe kohezionin social.

Lidhjet me përparësitë e SKZhi-së dhe OZhQ-të

Rezultati pritet të mbështesë Qeverinë e Republikës së Shqipërisë të arrijë përparësinë 5 të SKZhi II për të investuar në njerëz dhe për më shumë kohezion social. SKZhi II pohon se njerëzit janë burimet më të mëdha të vendit dhe se siguria dhe mirëqenia e tyre përbëjnë shtyllën qendrore për rritjen ekonomike dhe prosperitetin⁶³. Për të kontribuar për këtë rezultat, produktet e pritshme dhe iniciativat e mbështetjes së programit të Kombeve të Bashkuara do të ofrojnë akses në politikat dhe modelet globale, ekspertizë dhe mbështetje për zbatimin e normave dhe të standardeve ndërkombëtare, do të promovojnë aftësi të reja, sisteme dhe mënyra më përfshirëse pune, të cilat mund të ndihmojnë për të kontaktuar me grupet e cenueshme. Elementët kryesorë të SKZhi II që synohen të mbështeten janë:

- Sistem arsimor modern që ka në zemër të tij nevojat dhe interesat e nxënësve;
- Sistem kujdesi shëndetësor universal dhe cilësor, i aksesueshëm për të gjithë shqiptarët rezidentë;
- Më shumë mundësi punësimi, veçanërisht për gratë;
- Sisteme që ndihmojnë matjen dhe mbështetjen e vendimmarrjes, për sisteme sigurimi social me qëndrueshmëri financiare;
- Një sistem më i fortë i mbrojtjes sociale;
- Përfshirje sociale, ku shoqëria i mundëson akses të barabartë të gjithë shoqërisë;
- Barazi gjinore dhe barazi mundësish; dhe

63. *Po aty*, SKZhi II, 2015-2020, 19-20.

- Procese dhe forcim i bashkëpunimit dhe partneritetit ndërmjet qeverisë dhe shoqërisë civile.

Mbështetja e programit të Kombeve të Bashkuara do të japë kontribut dhe për përmbushjen e përpjekjeve të qeverisë për të arritur disa OZhQ⁶⁴ dhe tregues të synuar nga lista e mëposhtme:

Arsyetimi

Në përgjithësi, popullsia ka rënë me 9% që nga viti 2001 dhe pjesa e fëmijëve nën moshën 15 vjeç ka rënë nga 33% në 21% duke çuar në rënie të raportit të varësisë nga 62% në 47%. Kjo i siguron Shqipërisë një dividend demografik me rreth 10 vjet, kur pjesa më e madhe e popullsisë do të jetë në vitet e para të punës. Në të njëjtën kohë, shkalla e varfërisë u rrit në vitin 2012 në 14% dhe varfëria ekstreme në zonat urbane dhe rurale u dyfishua në 2%⁶⁵. Përqindja e fëmijëve që jetojnë në varfëri absolute apo në familje me më pak se 125 dollarë amerikanë në muaj është 17%, ose 147,432 fëmijë⁶⁶. Shqipëria mbetet një nga vendet më të varfra në Evropë dhe pabarazitë ndikojnë në gëzimin e shëndetit bazë, arsimin dhe kujdesin dhe mbrojtjes sociale⁶⁷. Në këtë kuadër, kapja e dividendit demografik kërkon politika të shëndosha dhe zbatim efektiv, i cili mbulon të gjitha fushat dhe grupet në vend dhe përfshin investime tek fëmijët, përpjekje për të përgatitur dhe mbështetur njerëzit për punësim produktiv, rritjen e kujdesit dhe mbrojtjes sociale përfshirëse. Është shumë e rëndësishme që kjo mundësi të shfrytëzohet për të rritur investimet që çojnë në përfitime direkte për shëndetin, arsimin, mundësitë zhvillimore dhe mirëqenien e përgjithshme të fëmijëve dhe të rinjve në Shqipëri, veçanërisht nën kuadrin e niveleve relativisht të ulëta të shpenzimeve aktuale të shtetit për arsimin e hershëm, parandalimin dhe kujdesin shëndetësor parësor, shërbimet⁶⁸ e kujdesit social dhe mbrojtjen e fëmijëve.

Ndërsa vdekshmëria foshnjore ka rënë në 13 vdekje për

64. Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm dhe treguesit e synuar, <http://sustainabledevelopment.un.org/focussdgs.html>, tetor 2015.

65. Shqipëria: Tendencat e varfërisë 2002-2005-2008-2012, INSTAT dhe Banka Botërore²⁰¹³.

66. *Po aty*. Rreth 2% ose 15,252 fëmijë jetojnë në familje me zero të ardhura. *Po aty*.

67. Koefficienti Gini është 34, i 3-ti më i larti në rajon. Analiza e politikave dhe e reformave që kanë ndikim mbi situatën e fëmijëve në Shqipëri, UNICEF, nëntor 2014 (i pabotuar).

68. Skuadra e Kombeve të Bashkuara – Shqipëri, Vlerësimi i Përbashkët i Vendit, shtator 2015.

OZHQ	Treguesi i synuar ⁷⁰
 <p>Objektivi 1. Zhdurja e varfërisë së të gjitha formave në të gjithë botën.</p>	<p>1.3 Zbatim i sistemeve dhe masave kombëtare të mbrojtjes sociale, të përshtatshme për të gjithë, duke përfshirë nivelin dhe arritjen e mbulimit bazë të të varfërve dhe të personave të cenueshëm, deri në vitin 2030.</p>
 <p>Objektivi 3. Sigurimi i jetës së shëndetshme dhe promovimi i mirëqenies për të gjithë në të gjitha moshat</p>	<p>3.1 Deri në vitin 2030, ulje e raportit global të vdekshmërisë së nënave në më pak se 70 për 100,000 lindje të gjalla. 3.2 Deri në vitin 2030, dhënia fund e vdekjeve të parandalueshme të të sapolindurve dhe fëmijëve nën moshën pesë vjeç, për të gjitha shtetet që synojnë të ulin vdekshmërinë foshnjore në të paktën deri në 12 për 1,000 lindje të gjalla dhe vdekshmërinë e fëmijëve nën 5 vjeç deri në të paktën 25 për 1,000 lindje të gjalla. 3.3 Deri në vitin 2030, dhënia fund e epidemive të AIDS-it, tuberkulozit dhe sëmundjeve tropikale të neglizhuara dhe luftimi i hepatitit, sëmundjeve të mbartura nga uji dhe sëmundjeve të tjera të transmetueshme. 3.4 Deri në vitin 2030, ulje e vdekshmërisë së parakohshme nga sëmundjet e patransmetueshme me një të tretën përmes parandalimit, trajtimit dhe promovimit të shëndetit mendor dhe mirëqenies. 3.7 Deri në vitin 2030, sigurim i aksesit universal në shërbimet seksuale dhe riprodhuese të kujdesit shëndetësor, duke përfshirë planifikimin familjar, informimin, arsimimin dhe integrimin e shëndetit riprodhues në strategjitë dhe programet kombëtare. 3.8 Arritje e mbulimit universal shëndetësor, duke përfshirë mbrojtjen nga rreziqet financiare, dhe aksesin në shërbime cilësore bazë të kujdesit shëndetësor.</p>
 <p>Objektivi 4. Sigurimi i arsimit përfshirës dhe të barabartë dhe promovimi i mundësive të të nxënit gjatë të gjithë jetës për të gjithë</p>	<p>4.1 Deri në vitin 2030, sigurimi që të gjitha vajzat dhe të gjithë djemtë të përfundojnë arsimin bazë tërësisht pa pagesë, të barabartë dhe cilësor, i cili çon në rezultate të përshtatshme dhe efektive të të nxënit. 4.2 Deri në vitin 2030, sigurimi që të gjitha vajzat dhe të gjithë djemtë kanë akses në zhvillimin cilësor në fëmijërinë e hershme, në kujdesin dhe arsimin parashkollor, në mënyrë që të jenë gati për arsimin bazë; 4.5 Deri në vitin 2030, eliminim i pabarazive gjinore në arsim dhe sigurim i aksesit të barabartë për të gjitha nivelet e arsimit dhe trajnimit profesional për personat e cenueshëm, përfshirë dhe personat me aftësi të kufizuara, popullsitë indigjene dhe fëmijët në situata të cenueshme.</p>
 <p>Objektivi 5. Arritja e barazisë gjinore dhe fuqizimi i të gjitha grave dhe vajzave</p>	<p>5.1 Dhënia fund e të gjitha formave të diskriminimit kundër grave dhe vajzave në të gjithë botën; 5.2 Eliminimi i të gjitha formave të dhunës kundër të gjitha grave dhe vajzave në sferat publike dhe private, duke përfshirë trafikimin, shfrytëzimin dhe llojet e tjera të shfrytëzimit; 5.4 Njohje dhe vlerësim i kujdesit të papaguar dhe punës në shtëpi, përmes ofrimit të shërbimeve publike, infrastrukturës dhe politikave të mbrojtjes sociale, dhe promovim i përgjegjësive të përbashkëta brenda familjes sipas specifikave kombëtare; 5.6 Sigurimi i aksesit universal në shëndetin seksual dhe riprodhues dhe të drejta riprodhuese, siç është rënë dakord me Programin e Masave të KNPZh-së dhe Platformës së Pekinit për Veprim dhe dokumentet e rezultateteve të konferencave të analizës;</p>
 <p>Objektivi 10. Ulja e pabarazive brenda dhe ndërmjet shteteve</p>	<p>10.4 Miratim i politikave, veçanërisht fiskale, politikave të pagave dhe të mbrojtjes sociale dhe arritja e barazisë në mënyrë progresive;</p>
 <p>Objektivi 16. Promovimi i shoqërive paqësore dhe përfshirëse për zhvillim të qëndrueshëm.</p>	<p>16.1 Ulje në mënyrë domethënëse e të gjitha formave të dhunës dhe të niveleve përkatëse të vdekjeve në të gjithë botën; 16.2 Dhënia fund e abuzimit, shfrytëzimit, trafikimit dhe të gjitha formave të dhunës dhe torturës mbi fëmijët; 16.7 Sigurimi i vendimmarrjes reaguese, përfshirëse, pjesëmarrëse dhe përfaqësuese në të gjitha nivelet;</p>

1,000 lindje të gjalla, ky nivel është tre herë më i lartë se mesatarja e BE-së⁷⁰. Sipas Grupit Ndërinstitucional për Vlerësimin e Vdekshmërisë së Fëmijëve të Kombeve të

Bashkuara (IGME), në vitin 2015, IMR-ja dhe U5MR-ja e Shqipërisë ranë përkatësisht me 13 dhe 14 për 1,000 lindje të gjalla, nivel i cili vazhdon të mbetet në nivelin më të lartë në Evropën Juglindore (EJL)⁷¹. Ekziston një

69. Indikatorët për rezultatet dhe produktet janë formuluar si pjesë e planeve të përbashkëta të punës do të analizohen dhe do të harmonizohen, sipas nevojës, me kuadrin tregues të radhës të OZHQ-ve.

70. <http://ec.europa.eu/eurostat> si edhe shifra 15 e VPV-së
Përdorimi i metodologjive të ndryshme ka çuar në mospërputhje të madhe të të dhënave.

71. Të dhënat e Grupit Ndërinstitucional për Vlerësimin e Vdekshmërisë Foshnjore të Kombeve të Bashkuara (IGME) mund të shihen në adresën: http://www.childmortality.org/files_v20/download/IGME%20report%202015%20child%20mortality%20final.pdf

mospërputhje e konsiderueshme me të dhënat në nivel kombëtar, duke përfshirë, ndërmyet të tjerash, dhe mosnumërimin masiv të vdekjeve të fëmijëve në statistikat jetike kombëtare⁷². Në zonat malore të Shqipërisë me një nivel të ulët shërbimesh, normat e vdekshmërisë foshnjore dhe të fëmijëve janë dyfishi i mesatares kombëtare⁷³. Vdekshmëria e nënave ka rënë në 21 vdekje për 100,000 lindje të gjalla në vitin 2013, por ende mbetet niveli më i lartë në rajon⁷⁴. Në periudhën ndërmyet vitit 2006 dhe 2012, përdorimi i kontraktivëve modernë ishte në nivelin 69%, me një nevojë mesatare të paplotësuar prej 13%. Komunikimi i papërshtatshëm dhe mungesa e aksesit në informacion cilësor për mundësitë e planifikimit familjar për të gjitha gratë përbën ende sfida dhe ndikon në rezultate të dobëta shëndetësore⁷⁵. Shqipëria nuk është vend me prevalencë të lartë HIV-i dhe AIDS-i, por vihet re një tendencë në rritje e numrit të rasteve të reja. Rreth 70% e njerëzve që jetojnë me HIV dhe AIDS janë më të rinj se 34 vjeç. Njohuria ndërmyet të rinjve për mënyrat e transmetimit të HIV-it është vetëm 29%, për shkak të mungesës së arsimit përfshirës seksual. Rastet e tuberkulozit janë në rritje të ngadaltë me 18 raste të reja për 100,000 banorë. Niveli i ulët i zbulimit dhe kurimit ka ardhur si pasojë e vështirësive për administrimin e trajtimit nën vëzhgim të drejtpërdrejtë, veçanërisht në zonat rurale dhe të largëta. Shqipëria i është bashkuar shumicës së vendeve evropiane me një barrë në rritje të sëmundjeve jo të transmetueshme, duke përfshirë kancerin, sëmundjet kardiovaskulare, diabeti dhe sëmundjet kronike obstruktive të mushkërive⁷⁶. Vdekjet e parakohshme, ose sëmundjet kronike të lidhura me sëmundjet jo të transmetueshme kanë pasojat të rënda socialekonomike. Ulja e të ardhurave mund t'i çojë familjet drejt varfërisë, ndërsa rritja e kërkesës për mbështetje të kujdesit dhe mirëqenies sociale kontribuojnë në rritjen e kostove të kujdesit shëndetësor.

72. Më shumë informacion mund të gjendet në Raportin Kombëtar për Shëndetin (2015) dhe botimin e INSTAT-it për dinamikën e popullsisë së Shqipërisë: <http://www.ishp.gov.al/ishp03/wp-content/uploads/2015/materiale/Health-report-English-version.pdf> and (http://www.instat.gov.al/media/242042/population_and_population_dynamics_-_new_demographic_horizons.pdf)

73. Po aty.

74. Skuadra e Kombeve të Bashkuara – Shqipëri, Vlerësim i Përbashkët i Vendit, shtator 2015 dhe vlerësimet e OBSH-së/UNICEF-it/UNFPA-së/BB-së; OBSH 2014.

75. Raporti Kombëtar për Shëndetin, IPH, 2014. Gratë në zonat urbane ka më shumë gjasa të përdorin kontraktivë sesa gratë në zonat rurale (përkatesisht 74 dhe 66%). Gjasat e përdorimit të kontraktivëve rriten me rritjen e nivelit të arsimit.

76. Mbështetja e sistemit të Kombeve të Bashkuara në Shqipëri do të drejtohet nga UNGA high level resolution on NCDs.

Shpenzimet për kujdesin shëndetësor zënë rreth 2.6% të PBB-së, goxha më pak se vendet me të ardhura të ngjashme (4.5% e PBB-së). Shpenzimet nga xhepi i familjeve llogariten të jenë rreth 60-70% e totalit të shpenzimeve shëndetësore. Burimet e kufizuara në sektorin e shëndetit, si dhe shpenzimet e larta nga xhepi kanë ndikim negativ mbi rezultatet e shëndetit dhe mirëqenien e popullsisë shqiptare, si dhe ofrojnë pak mbrojtje nga varfërimi për shkak të shpenzimeve për shëndetin, të cilat kanë efekt jopërpjestimor mbi familjet e varfra. Qeverisja e keqe është shkak kryesor i mungesës së efikasitetit dhe keqmenaxhimit të sektorit. Shpërndarja e pabarabartë e shërbimeve të kujdesit shëndetësor, monitorimi i dobët i performancës dhe sistemi i stimuljeve për punonjësit e kujdesit shëndetësor ndikojnë në cilësinë e dobët të shërbimeve shëndetësore.

Shqipëria ka rritur ndjeshëm aksesin në të gjitha nivelet e arsimit. Regjistrimi në arsimin parësor dhe bazë është gati universal, dhe në periudhën nga viti 2009 në vitin 2013, regjistrimi neto parashkollor është përmirësuar nga 47% në 79% dhe regjistrimi në ciklin e lartë të arsimit bazë është përmirësuar nga 76% në 92%. Nuk ka pabarazi gjinore në modelin e aksesit në arsimin fillor dhe në ciklin e dytë të arsimit bazë për vajzat dhe djemtë, me nivelet përkatëse të regjistrimeve neto (NRN) në 94.8% dhe 96.2% (për shkollat fillore) dhe 84.5% dhe 86,0% (për ciklin e lartë të arsimit bazë). Shkalla e kalimit nga arsimi fillor në ciklin e lartë të arsimit bazë është e barabartë për vajzat dhe djemtë, në 99,8%⁷⁷. Megjithatë, ka dallime të mëdha në aksesin në arsim për grupet në nevojë, përfshirë familjet me të ardhura të ulëta, romët, fëmijët e rrugës, dhe fëmijët me aftësi të kufizuara. Pavarësisht rritjes së buxhetit të arsimit në 3.8% të PBB-së në vitin 2009, përqindja e shpenzimeve për arsimin mbetet aktualisht e ulët, me rreth 3% në krahasim me mesataren e vendeve të BE-së prej 5%⁷⁸. Pavarësisht progresit në përmirësimin e cilësisë së arsimit, performanca e përgjithshme e Shqipërisë mbetet e ulët. Rezultatet e Shqipërisë në PISA në vitin 2012 ishin më të ulëta në të gjithë Evropën dhe Azinë Qendrore dhe ndërmyet rezultateve më të ulëta të të gjitha vendeve pjesëmarrëse në PISA. Sfidat kryesore të arsimit përfshijnë mënyra për të rritur efikasitetin e shpenzimeve në sistemin e arsimit publik, për të përmirësuar cilësinë e mësimdhënies dhe të të nxënit,

77. Të dhëna për periudhën 2013-2014, nga Instituti i Statistikave i UNESCO-s. Aksesuar më 25/02/2016 në adresën: <http://www.uis.unesco.org/DataCentre/Pages/country-profile.aspx?regioncode=40530&code=ALB>

78. Progres Raporti i Komisionit Evropian për Shqipërinë për vitin 2015.

dhe zbatimin e politikave të arsimit gjithëpërfshirës. Nuk ka pabarazi gjinore në modelin e aksesit në arsimin fillor dhe të mesëm për vajzat dhe djemtë, me nivele përkatëse të regjistrimit neto (NRN) në 94.8% dhe 96.2% (për shkollën fillore) dhe 84.5% dhe 86.0% (për ciklin e lartë të arsimit bazë). Shkalla e kalimit nga arsimit fillor në ciklin e lartë të arsimit bazë është e barabartë për vajzat dhe djemtë, në 99,8%⁷⁹. Sistemet e kujdesit dhe mbrojtjes sociale në Shqipëri nuk janë në gjendje as t'i mbrojnë njerëzit ndaj goditjeve të varfërisë e as t'i ndihmojnë ata të shpëtojnë nga varfëria. Mbrojtja sociale në Shqipëri është përkufizuar ngushtë si dhënia e ndihmës ekonomike (NE). Skema aktuale nuk merr parasysh dimensionet e shumta dhe të ndërthurura të varfërisë dhe privimit: nga arsimit, kujdesi shëndetësor, dhe kushtet banimit. Ajo nuk trajton përkujdesjen sociale dhe nuk merret me përcaktuesit me rrënjë të thella gjinore të varfërisë dhe rreziqeve të lidhura ekonomike, sociale, kulturore dhe mjedisore. Në veçanti, grupet e cënueshme po lihen pas⁸⁰. Të moshuarit në Shqipëri përballen me përjashtim shumëdimensional. Në veçanti, të moshuarit që mbështeten në ndihmën ekonomike janë më të

79. Të dhëna për periudhën 2013-2014, nga Instituti i Statistikave i UNESCO-s. Aksuar më 25/02/2016 në adresën: <http://www.uis.unesco.org/DataCentre/Pages/country-profile.aspx?regioncode=40530&code=ALB>

80. 75% e fëmijëve që jetojnë në familje që marrin ndihmë ekonomike nuk janë në gjendje që të përmbushin ndonjërin nga pesë nevojat bazike – përfshirë dhe shëndetin dhe arsimin. 77% e fëmijëve në grupmoshat 16–18 vjeç nuk shkojnë në shkollë, ndërsa 65% e fëmijëve të cilët nuk shkojnë në shkollë janë nga familje me nivele shumë të ulëta të shpenzimeve. Aksesit në mbrojtje sociale është veçanërisht i kufizuar për familjet rome, për shkak të mungesës së regjistrimit të lindjeve.

përrjashtuarit, të ndjekur nga pensionistët rurale. Shpenzimet publike për ndihmë në të holla zënë aktualisht vetëm 1,6% të PBB-së.

Përhapja e dhunës me bazë gjinore është rritur nga 56% në vitin 2007 në 59% në vitin 2013⁸¹ dhe më shumë se gjysma e grave shqiptare (të moshës 15-49 vjeç) kanë përjetuar të paktën një formë të dhunës në familje në jetën e tyre. Kapacitetet institucionale kombëtare dhe vendore për mbrojtjen e fëmijëve nuk sigurojnë mbështetjen e duhur për grupet e fëmijëve që janë të përjashtuar ose në rrezik përjashtimi nga gëzimi i të drejtave të tyre. Legjislacioni shqiptar nuk merret me të gjitha aspektet e dhunës kundër fëmijëve në një mënyrë gjithëpërfshirëse dhe Qeveria e Republikës së Shqipërisë nuk ka dhënë fonde për subjektet publike dhe private që u shërbejnë fëmijëve në rrethana të vështira. Natyra ndëshkuese e sistemit të drejtësisë penale, sistemi i dobët për mbrojtjen e fëmijëve, i mbështetur nga legjislacioni që nuk është në përputhje me standardet ndërkombëtare të drejtësisë për të mitur, dhe mungesa e përgjegjësisë prindërore dhe familjare janë disa nga faktorët lëvizës të cënueshmërisë së fëmijëve. Nevojiten lidhje më të forta ndërmjet masave sociale të ndihmës, shërbimeve sociale dhe sistemit të drejtësisë për të rritur aftësinë e prindërve për t'u kujdesur për fëmijët e tyre dhe për të shmangur kujdesin formal. Krijimi i këtyre lidh-

81. Sondazhi për dhunën në familje 2013, INSTAT Shqipëri. Një rritje e vogël në dhunën me bazë gjinore mund të lidhet me rritjen e ndërgjegjësimin dhe raportimit më të mirë.

jeve është një hap i rëndësishëm për përdorimin e mbrojtjes sociale si instrument për rritjen e rezultateve për mbrojtjen e fëmijëve. Zonat specifike të nevojës përfshijnë: standardet e punës sociale që trajtojnë situatën e fëmijëve në rrezik, një linjë telefonike kombëtare për fëmijë si mekanizëm kryesor referimi, dhe iniciativat e synuara për ndryshimin e komunikimit dhe sjelljes në komunitete dhe në shkolla për të trajtuar dhunën dhe abuzimin.

Strategjitë

Për t'iu përgjigjur këtyre sfidave dhe për të arritur rezultate drejt një kohezioni më të madh social në Shqipëri, strategjitë e programit do të:

- Prodhonjë të dhëna dhe argumente, në mbështetje të kuadreve ligjore, rregullatore dhe financiare, për të forcuar qeverisjen dhe aftësinë reaguese të sistemeve shëndetësore, arsimore dhe të mbrojtjes sociale;
- Hartojnë të dhëna dhe zhvillojnë aftësi që vënë në fokus barazinë në proceset e planifikimit dhe buxhetimit, me qëllim ofrimin e shërbimeve cilësore, përfshirëse;
- Shtojnë sistemet e informacionit për shëndetësinë, arsimin dhe mbrojtjen sociale, me qëllim përforcimin e mbledhjes, përhapjes dhe përdorimit të të dhënave dhe fakteve për hartimin e politikave dhe vendimmarrjen;
- Nxisin ndryshime në ligjet për mbrojtjen sociale dhe të fëmijëve, në përputhje me standardet ndërkombëtare dhe të BE-së;
- Forcojnë masat dhe mekanizmat e mbrojtjes sociale dhe mbrojtjes së fëmijëve në nivel lokal e kombëtar, me standarde shërbimi, buxhete dhe objektiva të qarta që pasqyrojnë standardet e barazisë dhe përfshirjes sociale;
- Forcojnë NjQV-të, për të zbatuar politikën e përfshirjes sociale dhe mbrojtjes sociale;
- Mbështesin futjen e masave për përmirësimin e cilësisë, si komentet nga publiku dhe sistemet e vlerësimit;
- Mbështesin shtimin e modeleve novatore të ofrimit të shërbimit për personat me aftësi të kufizuara, personat e moshuar dhe viktimat e dhunës, abuzimit e mospërfilljes;
- Mbështesin reagime më të forta institucionale kundër dhunës, abuzimit, shfrytëzimit dhe mospërfilljes së fëmijëve, në linjë me angazhimet kombëtare dhe ndërkombëtare;
- Ndhimojnë aktorët kombëtarë, në nivel vendi e lokal, nga sektorët qeveritarë e joqeveritarë, për të shkallëzuar zbatimin të modeleve efektive të mbështetjes për familjet, si kujdestaret parësore, me qëllim paran-

dalimin e ndodhjes së rasteve të abuzimit, shfrytëzimit, trajtimit të dhunshëm ose mospërfilljes së fëmijëve;

- Forcojnë kapacitetet e familjeve për të përballuar vështirësi të ndryshme socialekonomike, në mënyrë që prindërit të mos i dërgojnë fëmijët e tyre në institucionet rezidenciale të kujdesit, në punë ose t'i nxjerrin në rrugë.
- Përmirësojnë mekanizmat e monitorimit dhe mbikëqyrjes në ato NjQV dhe OShC që ofrojnë shërbime sociale.

Grupet në nevojë

Ky rezultat do t'iu përgjigjet: fëmijëve; të rinjve; grave; pakicave; personave/fëmijëve me nevoja të posaçme apo aftësi të kufizuara; personave të moshuar; familjeve të varfra; familjeve me një prind; familjeve të pastreha; popullsisë rurale; migrantëve, refugjatëve, personave/fëmijëve në lëvizje, migrantëve të kthyer; viktimave të dhunës dhe trafikimit; fëmijëve të shfrytëzuar, abuzuar, shpërfillur, trafikuar dhe angazhuar në punë, fëmijëve të paregjistruar; personave që jetojnë me HIV/AIDS; burrave që bëjnë seks me burrat (BSB); përdoruesve të drogës me injektim (BDI); personave lesbike, homoseksualë, biseksualë dhe transgjnorë (LGBTi); viktimave të degradimit mjedisor.

Partnerë

Për zbatimin me sukses të këtij rezultati, nevojiten përpjekjet e shumë partnerëve, duke përfshirë:

- Ministritë e linjës dhe institucionet përkatëse (Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë; Ministria e Shëndetësisë; Ministria e Arsimit dhe Sporteve; Ministria e Punëve të Brendshme)
- Njësitë e qeverisjes vendore
- Njësitë Vendore të Mbrojtjes së Fëmijëve
- Partnerët për zhvillim
- Parlamentin
- Shoqërinë civile
- Shoqatat profesioniste
- Botën akademike
- Median
- BE-në
- Institutin Kombëtar të Statistikave (INSTAT)
- Institutin e Shëndetit Publik (ISHP)
- Fondin e Sigurimeve Shëndetësore

Agjencitë e Kombeve të Bashkuara që do të kontribuojnë për rezultatin 2 janë: UNDP-ja, UNESCO-ja, UNFPA-ja, UNHCR-ja, UNICEF-i, UN Women, IAEA-ja, UNAIDS-i, WHO dhe IOM-i.

Përparësia III. Rritja ekonomike, punësimi dhe bujqësia

Rezultati 3.

Përparësitë, politikat dhe programet e rritjes ekonomike të QSh-së janë përfshirëse, të qëndrueshme dhe të ndjeshme ndaj aspektit gjinor, duke i kushtuar vëmendje më të madhe konkurrueshmërisë, punës së denjë dhe zhvillimit rural.

Lidhjet midis përparësive të SKZHI-së dhe OZhQ-ve

Ky rezultat ndërthuret dhe kontribuon në përparësitë e SKZHI-së II, për të siguruar një rritje përmes: **rritjes së konkurrueshmërisë dhe novacionit (përparësia 4) dhe ndërlidhjes më të madhe në infrastrukturën e vendit, si dhe shfrytëzimit të qëndrueshëm të burimeve (përparësia 6)**. Me qëllim që të përfitohet nga procesi i anëtarësimit në BE dhe të sigurohet akses më i madh në tregjet rajonale dhe ndërkombëtare, QSh-ja ka theksuar nevojën për rritjen e produktivitetit dhe konkurrueshmërisë së punonjësve dhe bizneseve shqiptare⁸². Për të kontribuar në këtë rezultat, produktet dhe nismat e pritshme të mbështetjes nga programi i Kombeve të Bashkuara: do të zhvillojnë kapacitetet e njësive të qeverisjes vendore, për të ofruar shërbime efektive të mbështetjes ekonomike, do të mbështeten në aftësitë organizuese dhe ekspertizën e Kombeve të Bashkuara për të përmirësuar qeverisjen e tregut të punës, përfshi dialogun trepalësh dhe marrëveshjet kolektive, do të forcojnë politikat e strategjitë për zhvillimin e qëndrueshëm rural dhe modernizimin e bujqësisë, që, po ashtu, fuqizojnë gratë rurale, si dhe do të paraqesin masa për nxitjen e larmisë kulturore dhe trashëgimisë, si mjet për rritjen dhe qëndrueshmërinë e turizmit. Lidhjet e ngushta me SKZHI II janë:

- Nxitja e biznesit dhe investimeve të huaja të drejt-përdrejta
- Tregje të sigurta e konkurruese
- Sistem i qëndrueshëm energjie me kosto efektive, mbështetur në parimet e tregut;
- Sektor i diversifikuar bujqësor e agrorshqimor;
- Zhvillim rajonal dinamik dhe i ekuilibruar dhe
- Një industri e njohur dhe tërheqëse e turizmit, duke shfrytëzuar në mënyrë të ekuilibruar edhe burimet kulturore të traditës;

82. Po aty, SKZHI II, 2015-2020, 19-20.

Programi i Kombeve të Bashkuara do të kontribuojë edhe në përpjekjet e QSh-së për arritjen e disa OZhQ-ve⁸³ dhe synimeve nga lista në vijim:

Arsyetimi

Përpara krizës financiare globale të vitit 2008, varfëria në Shqipëri u ul me rreth 12%, duke i dhënë asaj statusin e vendit me të ardhura të mesme të larta.⁸⁴ Pavarësisht këtyre arritjeve, Shqipëria është një prej vendeve më të varfra në Evropë. Numri i personave që jetojnë në varfëri u rrit me 14% në vitin 2012 dhe varfëria mes fëmijëve u rrit nga 18% në 20%⁸⁵. Përveç kësaj, të mirat e zhvillimit ekonomik nuk janë shpërndarë në mënyrë të barabartë. Koeficienti *Gini* i vendit, prej 34,5 në vitin 2013, është i treti më i larti në rajon dhe prirjet tregojnë pabarazi në rritje⁸⁶. Gjatë viteve të fundit, në Shqipëri ka pasur një nivel relativisht të lartë fluksit hyrës të IHD-ve (i barasvlershëm me 8,8% të PBB-së në 2014, duke shënuar rritje nga 7,7% në vitin 2012), pavarësisht pasigurisë së kohëve të fundit në eurozonë. Zhvillimi i sektorit privat në Shqipëri dhe reformat rregullatore pritet të sjellin, si rezultat, një rritje të IHD-ve.

Norma e përgjithshme e papunësisë për grupmoshën 15-64 vjeç u rrit nga 13% për vitin 2012, në 18% për vitin 2014⁸⁷. Të rinjtë e moshës 15 deri në 29 vjeç janë më të paavantazuarit, me një nivel të përgjithshëm papunësie që shënon 34%.⁸⁸ Raporti i të rinjve të papërfshirë në punësim, arsimim apo formim profesional e tejkalon nivelin prej 30% dhe ka pësuar rritje me 6% në vitin 2014. Pjesëmarrja e grave në tregun e punës pësoi rënia gjatë viteve '90, nga 78% në vitin 1989, në 39,1% në vitin 2003⁸⁹, për shkak të humbjes së kujdesit për fëmijët dhe papunësisë me mbështetje nga shteti, veçanërisht në sektorin publik. Edhe pse, që nga ajo kohë, është rritur në 51% në vitin 2014,

83. Objektivat dhe synimet e zhvillimit të qëndrueshëm, <http://sustainabledevelopment.un.org/focussdgs.html>, tetor 2015.

84. Shqipëria: Politikat makroekonomike, Raport mbi politikat, Banka Botërore, korrik, 2013, f.1

85. Po aty.

86. Analiza e politikave dhe reformave që ndikojnë në situatën e fëmijëve në Shqipëri, UNICEF, nëntor 2014 (i pabotuar)

87. 19,7% për meshkujt dhe 15,5% për femrat. Anketa e Forcave të Punës, tremujori i katërt 2014 (INSTAT, 2014 <http://www.instat.gov.al/en/themes/labour-market/publications/books/2014/quarterly-labour-force-survey-q4-2014.aspx>)

88. Anketa e Forcave të Punës, tremujori i katërt 2014, 35,6% për meshkujt dhe 27,4% për femrat

89. Gratë dhe fëmijët në Shqipëri: dividendi i dyfishtë i diskriminimit gjinor, UNICEF Albania, 2007.

OzhQ-ja	Treguesi i synuar ⁹¹
 <p>Objektivi 1. Zhdukja e varfërisë në të gjitha format e saj në të gjithë botë.</p>	<p>1.b Ngritja e kuadreve të qëndrueshme të politikave në shkallë kombëtare, rajonale dhe ndërkombëtare, mbështetur në strategjitë e zhvillimit me ndjeshmëri ndaj gjinisë dhe në përkrahje të të varfërve, në mbështetje të përshpejtimin të investimit në veprimtari për çrrënjosjen e varfërisë</p>
 <p>Objektivi 2. Eliminimi i urisë, arritja e sigurisë ushqimore dhe përmirësimi i ushqyerjes, si dhe nxitja e bujqësisë së qëndrueshme</p>	<p>2.4 Deri në vitin 2030, sigurimi i sistemeve të qëndrueshme të prodhimit të ushqimit dhe zbatimi i praktikave bujqësore afatgjata, të cilat shtojnë prodhimtarinë dhe prodhimin, që ndihmojnë në ruajtjen e ekosistemeve, forcojnë aftësinë për t'iu përshatur ndryshimeve klimatike, motit ekstrem, thatësisë, përmbytjeve dhe katastrofave të tjera dhe që, në mënyrë të vazhdueshme, përmirësojnë cilësinë e tokës dhe dheut.</p> <p>2.a Rritje e investimeve, edhe përmes përmirësimit të bashkëpunimit ndërkombëtar në infrastrukturën rurale, kërkimin shkencor për bujqësinë dhe shërbime të tjera që lidhen me të, zhvillimin e teknologjisë dhe bankat e farave të bimëve dhe gjeneve të gjësë së gjallë, me qëllim rritjen e kapacitetit prodhues bujqësor në vendet në zhvillim, veçanërisht, në vendet më pak të zhvilluara.</p>
 <p>Objektivi 5. Arritja e barazisë gjinore dhe fuqizimi i të gjitha grave dhe vajzave</p>	<p>5.a Ndërmarrja e reformave për t'iu dhënë grave të drejta të barabarta mbi burimet ekonomike, si dhe mundësi përfitimi pronësie dhe kontrolli mbi tokën dhe forma të tjera prone, shërbime financiare, trashëgimi dhe burime natyrore, në përputhje me ligjet e vendit.</p> <p>5.4 Njohja dhe vlerësimi i kujdesit dhe punës shtëpiake të papaguar, përmes ofrimit të shërbimeve publike, infrastrukturës dhe politikave të mbrojtjes sociale, si dhe nxitja e përgjegjësisë të përbashkëta në shtëpi dhe familje, sipas vendit.</p>
 <p>Objektivi 8. Nxitja e rritjes ekonomike të vazhduar, përfshirëse dhe të qëndrueshme, e punësimit të plotë e produktiv dhe punës së denjë për të gjithë</p>	<p>8.2 Arritja në nivele më të larta të produktivitetit ekonomik, përmes diversifikimit, modernizimit të teknologjisë dhe novacionit, duke përfshirë dhe vëmendje më të madhe ndaj sektorëve me shumë vlerë të shtuar dhe punë intensive.</p> <p>8.3 Nxitja e politikave të orientuara nga zhvillimi, që mbështesin veprimtaritë produktive, krijimin e punës së denjë, sipërmarrjen, krijimtarinë dhe novatorizmin, si dhe inkurajojnë formalizimin dhe rritjen e NMVM-ve, edhe përmes aksesit në shërbime financiare.</p> <p>8.5 Deri në vitin 2030, arritja e punësimit plotësisht produktiv dhe punës së denjë për të gjitha gratë dhe burrat, përfshi të rinjtë dhe personat me aftësi të kufizuar, si dhe pagë e barabartë për punë me vlerë të barabartë.</p> <p>8.6 Deri në vitin 2020, ulja në mënyrë të konsiderueshme e raportit të të rinjve që nuk janë të përfshirë në punësim, arsimim apo formim profesional.</p> <p>8.8 Mbrojtja e të drejtave në punë dhe nxitja e mjediseve të sigurta dhe pa rreziqe të punës për të gjithë punonjësit, përfshi punonjësit migrantë, veçanërisht, gratë migrante dhe ato me punësim të pasigurt.</p>
 <p>Objektivi 9. Ndërtimi një infrastrukture të fortë, nxitja e industrializimit përfshirës e të qëndrueshëm dhe nxitja e novacionit</p>	<p>9.1 Zhvillimi i një infrastrukture cilësore, të besueshme, të qëndrueshme dhe të fortë, përfshi infrastrukturën rajonale dhe ndërkufitare, në mbështetje të zhvillimit ekonomik dhe mirëqenies njerëzore, duke u përqendruar tek përdorimi i drejtë dhe me kosto të përballeshme për të gjithë.</p> <p>9.4 Deri në vitin 2030, përmirësimi i infrastrukturës dhe industrive rinovuese, për t'i bërë ato të qëndrueshme, me rritje të efikasitetit në shfrytëzimin e burimeve dhe përdorim më të madh të teknologjive dhe proceseve industriale të pastra e të sigurta mjedisore.</p>
 <p>Objektivi 11. Bërja e qyteteve dhe vendbanimeve njerëzore përfshirëse, të sigurta, të forta e të qëndrueshme</p>	<p>11.4 Rritja e përpjekjeve për mbrojtjen dhe garantimin e trashëgimisë kulturore e natyrore botërore.</p> <p>11.a Mbështetja e lidhjeve pozitive ekonomike, shoqërore e mjedisore midis zonave urbane, periurbane dhe rurale, duke forcur planifikimin për zhvillim kombëtar e rajonal.</p>
 <p>Objektivi 12. Sigurimi i modeleve të qëndrueshme të konsumit dhe prodhimit</p>	<p>12.b Hartimi dhe zbatimi i instrumenteve të monitorimit për ndikimet e zhvillimit të qëndrueshëm, për një turizëm të qëndrueshëm, që krijon vende pune e promovon kulturën e produktet vendase.</p>

paga mesatare e grave është thuhajse 18% më e ulët sesa paga e burrave⁹¹. Në zonat rurale, hendeku në pagë është

thuhajse dyfish, krahasuar me qendrat urbane⁹². Punësimi është kryesisht në bujqësi, e cila përbën një të pestën e PBB-së dhe gjysmën e nivelit të përgjithshëm të punësimit dhe shërbimeve. Niveli relativisht i ulët i punësimit dhe raportit të punësimit në prodhim, ndërtim, miniera e gurore dhe

90. Indikatorët për rezultatet dhe produktet janë formuluar si pjesë e planeve të përbashkëta të punës do të analizohen dhe do të harmonizohen, sipas nevojës, me kuadrin tregues të radhës të OZhQ-ve.

91. Pabarazitë gjinore në pagë: rasti shqiptar, Qendra e Aleancës Gjinore për Zhvillim/Fondacioni Shoqëria e Hapur, 2012 në adresën: http://www.millennia2015.org/files/files/Publications/Gender_Inequalities_Pay_1_.pdf

92. Prioritet dhe përcaktuesit e forcës punëtore të grave (projektdokument), ONP 2014

ndërmarrje publike përbën shqetësim për rritjen e diversifikuar në të ardhmen dhe perspektivat e punësimit. Niveli i përgjithshëm i punësimit në këta sektorë ishte nën 9% në vitin 2014. Po ashtu, ka pabarazi të dukshme gjinore. Më pak se 1% e vendeve të punës së grave janë në ndërtim, industri të nxjerrëse dhe ndërmarrjet e shërbimeve, ndërkohë që 10,4% e tyre janë në prodhim, krahasuar me 7,3% për burrat. Raporti i të rinjve që janë pa punë, nuk ndjekin arsimin apo formimin profesional (PPAF) e kalon 30% dhe është rritur me 6,5% në vitin 2014 (32,5%), krahasuar me vitin 2012 (26%).

Një nga kufizimet e mëdha për krijimin e mundësive për punë të denjë është zbatimi dhe monitorimi jo i rregullt i strategjive të miratuara kombëtare për punësim dhe aftësi, për zhvillimin e biznesit dhe sipërmarrjen dhe planit të veprimit për të rinjtë. Ka, po ashtu, mungesë bashkërendimi dhe administrimi sistematik ndërsektorial. Përveç këtyre, nuk janë ndjekur rekomandimet për ndryshimin e kodit të punës, mungojnë fushatat e formimit dhe ndërgjegjësimit në nivel lokal dhe ndërgjegjësimi publik lidhur me ligjin për mbrojtjen nga diskriminimi dhe mekanizmat e ankesës është i ulët.

Shqipëria ka zbatuar një sërë reformash, përfshi procedura të njëtrajtësuar për hapjen e mbylljen e një biznesi, rritjen

e aksesit në kreditim, forcimin e ligjeve të konkurrencës dhe përmirësimin e zbatimit të kontratave. Megjithatë, Indeksi i vitit 2015 i të Bërit Biznes e rendit Shqipërinë në vendin 97-të, mes 189 ekonomive dhe të 24-tën, mes 25 ekonomive evropiane dhe të Azisë Qendrore⁹³, duke sugjeruar se ka hapësirë të madhe për përmirësim në mjedisin e biznesit. Veçanërisht, ndërmarrjet e vogla e të mesme (NVM) ende përballen me barra të mëdha rregullore dhe burokraci. Ka politika dhe masa të kufizuara në mbështetje të programeve të ekonomisë së gjelbër, ndërkohë që zhvillimi i gjelbër i ekonomisë në Shqipëri mund të ketë efekte pozitive për krijimin e vendeve të punës, përveç përfitimeve në mjedis, si reduktimi i emetimeve të dioksidit të karbonit, CO₂. Në fushën e tregtisë, duhet bërë më shumë për të shfrytëzuar tregtinë për rritje ekonomike përfshirëse. Edhe pse Qeveria e Republikës së Shqipërisë ka përparuar në mënyrë të ndjeshme në harmonizimin e rregullave e procedurave të përgjithshme të tregtisë me kërkesat e *Acquis Communautaire* të BE-së, mungesat e kapaciteteve në agjencitë qeveritare, pengojnë realizimin e plotë të përfitimeve nga reforma. Këto mangësi manifestohen në pengesat rregullore e procedurore të tregtisë, që fryjnë kostot e transaksioneve dhe, për rrjedhojë, minojnë konkurrueshmërinë e prodhimit dhe agrobiznesit në tregjet lokale e globale, me pasoja negative për krijimin e punësimit dhe

93. www.doingbusiness.org/rankings, qershor 2015

nivelet e varfërisë. Gjithashtu, është e nevojshme që të zhvillohet më tej sistemi i përgjithshëm i standardizimit, sigurisë dhe metrologjisë në vend⁹⁴.

Në bujqësi, ka modele komplekse që cenojnë aftësinë e shqiptarëve në zonat rurale për të siguruar një jetesë të qëndrueshme. Shkaqet prej nga vjen kjo, duhen gjurmuar që nga zakonet e traditat, që zgjasin që prej periudhës komuniste: fermat me sipërfaqe të vogël dhe fragmentimi i tokës, tregjet e varfra rurale për kreditim, planifikimi i dobët rural dhe përzgjedhja e përdorimi joefikas i kontributeve bujqësore kanë çuar në prodhimtari të ulët. Moshimi i krahut të punës në bujqësi dhe dobësitë e sistemit arsimor nuk i vijnë në ndihmë përgatitjes së brezit të ardhshëm të fermerëve shqiptarë, për të kapur mundësitë nga tregjet bujqësore të BE-së. Përveç kësaj, dinamikat gjinore të ekonomisë rurale e bujqësore i vënë gratë në pozita të pafavorshme, kur bëhet fjalë për pronësinë mbi tokën dhe marrjen e kredive apo kontributeve të tjera bujqësore. Informacioni lidhur me tokën dhe bujqësinë dhe sistemet e regjistrimit janë të pazhvilluara mirë dhe jo të ndjeshme mjaftueshëm ndaj diskriminimit gjinor dhe atij në forma të tjera. Harmonizimi me legjislacionin e BE-së në fushat e sigurisë ushqimore, shërbimeve veterinarë dhe lëndëve kimike për bujqësinë do të jetë një sfidë e madhe.

Strategjitë

Për t'iu përgjigjur këtyre sfidave, strategjitë programore do t'i bëjnë përparësitë, politikat dhe programet e rritjes ekonomike më përfshirëse, të qëndrueshme dhe të ndjeshme ndaj aspekteve gjinore, si dhe do të trajtojnë kufizimet e mëdha strukturore në lidhje me krijimin e punësimit të denjë, sidomos për të rinjtë dhe grupet e tjera në nevojë, konkurrueshmërinë e biznesit dhe zhvillimin rural. Strategjitë do të:

- Forcojnë ofrimin e shërbimeve të mbështetjes ekonomike në shkallë vendi dhe nivelet lokale, që nxisin barazinë gjinore dhe ekonominë e gjelbër dhe kontribuojnë për një zhvillim industrial përfshirës dhe të qëndrueshëm;
- Mbështesin reformimin e mëtejshëm të politikave rregullatore e tatimore, për të shkurtuar buro-

94. Shih Studimin e UNECE-s për pengesat rregullatore e procedurore të tregtisë në Republikën e Shqipërisë (pritet të botohet, tremujori i dytë i vitit 2016). Studimi do të vendoset në dispozicion në adresën: <http://www.unecce.org/tradewelcome/studies-on-regulatory-and-procedural-barriers-to-trade.html>.

kracinë për sipërmarrësit;

- Përmirësojnë qeverisjen e tregut të punës dhe mbështesin dialogun trepalësh midis qeverisë, industrisë dhe organizatave të punës;
- Rrisin mundësitë e punësimit për të rinjtë, gratë dhe grupet etjera në nevojë;
- Trajtojnë mangësitë në politikat e standardet e shëndetit dhe sigurisë në punë;
- Ngrenë kapacitete për hartimin dhe zbatimin e politikave e strategjive për zhvillim të qëndrueshëm rural dhe modernizim të sektorit bujqësor, që janë të ndjeshme ndaj çështjeve gjinore dhe fuqizojnë gratë në zonat rurale;
- Rrisin prodhimin bujqësor dhe zhvillimin e zinxhirit të vlerës, duke u përqendruar te familjet e vogla rurale;
- Përmirësojnë kapacitetin për të ndërtuar/rigjallëruar infrastrukturën, mes të tjerave, me anë partneriteteve publike-private dhe nxitjes së sektorit të novacionit;
- Rrisin mundësitë për strehim të mjaftueshëm, duke përfshirë edhe personat me nevojë të posaçme dhe grupet në nevojë të popullsisë;
- Mbështesin integrimin e tregtarëve në zinxhirët rajonalë dhe globalë të vlerës;
- Forcojnë industrinë kulturore, nxisin larminë kulturore dhe administrimin e trashëgimisë kulturore, si makineri e zhvillimit të qëndrueshëm.

Grupet në nevojë

Ky rezultat do t'iu përgjigjet: burrave dhe grave të papuna (15 – 29); romëve dhe egjiptianëve; personave me aftësi të kufizuara; migrantëve të kthyer; grave të vetme kryefamiljare; viktimave të trafikimit dhe/ose dhunës në familje.

Partnerët

Për zbatimin me sukses të këtij rezultati, janë të nevojshme kontributet e shumë partnerëve, përfshi:

- Ministrinë e linjës (Ministria e Zhvillimit Ekonomik, Turizmit, Tregtisë dhe Sipërmarrjes; Ministria e Bujqësisë, Zhvillimit Rural dhe Administrimit të Ujërave; Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë; Ministria e Zhvillimit Urban; Ministria e Arsimit

dhe Sporteve; Ministria e Kulturës, etj.)

- Agjencia shqiptare e Zhvillimit të Investimeve
- Njësitë e qeverisjes vendore
- Partnerët socialë (organizatat e punëdhënësve e punëmarrësve)
- Shoqatat e biznesit, dhomat e tregtisë
- Universitetet publike dhe private
- Instituti Kombëtar i Statistikave (INSTAT)
- Sindikatat
- Shërbimi bankar

Agjencitë e Kombeve të Bashkuara që do të kontribuojnë për rezultatin 3 janë: FAO-ja, ONP-ja, UNDP-ja, UNESCO-ja, UNCTAD-i, UNECE-ja, UNIDO-ja, UN Women, IOM-i dhe IAEA-ja.

Përparësia IV. Mjedisi dhe ndryshimi i klimës

Rezultati 4.

Aktorët qeveritarë dhe joqeveritarë miratojnë e zbatojnë aksione kombëtare e lokale novatore, të ndjeshme ndaj aspekteve gjinore, për qëndrueshmërinë mjedisore, zbutjen dhe përshtatjen ndaj ndryshimit të klimës dhe zvogëlimin e rrezikut nga katastrofat.

Lidhjet midis përparësive të SKZHI-së dhe OZhQ-ve

Rezultati pritet të mbështetet nga QSh-ja, për të përm-bushur përparësinë 6 të SKZHI-së II, për **ndërlidhje më të madhe në infrastrukturën e vendit dhe shfrytëzimin të qëndrueshëm të burimeve**. SKZHI II përmban një përkufizim të gjerë të 'infrastrukturës', që përfshin energjinë, transportin, burimet natyrore dhe mjedisin, bujqësinë, minierat, turizmin dhe ujin. Investimet janë thelbësore për përm-bushjen e standardeve të legjislacionit të BE-së dhe pritet të zgjerojnë mundësitë e biznesit dhe ekonomisë, si dhe të rrisin mirëqenien e njerëzve⁹⁵.

Për të kontribuar për këtë rezultat, produktet dhe nis-mat e pritshme të programit të mbështetjes të Kombeve

95. Po aty., SKZHI II, 2015-2020, 20.

të Bashkuara do të përkrahin QSh-në për gjetjen e një ekuilibri më të mirë në shfrytëzimin e burimeve të ekosistemit. Kombet e Bashkuara do të inkurajojnë përhapjen e njohurive dhe ndërgjegjësimin rreth zhvillimit të qëndrueshëm dhe do ta mbështesin qeverinë në nivel qendror e vendor, për të parashikuar e përballuar efektet e ndryshimit të klimës, emergjencave dhe katastrofave. Mes lidhjeve të ngushta me SKZHI-në përfshihet:

- Zhvillimi rajonal dinamik dhe i ekuilibruar;
- Një mjedis i shëndetshëm dhe i qëndrueshëm;
- Sistem energjitik me kosto efektive dhe i qëndrueshëm;
- Sisteme të zgjeruara dhe të përmirësuara të furnizimit me ujë dhe administrimit të mbetjeve dhe
- Forcimi i planifikimit territorial, hapësinor dhe urban.

Përveç këtyre, Kombet e Bashkuara do të mbështesin QSh-në për të zvogëluar fragmentimin dhe forcuar bashkërendimin me sistemin e gatishmërisë ndaj emergjencave dhe menaxhimit të rrezikut nga katastrofat, që është në kuadër të përparësisë 1 të SKZHI II⁹⁶. Programi i mbështetjes i Kombeve të Bashkuara do të kontribuojë edhe në përpjekjet e QSh-së për përm-bushjen e disa OZhQ-ve⁹⁷ dhe synimeve nga lista e mëposhtme:

Arsyetimi

Shqipëria është shtet palë në të tria Konventat e Rios për ndryshimin e klimës, shkretimin dhe biodiversitetin. Përveç kësaj, Shqipëria është palë e konventave mjedisore në vijim: Konventa e Ndotjes Ndërkufitare të Ajrit në Distançë të Madhe, Konventa për Vlerësimin e Ndikimit Mjedisor në Kontekstin Ndërkufitar, Konventa për Mbrojtjen dhe Përdorimin e Ujërave Ndërkufitare dhe Liqeneve Ndërkombëtare, Konventa për Efektet Ndërkufitare të Aksidenteve Industriale dhe Konventa për të Drejtën e Informimit, Marrjes pjesë të Publikut në Vendimmarrje dhe për t'u Drejtuar Gjykatës për Çështjet Mjedisore. Mbrojtja e mjedisit në Shqipëri nuk ka ecur në një hap me rritjen e saj ekonomike. Shtimi i kërkesës për burime natyrore dhe shfrytëzimi i pakontrolluar ka shkaktuar dëme të konsiderueshme në mjedis.

Rreth 36% e territorit shqiptar është e pyllëzuar, duke

96. Po aty., SKZHI II, 2015-2020, 52.

97. Objektivat dhe synimet e zhvillimit të qëndrueshëm, <http://sustainabledevelopment.un.org/focussdgs.html>, tetor 2015.

OzhQ-ja	Treguesi i synuar ⁹⁹
 <p>Objektivi 5. Arritja e barazisë gjinore dhe fuqizimi i të gjitha grave dhe vajzave</p>	5.a Ndërmarrja e reformave për t'fui dhënë grave të drejta të barabarta mbi burimet ekonomike, si dhe mundësi pronësie e kontrolli mbi tokën e forma të tjera të pronësisë, shërbimeve financiare, trashëgimisë dhe burimeve natyrore, në përputhje me ligjet vendase
 <p>Objektivi 6 Sigurimi i aksesit në furnizimin me ujë dhe kanalizime për të gjithë</p>	6.5 Deri në vitin 2030, zbatimi i administrimit të integruar të burimeve ujore në të gjitha nivelet, edhe përmes bashkëpunimit ndërkufitar, kur është nevoja
 <p>Objektivi 7. Sigurimi i furnizimit me energji me kosto të përballueshme, të besueshme, të qëndrueshme dhe moderne për të gjithë</p>	7.3 Deri në vitin 2030, dyfishimi i normës globale të përmirësimit të efikasitetit të energjisë 7.a Deri në vitin 2030, rritja e bashkëpunimit ndërkombëtar për lehtësimin e aksesit në kërkime dhe teknologjinë për energji të pastër, përfshi energjinë e rinovueshme, efikasitetin e energjisë 7.1 Deri në vitin 2030, sigurimi i aksesit universal në shërbime energjie me kosto të përballueshme, të besueshme dhe moderne 7.3 Deri në vitin 2030, dyfishimi i normës globale të përmirësimit të efikasitetit të energjisë 7.a Deri në vitin 2030, rritja e bashkëpunimit ndërkombëtar, për lehtësimin e aksesit në kërkimet dhe teknologjinë për energji të pastër, përfshi energjinë e rinovueshme, efikasitetin e energjisë
 <p>Objektivi 11 Bërrja e qyteteve përfshirëse, të sigurta, të forta e të qëndrueshme</p>	11b. Deri në vitin 2020, rritja në mënyrë të konsiderueshme e numrit të qyteteve dhe vendbanimeve njerëzore që miratojnë dhe zbatojnë plane e politika të integruara, që shkojnë drejt përfshirjes, efikasitetit të burimeve, zbutjes dhe përshtatjes ndaj ndryshimit të klimës, qëndrësës ndaj katastrofave dhe që hartojnë e zbatojnë, në përputhje me Kuadrin e Sendait për Uljen e Rrezikut nga Katastrofat 2015-2030, një menaxhim tërësor të riskut në të gjitha nivelet
 <p>Objektivi 12. Sigurimi i konsumit dhe modeleve të prodhimit të qëndrueshëm</p>	12.2 Deri në vitin 2030, arritja e administrimit të qëndrueshëm dhe shfrytëzimi efikas i burimeve natyrore 12.4 Deri në vitin 2020, arritja e menaxhimit të shëndoshë mjedisor i lëndëve kimike dhe të gjitha mbetjeve përgjatë gjithë ciklit të tyre të jetës, në përputhje me kuadret e pranuar ndërkombëtare, si dhe të reduktohet në mënyrë domethënëse çlirimin e tyre në ajër, ujë dhe tokë, me qëllim minimizimin e efekteve të tyre negative në shëndetin e njeriut dhe mjedis
 <p>Objektivi 13. Ndërmarrja e veprimeve urgjente për të luftuar ndryshimin e klimës dhe efektet e tij</p>	13.1 Forcimi i qëndrësës dhe kapacitetit përshtatës të të gjitha vendeve ndaj rreziqeve që lidhen me klimën dhe katastrofat natyrore 13.2 Integrimi i masave për ndryshimin e klimës në politikat, strategjitë dhe planet kombëtare 13.3 Përmirësimi i edukimit, ndërgjegjësisë dhe kapacitetet njerëzore e institucionale për zbutjen, përshtatjen, uljen e ndikimit të ndryshimit të klimës dhe paralajmërimin e hershëm
 <p>Objektivi 14. Ruajtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i oqeanëve, deteve dhe burimeve detare për zhvillim të qëndrueshëm</p>	14.2 Deri në vitin 2020, menaxhimi dhe mbrojtja në mënyrë të qëndrueshme e ekosistemet detare dhe bregdetare, për të shmangur efektet negative të konsiderueshme, përfshi nëpërmjet rritjes së qëndrësës së tyre dhe ndërmarrjes së veprimeve për restaurimin e tyre, që të përfitohen oqeanet të shëndetshme e produktive 14.5 Deri në vitin 2020, konservimi i të paktën 10 për qind të zonave bregdetare e detare, në përputhje me legjisllacionin ndërkombëtar dhe mbështetur në informacionin më të mirë shkencor në dispozicion
 <p>Objektivi 15. Mbrojtja, rimëkëmbja dhe nxitja e shfrytëzimit të qëndrueshëm të ekosistemeve të qëndrueshme tokësore, ..., ndalimi dhe prapësimi i procesit të degradimit të tokës, si dhe ndalimi i humbjes së biodiversitetit</p>	15.1 Deri në vitin 2020, sigurimi që konservimi, rimëkëmbja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i ekosistemeve tokësore dhe në brendësi të ujërave të ëmbla dhe shërbimet e tyre, veçanërisht, në pyje, ligatina, male dhe tokë të thatë, në përputhje me detyrimet e parashikuara në marrëveshjet ndërkombëtare 15.3 Deri në vitin 2020, të luftohet shkretime dhe të rimëkëmbet toka dhe dheu, përfshi tokën e prekur nga shkretime, thatësira dhe përmytjet, si dhe të bëhen përpjekje për arritjen e një botë pa degradim të tokës 15.9 Deri në vitin 2020, integrimi i vlerave të ekosistemit dhe biodiversitetit në planifikimin kombëtar e lokal, në proceset e zhvillimit, strategjitë dhe raportet për uljen e varfërisë

ofruar burime të konsiderueshme për sigurimin e jetesës. Zvogëlimi i sipërfaqeve pyjore ka ardhur si pasojë e pastrimit për qëllime bujqësore, mbipërdorimit për kullota dhe prerjes së pemëve për lëndë djegëse dhe

ndërtim. Më shumë se 60% e tokës pyjore dhe kullotave është nën administrimin e bashkisë ose komunës. Kjo ofron stimuj lokalë për të përmirësuar administrimin dhe mbrojtjen e burimeve pyjore, tokësore dhe ujore. Një nga sfidat e rëndësishme është njohja dhe forcimi i rolit të grave në zinxhirët pyjorë të vlerës dhe produktet pyjore jodrusore (PPJD), si edhe përfaqësimi i grave në këshillave rajonale e lokale të pyjeve e kullotave.

98. Treguesit për rezultatet e produktet, që janë formuluar në kuadrin e planeve të përbashkëta të punës, do të shqyrtohen dhe, kur është nevoja, do të harmonizohen me kuadrin e ardhshëm tregues të OZhQ-së.

Gjatë 10 vjetëve të fundit, Shqipëria e ka dyfishuar numrin e zonave e mbrojtura. Sfidat në vazhdim përfshijnë: mungesën e burimeve financiare, kapacitetin e ulët administrues të NjQV-ve dhe zbatimin ligjor, mungesën e personelit shkencor të kualifikuar dhe mungesën e analizave të të dhënave e prirjeve rreth specieve të mbrojtura, përfshirjen e pakët e komunitetit në mbrojtje dhe mungesën e besimit tek administrata vendore. Zbatimi i dobët i ligjit pasqyron shqetësime më të mëdha lidhur me qeverisjen dhe shtetin e së drejtës.

Mbi 90% e prodhimit të energjisë vjen nga hidrocentralet, kurse bujqësia është thellësisht e varur nga ujitja. Ujitja, prodhimi i energjisë dhe aktivitetet industriale rëndojnë shumë mbi burimet ujore. Pjesa më e madhe e energjisë elektrike në Shqipëri prodhohet nga hidrocentralet, edhe pse kërkesa në rritje ka sjellë mungesa sistematike në furnizimi. Furnizimi jo i rregullt dhe ndërprerjet rëndojnë kushtet e jetesës së familjeve me të ardhura të ulëta, të cilave iu mungon mundësia fizike dhe ekonomike për të përfutur shërbime moderne të energjisë⁹⁹. Qeveria e Republikës së Shqipërisë është angazhuar për diversifikimin e furnizimit me energji dhe inkurajimin e formave të tjera të energjisë së rinovueshme, si energjia diellore dhe e biomasës. Synimi kombëtar në kuadrin e

99. AMNJ-ja e vitit 2012 zbulon se vetëm 69% e familjeve furnizohen në mënyrë të pandërprerë me energji elektrike dhe 30% përballen me 1 deri në 5 orë ndërprerje furnizimi në ditë.

OZhm-së për arritjen që rreth 98 për qind e njerëzve të kenë mundësi të kenë ujëç të pijshëm të sigurt deri në vitin 2015 nuk ka gjasë të përmbushet. Kjo vjen, pavarësisht rritjes së nivelit të përfutimit të ujit të pijshëm të sigurt nga 69 to 82%, në periudhën midisi vitit 2002 dhe 2009. Ndotja e burimeve ujore dhe mjedisit detar është problem serioz, kryesisht, për shkak të grumbullimit dhe trajtimit të pamjaftueshëm të ujërave të ndotura, rrjedhjeve në kanalet e ujërave të zeza dhe vendeve të grumbullimit të mbetjeve. Kanalizimet e ujërave të zeza përbëjnë një problem të përhershëm në vend, ku rreth gjysma e popullsisë urbane është e lidhur me rrjetet e ujërave të zeza. Rreziku dhe kostot e ndotjes së ujit mbi shëndetin dhe ushqyerjen nuk janë trajtuar e as përfshirë si faktorë në planet e gatishmërisë në rast katastrofe. Administrimi i mbetjeve nga njësitë vendore është shndërruar në një tjetër burim të madh ndotjeje, për shkak të planifikimit të dhe buxhetimit të dobët, taksimit të pamjaftueshëm për shërbimet e administrimit të mbetjeve në nivel lokal, mungesës së përpjekjeve për të zbatuar strategjinë kombëtare për mbetjet, vendgrumbullimeve të paligjshme dhe nivelit shumë të ulët të riciklimit. Ndotja industriale është e përqendruar në 35 zona të nxehta, ku industritë e bakrit, kromit, hekur-nikelit dhe naftës kanë prodhuar disa miliona tonë mbetje industriale. Kostot e rehabilitimit për 14 prej këtyre zonave të nxehta llogariten në 112 milionë euro.

Shqipëria është një prej vendeve më të prekshme në rajon ndaj ndryshimeve të klimës dhe vlerësohet se reshjet në verë do të ulen me rreth 10%, deri në vitin 2020 dhe me 20%, në vitin 2050. Prodhimi i energjisë dhe bujqësisë do të ndikohet në mënyrë të ndjeshme me një humbje prej 60% të kapacitetit prodhues të energjisë. Të varfrit në zonat rurale, veçanërisht, gratë e varfra dhe gratë e burrat e moshuar të varfër do të preken në mënyrë të shpërpjesëtuar, për shkak të varësisë nga bujqësia, aftësisë relativisht të vogël për t'u përshtatur dhe nivelit të lartë të të ardhurave që shpenzojnë për ushqim. Aktualisht, Shqipëria çliron sasi të vogla të gazeve me efekt serë, me rreth 2,76 tonë CO₂ për frymë, në krahasim me 9,9 tonë për frymë në BE, por këto nivele priten të rriten gjatë viteve që vijnë, kryesisht, nga transporti, i ndjekur nga sektori bujqësor dhe i mbetjeve.

Shqipëria renditet si një prej vendeve me riskun më të lartë ekonomik në botë, për shkak të rreziqeve të shumëfishta, që bëjnë, për pasojë, që 86% e territorit të saj të jetë i prirë të përballet me dy ose më shumë katastrofa. Pasojat bien në mënyrë të shpërpjesëtuar mbi gratë në nevojë dhe fëmijët. Ka ende mangësi ligjore dhe Shqipëria vazhdon të mos ketë një strategji gjithëpërfshirëse në shkallë vendin për menaxhimin e riskut nga katastrofat. Kapacitetet organizative dhe teknike në nivelet kombëtare e të NjQV-ve, për të parashikuar dhe administruar risqet nga katastrofat dhe për të reaguar në mënyrë efektive ndaj emergjencave, janë tejet të dobëta. Përmbytjet në vitet 2010 dhe 2015 treguan se gatishmëria kombëtare ndaj katastrofave në Shqipëri është më shumë reaguese, sesa parandaluese dhe se janë të nevojshme investime, për të hartuar e zbatuar masa kombëtare e lokale, me qëllim përshtatjen me kushtet e ndryshimit të klimës dhe zvogëlimin risqeve nga katastrofat në të ardhmen.

Strategjitë

Në përputhje me lidhjet ndërsektoriale me OZhQ-të, strategjia e përgjithshme programore do të ndërtojë kapacitetet, të dhënat dhe njohuritë institucionale, për të integruar vlerësimet për mjedisin dhe klimën në mënyrë më të plotë në kuadrin kombëtar rregullator dhe për të krijuar kapacitete dhe sisteme të reja zbatimi dhe monitorimi të përputhshmërisë në sektorët kryesorë. Këto ndryshime e mbështesin, po ashtu, QSh-në, për t'i sjellë

ligjet, politikat dhe rregulloret kombëtare në përputhje me kriteret e legjislacionit të BE-së¹⁰⁰. Do të bëhen përpjekje konkrete për:

- Mbështetjen e zbatimit të politikave mjedisore dhe forcimin e konservimit dhe shfrytëzimit të qëndrueshëm të burimeve natyrore, duke u përqendruar, veçanërisht, te fermerët e varfër dhe (femra);
- Mbështetjen e zhvillimit të kapaciteteve të NjQV-ve për planifikimin dhe caktimin e buxhetit për mbrojtjen mjedisore;
- Mbështetjen e përmirësimit të administrimit të zonave të mbrojtura dhe rezervat e biosferës;
- Ndihmën për formulimin e planeve të veprimit, lidhur me degradimin e tokës dhe shpyllëzimin;
- Intensifikimin e veprimtarisë për uljen e riskut nga katastrofat (URK) dhe zbutjen e ndryshimit të klimës e përshtatjen nëpër sektorë, si dhe mbështetjen e hartimit të një strategjie për uljen e riskut nga katastrofat dhe sistemet lokale të paralajmërimit të hershëm të katastrofave, që është në përputhje me standardet ndërkombëtare dhe të Kuadrit të Hyogog, duke u përqendruar, në veçanti, te grupet në nevojë, që jetojnë në zonat e prekura nga ndryshimi i klimës;
- Mbështetjen e NjQV-ve, administratave shkollore, organizatave të shoqërisë civile, të rinjve dhe fëmijëve për nxitjen e edukimit mjedisor dhe hartimin e nismave që synojnë ruajtjen e burimeve natyrore dhe kulturore;
- Mbështetjen e NjQV-ve, administratave shkollore, organizatave të shoqërisë civile, të rinjve dhe fëmijëve për nxitjen e edukimit mjedisor dhe hartimin e nismave që synojnë ruajtjen e burimeve natyrore;
- Nxitjen e teknologjive novatore për energjinë e rinovueshme;
- Përmirësimin e kapaciteteve lokale për administrimin e qëndrueshëm të pyjeve, duke marrë në konsideratë nevojat e familjeve të varfra për biokarburante;
- Nxitjen e integritit të konsideratave shëndetësore dhe mjedisore në politikat e transportit, sidomos, kur bëhet fjalë për banorët e qyteteve, që vuajnë nga ndotja e ajrit, përfshi forcimin e kapaciteteve kom-

100. Legjislacioni i BE-së, Kapitulli 27 për mjedisin, përmban mbi 200 akte ligjore kryesore, që mbulojnë legjislacionin horizontal, cilësinë e ujit dhe të ajrit, administrimin e mbetjeve, mbrojtjen e natyrës, kontrollin e ndotjes industriale dhe administrimin e riskut, lëndët kimike dhe pyjet

bëtare për administrimin e sigurisë në rrugë;

- Mbështetjen e ministrisë dhe drejtorive për të përfshirë masat për qëndrueshmëri dhe çlirime në nivel të ulët në politikat sektoriale, strategji dhe rregullore;
- Mbështetjen e QSh-së për të përmbushur angazhimet e traktateve mjedisore rajonale e shumëpalëshe, për të cilat raporton ndërkombëtarisht, duke përfshirë administrimin ndërkufitar të ujërave në basenin e lumit Drin.

Përpyqje do të bëhen që konsideratat mjedisore të bëhen pjesë përbërëse e fushave të tjera të PBZhQ-së, si në vijim:

- Rezultati 1: Mbështetja për forcimin e legjislacionit mjedisor
- Rezultati 2: Përfshirja e edukimit mbi mjedisin dhe zhvillimin e qëndrueshëm
- Rezultati 3: Masa për ruajtjen e trashëgimisë kulturore e natyrore, si Vlerësimi Strategjik Mjedisor (VSM) dhe Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis (VNM), “Strategjia për Kulturën 2016-2020” si dhe përfshirja e qëndrueshmërisë mjedisore dhe aftësisë përballuese klimatike në politikat bujqësore.

Grupet në nevojë

Rezultati do t'i përgjigjet: Popullsisë së varfër; Fermerëve; Grave; Komuniteteve, të moshuarve që jetojnë në zonat e prekura nga ndryshimet klimatike dhe degradimi i mjedisit; Banorët e qyteteve; Fëmijët.

Partnerët

Për zbatimin me sukses të këtij rezultati, janë të nevojshme kontributet e shumë partnerëve, duke përfshirë:

Ministritë e linjës (Ministria e Mjedisit; Ministrinë e Punëve të Brendshme; Ministrinë e Bujqësisë, Zhvillimit Rural dhe Administrimit të Ujërave; Ministria e Zhvillimit Urban; Ministria e Arsimit; Ministrinë e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë, Ministria e Kulturës)

- Pushtetin vendor
- Botën akademike
- Shoqërinë civile
- Komunitetet
- Rrjetet e qëndrueshmërisë
- Shkollat dhe mësuesit
- Komunitetin e biznesit
- Partnerët për zhvillim
- Komitetin “Njeriu dhe Biosfera”
- Inspektoriatin e Mjedisit
- Agjencinë Kombëtare për Mbrojtjen e Mjedisit
- Prokurorinë
- Gjykatat vendase

Agjencitë kontribuuese të Kombeve të Bashkuara në rezultatin 4 janë: FAO, UNDP, UNESCO, UNEP, UNECE, UNIDO dhe IAEA.

KAPITULLI 3

Kërkesat për burime dhe mobilizimi i burimeve

3. Kërkesat për burime dhe mobilizimi i burimeve

Kërkesat për burime

Ky buxhet i ofron QSh-së, agjencive të sistemit të OKB-së dhe partnerëve dypalësh dhe shumëpalësh për zhvillim, si dhe donatorëve një ide të përgjithshme për burimet e nevojshme dhe ato në dispozicion, për të mbështetur rezultatet e planifikuara dhe çdo hendek në financim. Ai përbën bazën për mobilizimin e përbashkët të burimeve dhe kontributeve, për të realizuar më mirë bashkëpunimin për zhvillim nga QSh-ja dhe agjencitë e sistemit të OKB-së.

Burimet e financimit nga agjencitë e Kombeve të Bashkuara përfshijnë burime të rregullta ose burime bazë dhe të tjera ose burime jobazë, që agjencitë e Kombeve të Bashkuara janë në gjendje të mobilizojnë, sipas pikave të forta të rezultateve të pritshme dhe strategjive. Buxhetet janë treguese dhe mund t'iu nënshtrohen ndryshimeve nga organizmat qeverisëse të agjencive të Kombeve të Bashkuara dhe si rrjedhojë e vendimmarrjes e nivelit të brendshëm drejtues. Burimet e rregullta dhe burimet e tjera nuk përfshijnë fondet e marra në përgjigje të thirrjeve për emergjenca.

Zbatimi i plotë i PBZhQ-së do të kërkojë një vlerë të përgjithshme të llogaritur në 108 918 481 dollarë amerikanë. Kjo shumë përfshin 15 340 000 dollarë nga burimet e rregullta ose bazë dhe 22 587 481 dollarë amerikanë nga burime të tjera jobazë. Totali i hendekut të llogaritur në financim është 70 991 000 dollarë. Kjo vlerë duhet mobilizuar gjatë periudhës së Programit të Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm. Kërkesat e përgjithshme për burime përmblidhen si më poshtë:

Mobilizimi i burimeve

QSh-ja dhe agjencitë e sistemit të Kombeve të Bashkuara do të hartojnë një strategji të përbashkët të mobilizimit të burimeve, për të trajtuar hendekun në financim. Strategjia do të përfshijë nismat individuale dhe të përbashkëta të Agjencisë së Kombeve të Bashkuara. Ajo do të përcaktojë përgjegjësitë dhe parimet

drejtuese, mekanizmat për mbledhjen e fondeve, treguesit dhe rregullat e raportimit.

Llojet e mbështetjes

Sistemi i agjencive të OKB-së do të ofrojë mbështetje për hartimin dhe zbatimin e aktiviteteve në kuadrin e Programit të Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm, i cili mund të përfshijë mbështetje teknike, ndihmë në para, furnizime, mallra dhe pajisje, shërbime prokurimi, transport, fonde për përkrahje, kërkim dhe studime, këshillime, hartim programesh, monitorim dhe vlerësim, veprimtari trajnimi dhe mbështetje për personelin. Pjesë e mbështetjes së agjencive të sistemit të OKB-së mund t'iu ofrohet organizatave të shoqërisë civile, siç është rënë dakord në kuadrin e planeve të përbashkëta të punës (PPP).

Mbështetja shtesë mund të përfshijë përdorimin e sistemit global të informacionit administruar nga organizata e Kombeve të Bashkuara, rrjetit të zyrave vendore të agjencive të sistemit të OKB-së dhe sistemet e specializuara të informacionit, përfshi listën e konsulentëve dhe ofruesve të shërbimeve për zhvillim, si dhe përfitim të mbështetjes së ofruar nga rrjeti i Agjencive të specializuara, Fondeve dhe Programeve të Kombeve të Bashkuara. Sistemi i agjencive të OKB-së cakton personelin dhe konsulentët për programet e zhvillimit, mbështetje programore, ndihmë teknike, si dhe aktivitete monitorimi e vlerësimi.

Subjekt i shqyrtimeve vjetore dhe ecurisë së zbatimit, fondet e agjencive të sistemit të OKB-së shpërndahen sipas vitit kalendarik dhe në përputhje me këtë PBZhQ. Këto buxhete do të rishikohen dhe detajohen më tej në planet e përbashkëta të punës. Me mirëkuptim reciprok midis qeverisë dhe agjencive të sistemit të OKB-së, fondet që nuk janë iu janë caktuar veprimtarive konkrete nga donatorët për agjencitë e sistemit të OKB-së mund të rishpërndahen për veprimtari të tjera programore me vlerë të njëjtë.

Tabelë: Kërkesat për burime nga rezultatet në Programin e Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm (2017-2021) ¹⁰¹

Përparësitë dhe rezultate	Kuatr i Përgjithshëm Tregues i Buxhetit (USD)				
	Agjencitë e OKB-së	Burimet bazë/të rregullta (të siguruara)	Burime jobazë/të tjera/jashtë buxhetit	Burimet që duhen mobilizuar	Gjithsej
I. Qeverisja dhe shteti i së drejtës					
Rezultati 1 Shteti dhe organizatat e shoqërisë civile punojnë efektivisht dhe me përgjegjshmëri për një demokraci të konsoliduar, në përputhje me normat dhe standardet ndërkombëtare	UNDP	415 000,00		10 800 000,00	11 215 000,00
	UNICEF	1 800 000,00		3 000 000,00	4 800 000,00
	UNFPA	1 500 000,00		5 000 000,00	2 000 000,00
	UNWOMEN	350 000,00	1 900 000,00	2 900 000,00	5 150 000,00
	UNESCO	25 000,00	110 000,00	150 000,00	285 000,00
	UNODC		133 000,00	1 200 000,00	1 333 000,00
	UNHCR	750 000,00			750 000,00
	UNECE			50 000,00	50 000,00
	IOM		650 000,00	1 500 000,00	2 150 000,00
UNCTAD		1 500 000,00	3 500 000,00	5 000 000,00	
Rezultati 1 gjithsej		4 840 000,00	4 293 000,00	23 600 000,00	32 733 333,00
II. Kohezioni social: shëndetësia, arsimi, mbrojtja sociale dhe mbrojtja e fëmijëve					
Rezultati 2 – Kohezioni social Të gjitha gratë, burrat, vajzat dhe djemtë, sidomos ata prej grupeve të marginalizuara dhe në nevojë, ushtrojnë të drejtat e tyre për barazi në marrjen e shërbimeve cilësore, në përputhje me të drejtat e njeriut dhe investime më efektive dhe efikase po kryhen në burimet njerëzore e financiare, në shkallë kombëtare e lokale, për të siguruar përfshirjen dhe kohezionin social.	UNDP	415 000,00	3 900 000,00	8 000 000,00	12 315 000,00
	UNESCO	10 000,00	10 000,00	525 000,00	545 000,00
	UNFPA	1 000 000,00		500 000,00	1 500 000,00
	UNHCR				
	UNICEF	2 300 000,00	500 000,00	7 500 000,00	10 300 000,00
	UN WOMEN	150 000,00	500 000,00	500 000,00	1 150 000,00
	IAEA	800 000,00	700 000,00		1 500 000,00
	UNAIDS	100 000,00		250 000,00	350 000,00
	IOM		350 000,00	350 000,00	700 000,00
WHO	2 200 000,00			2 200 000,00	
Rezultati 2 gjithsej		6 975 000,00	5 960 000,00	17 625 000,00	30 560 000,00
III. Rritja ekonomike, punësimi dhe bujqësia					
Rezultati 3. Përparësitë e rritjes ekonomike, politikat dhe programet e QSh-së janë përfshirëse, të qëndrueshme dhe të ndjeshme ndaj çështjeve gjinore, me përqendrim më të madh te konkurrueshmëria, puna e denjë dhe zhvillimi rural.	UNDP	415 000,00	972 000,00	5 000 000,00	6 387 000,00
	FAO	800 000,00	900 000,00	900 000,00	4 400 000,00
	ILO	450 000,00		450 000,00	900 000,00
	UNESCO	35 000,00	10 000,00	700 000,00	745 000,00
	UNCTAD		500 000,00	1 000 000,00	1 500 000,00
	UNECE			100 000,00	100 000,00
	UNWOMEN	100 000,00		600 000,00	1 200 000,00
	IOM				150 000,00
	IAEA	150 000,00			150 000,00
Rezultati 3 gjithsej		1 950 000,00	2 582 000,00	11 550 000,00	16 082 000,00
IV. Mjedisi dhe ndryshimi i klimës					
Rezultati 4 Qeveria dhe aktorët joqeveritarë miratojnë dhe zbatojnë veprimtari novatore, të ndjeshme ndaj çështjeve gjinore, në shkallë kombëtare e lokale, për qëndrueshmërinë mjedisore, zbutjen dhe përshtatjen ndaj ndryshimit të klimës dhe ulje të rrezikut nga katastrofat.	UNDP	505 000,00	7 212 481,00	2 366 000,00	10 083 481,00
	FAO	550 000,00	160 000,00	6 750 000,00	7 460 000,00
	UNESCO	125 000,00	80 000,00	1 500 000,00	1 705 000,00
	UNEP		2 300 000,00	6 000 000,00	8 300 000,00
	IAEA	150 000,00			150 000,00
	UNICEF	245 000,00		1 000 000,00	1 245 000,00
	UNIDO				
UNECE			600 000,00	600 000,00	
Rezultati 4 gjithsej		1 575 000,00	9 752 481,00	18 216 000,00	29 543 481,00
Buxheti për komunikimin	SK				-
Buxheti tregues gjithsej 2017-2021		15 340 000,00	22 587 481,00	70 991 000,00	108 918 481,00

101. Këto shifra janë vetëm treguese. Ato janë llogaritur në shkurt 2016 dhe do të jenë në varësi të disponibilitetit të burimeve të rregullta e të tjera nga Agjencitë e OKB-së dhe kontributet nga donatorët.

Transferimi i parave

Të gjitha transferimet e parave drejt një Partneri Zbatues, mbështeten në Planet e Punës, për të cilat është rënë dakord midis Partnerit Zbatues dhe agjencive të sistemit të OKB-së. Agjencitë e sistemit të Kombeve të Bashkuara mund t'i kryejnë transferimet e parave për veprimtaritë e përcaktuara me detaje në planet e përbashkëta, duke ndjekur modalitetet në vijim:

1. Paratë që transferohen drejt një institucioni kombëtar, për t'iu kaluar një Partneri Zbatues:
  - a. Përpara fillimit të veprimtarive (transferim i drejtpërdrejtë i parave) ose
  - b. Pas përfundimit të veprimtarive (rimbursim).
2. Pagesë e drejtpërdrejtë palës shitëse ose palëve të treta, për detyrimet e krijuara nga Partneri Zbatues, mbi bazën e kushteve të nënshkruara nga zyrtari i caktuar i Partnerëve Zbatues.
3. Pagesa të drejtpërdrejta palës shitëse apo palëve të treta për detyrimet e krijuara nga agjencitë e sistemit të OKB-së, në mbështetje të aktiviteteve për të cilat është rënë dakord me Partnerët Zbatues.

Kur paratë transferohen drejt një institucioni kombëtar, institucioni kombëtar ia transferon këto para Partnerit Zbatues.

Transferimet e drejtpërdrejta të parave do të kërkohen dhe lëvrohen për periudha zbatimi të programit jo më të gjata se tre muaj. Rimbursimet e shpenzimeve të autorizuara paraprakisht kërkohen dhe lëvrohen çdo tre muaj ose pas përfundimit të veprimtarive. Agjencitë e sistemit të OKB-së nuk janë të detyruara të rimbursojnë shpenzimet e kryera nga Partneri Zbatues që janë shumë mbi vlerën e autorizuar.

Pas përfundimit të çdo aktiviteti, shumata e mbetur e fondeve do të rimbursohet ose do të programohet me anë të marrëveshjes së ndërsjelle midis Partnerit Zbatues ose agjencive të sistemit të OKB-së.

Modalitetet e transferimit të parave, vlera e disburseve dhe objekti dhe shpeshtësia e veprimtarive të garantisë mund të varen nga gjetjet e një analize të kapacitetit publik të menaxhimit financiar, në rastin e një Partneri Zbatues qeveritar dhe nga vlerësimi i kapacitetit të menaxhimit financiar të Partnerit

Zbatues që nuk është i Kombeve të Bashkuara¹⁰². Ky vlerësim mund të kryhet nga një konsulent i kualifikuar, si një studio publike kontabiliteti, e përzgjedhur nga agjencitë e sistemit të Kombeve të Bashkuara, me pjesëmarrjen e Partnerit Zbatues. Partneri Zbatues mund të marrë pjesë në përzgjedhjen e konsulentit.

Modalitetet e transferimit të parave, vlera e disburseve dhe objekti dhe shpeshtësia e veprimtarive garantuese mund të rishikohen gjatë zbatimit të programit, monitorimit dhe raportimit të shpenzimeve dhe auditeve.

Në rast transferimi të drejtpërdrejtë të parave apo rimbursimi, agjencitë e sistemit të Kombeve të Bashkuara njoftojnë Partnerin Zbatues për vlerën e miratuar nga agjencitë e sistemit të Kombeve të Bashkuara dhe ia lëvrojnë fondet Partnerit Zbatues brenda pesë ditëve.

Në rastin e pagesave të drejtpërdrejta të shitësve ose palëve të treta për detyrime që janë krijuar nga Partneri Zbatues, mbi bazën e kërkesës së nënshkruar nga zyrtari i caktuar nga Partneri Zbatues ose shitësve apo palëve të treta për detyrime të krijuara nga agjencitë e sistemit të Kombeve të Bashkuara, agjencitë e sistemit të Kombeve të Bashkuara procedojnë me pagesën brenda pesë ditëve.

Agjencitë e sistemit të Kombeve të Bashkuara nuk kanë asnjë detyrim të drejtpërdrejtë, në kuadër të dispozitave të kontratës që Partneri Zbatues ka lidhur me një pale shitëse të tretë. Kur agjencitë e sistemit të Kombeve të Bashkuara dhe agjenci të tjera të sistemit të Kombeve të Bashkuara i japin para të njëjtit Partner Zbatues, do të ndërmerren programe të përbashkëta ose të bashkërenduara monitorimi, monitorimi financiar dhe auditimi me këto agjenci të sistemit të OKB-së.

102. Për qëllimin e këtyre dispozitave, "OKB-ja" përfshin INF-të.

KAPITULLI 4

Menaxhimi dhe Ilogaridhënia

4. Menaxhimi dhe llogaridhënia

Programi i Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm (PBZhQ) ekzekutohet në nivel kombëtar, nën bashkërendimin e përgjithshëm e **Komitetit e Përbashkët Ekzekutiv (KPE)**, drejtuar nga Zëvendëskryeministri dhe Koordinatori i Përhershëm i Kombeve të Bashkuara në vend. Me qëllim që të sigurohet një autorësi efektive mbi Programin, autoritetet qeveritare janë të përfshira në të gjitha nivelet e strukturave menaxhuese. Autoritetet qeveritare bashkërenduese për programe të caktuara të agjencive të sistemit të Kombeve të Bashkuara renditen në Shtojcën B. Ministrinë dhe Qeverisë, OJQ-të, OJQN-të do të zbatojnë aktivitetet e programit të agjencive të sistemit të Kombeve të Bashkuara. PBZhQ-ja do të vihet në funksion përmes hartimit të planit të përbashkët të punës (PPP)¹⁰³, që përshkruan rezultatet konkrete që do të arrihen dhe do të përbëjnë një marrëveshje midis agjencive të sistemit të Kombeve të Bashkuara dhe secilit partner zbatues për përdorimin e burimeve. Për aq sa është e mundur, agjencitë e sistemit të OKB-s dhe partnerët do të përdorin minimumin e dokumenteve të nevojshme, konkretisht, PBZhQ-në e nënshkruar dhe planet e nënshkruara të përbashkëta apo sipas agjencive ose dokumentet e projektit, për të zbatuar nismat programore. Megjithatë, kur është rasti dhe nevoja, dokumentet e projektit mund të përgatiten duke përdorur, mes të tjerash, tekstet përkatëse nga PBZhQ-ja dhe planet e punës dhe dokumentet e projektit të përbashkëta ose sipas agjencisë¹⁰⁴.

Grupet e rezultateve do të ngrihen për të siguruar planifikim dhe bashkërendim efikas, si dhe realizimin

103. Sipas Procedurave Operative Standarde (POS) të UNDG-së për vendet që zbatojnë qasjen "Një OKB", do të hartohen PBP 2-vjeçare të njëpasnjëshme.

104. Në rastin e UNDP-së, Autoriteti Bashkërendues Qeveritar do të caktojë Agjencinë Qeveritare të Bashkëpunimit, që është drejtpërdrejtë përgjegjëse për pjesëmarrjen e qeverisë në çdo PVP hartuar me ndihmën e UNDP-së. Referimi ndaj "Partnerit/partnerëve zbatues" nënkupton "Agjenci ekzekutive", sipas përdorimit në MSBN. Kur ka shumë partnerë zbatues të identifikuar në planin e përbashkët të punës, do të caktohet një Partner Kryesor Zbatues, që do të jetë përgjegjës për mbledhjen, bashkërendimin dhe monitorimin e përgjithshëm (programor ose financiar) të të gjithë Partnerëve zbatues të identifikuar në PVP, për t'u siguruar që kontributet dhe veprimtaritë të jepen e ndërmerren në mënyrë koherente, për të prodhuar rezultatet e PVP-së.

në kohë të rezultateve të zhvillimit. Anëtarët do të përfaqësojnë ministrinë, departamentet e Qeverisë së Republikës së Shqipërisë, agjencitë shtetërore, OShC-të, partnerët për zhvillim, Agjencitë e OKB-së dhe partnerët tjerë, që konsiderohen të nevojshëm për arritjen e rezultateve të planifikuara. GR-të do të mbështeten nga Grupet e Punës së Produkteve. Grupe të tjera menaxhuese janë: Skuadra e Menaxhimit Operativ (SMO), Grupi për Çështjen Gjinore (GÇGj) dhe Skuadra e Komunikimit e Kombeve të Bashkuara.

Pas prezantimit të **programeve sektoriale**, shoqëruar me mbështetjen e drejtpërdrejtë buxhetore të BE-së dhe Grupet e Planifikimit dhe Menaxhimit të Integruar (GPMI)¹⁰⁵, është e nevojshme të ketë një angazhim më të madh midis Sekretariateve të GPMI-së dhe strukturës menaxhuese të PBZhQ-së, për të siguruar bashkërendim efektiv dhe përdorim efikas të burimeve të Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Kombeve të Bashkuara. Qasja programore sektoriale ofron *potencialin* për t'i përdorur përvojën dhe njohuritë e përfuara nga bashkëpunimi QSh-OKB për:

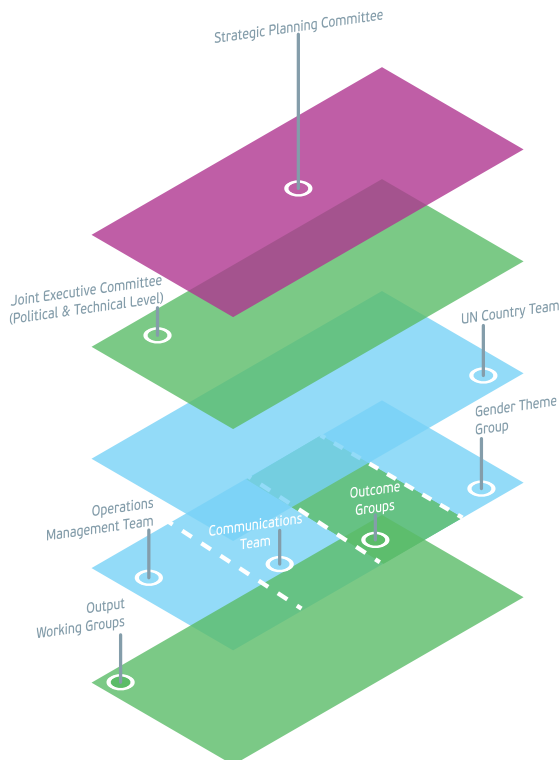
- Hartimin e programeve sektoriale dhe zhvillimin e kapaciteteve të sekretariatit e GPMI-së lidhur me analizën e politikave, planifikimin, monitorimin dhe raportimin, si dhe qasjet e ndjeshme ndaj aspekteve gjinore, që lidhen me OZhm-të dhe synimet e tyre;
- Ndërtimi i kapaciteteve të ministrive dhe departamenteve zbatuese të sektorit, në nivel kombëtar dhe lokal, për të thithur financimet e pritshme të programit IPA II;
- Luajtjen e një 'roli lidhës', për t'u siguruar që programet sektoriale të hartohen e zbatohen në mënyra të hapura e konsultuese, ku përfshihet konsultimi me OShC-të dhe komunitetin dhe
- Mbështetja e konvergencës dhe ofrimit të shërbieme cilësore në 61 bashkitë dhe rajonet e reja.

Rolet dhe përgjegjësitë e caktuara të grupeve të ndryshme, si dhe diagrami i strukturës menaxhuese, jepen më poshtë:

105. Sekretariatet e GPMI-së do të ngrihen për të siguruar bashkërendim dhe komunikim brenda departamenteve qeveritare, si dhe me partnerët tjerë për zhvillim.

Struktura e Menaxhimit të Programi të Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm (PBZhQ) (2017-2021)

- Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë
- Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë dhe Organizata e Kombeve të Bashkuara
- Organizata e Kombeve të Bashkuara

Komiteti i Përbashkët Ekzekutiv

Komiteti i i Përbashkët Ekzekutiv ofron orientim strategjik dhe mbikëqyrje lidhur me programin. KPE-ja bashkëkryesohet nga Zëvendëskryeministri dhe Koordinatorit i Përhershëm i OKB-së në vend. KPE-ja mbledhet njëherë në vit, me pjesëmarrjen e ministrave, Zyrës së Kryeministrit dhe pjesëtarëve të Skuadrës Vendore të OKB-së dhe i raporton Komitetit të Planifikimit Strategjik të QSh-së. Përveç kësaj, KPE-ja mbledhet sistematikisht nën drejtimin e Drejtorit të Drejtorisë së Zhvillimit, Financimit dhe Ndhmës së Huaj (DZhFNH)¹⁰⁶ dhe Koordinatorit të Përhershëm të OKB-së (KPKB). Anëtarët përbëhen nga përfaqësues të ministrave të linjës, drejtues të agjencive pjesëmarr-

106. Gjatë qeverisë së kaluar, ishte Drejtorja për Strategjinë dhe Bashkërendimin e Donatorëve, siç edhe i referohet Programi i Bashkëpunimit

rëse të Kombeve të Bashkuara ose përfaqësues të autorizuar. Komiteti mbledhet të paktën tri herë në vit, por mund të thirret nga bashkëkryetarët, nëse dhe kur është e nevojshme. Përgjegjësitë kryesore janë:

- Vlerësimi i ecurisë së përgjithshme në raport me rezultatet e planifikuara dhe kontributet e tyre në përparësitë e SKZHI II dhe OZhQ-të përkatëse,
- Sigurimi i harmonizimit dhe bashkërendimit të vazhdueshëm të rezultateve dhe strategjive të PBZhQ-së me ato të SKZHI-së, përfshi programet sektoriale dhe zbatimin e mekanizmave të tilla, si GPMI-të,
- Kryerja e analizave vjetore dhe vlerësimi e miratimi i ndryshimeve kryesore të rezultateve dhe strategjive,
- Këshillimi dhe ndihma për grupet e rezultateve dhe grupet e punës së produkteve, kur është e nevojshme,
- Shpërndarjen e burimeve financiare të Fondit të Koherencës, mbështetur në kriteret e shpërndarjes në bazë të rezultateve të punës.¹⁰⁷

Puna e KPE-së do të mbështetet nga Zyra e Koordinatorit të Përhershëm të OKB-së, që do të veprojë si Sekretariat.

Grupet e rezultateve

Grupet e Rezultateve (GR-të) janë mekanizma që synojnë të kontribuojnë për rezultate specifike të PBZhQ-së, përmes planifikimit, zbatimit, monitorimit dhe vlerësimit. Ato përcaktohen në fazën e planifikimit strategjik dhe harmonizohen me matricën e rezultateve të PBZhQ-së. Ato këshillojnë KPE-në dhe SKB-në, kur është nevoja, për mundësitë dhe sfidat që lidhen me zbatimin e PBZhQ-së, për çështjet specifike të menaxhimit të programit, si dhe bashkërendojnë trajnimet për personelin dhe partnerët kombëtarë. GR-të, po ashtu, mbështesin nismat për menaxhimin e njohurive dhe informojnë për rezultatet Skuadrën e Komunikimeve (shih më poshtë).

Grupet e Rezultateve kryesohen nga ministrat ose për-

107. Iu referohet Udhëzimeve të Fondit të Koherencës së Kombeve të Bashkuara

faqësues të caktuar nga ministritë e linjës të përfshira në PBZhQ dhe dy Bashkëkryetarët e Rezultateve, të cilët janë drejtues të agjencive dhe anëtarë të SKB-së. Grupet e Rezultateve përfshijnë Grupet e Punës së Kombeve të Bashkuara për Produktet, me pjesëmarrjen e partnerëve për zhvillim, që kontribuojnë për rezultatin specifik. Në kuadrin e kësaj PBZhQ-je (2017-2021), ka katër GR (2017-2021). Bashkëkryetarët e Rezultateve të Kombeve të Bashkuara caktohen nga SKB -ja dhe iu jepet autoriteti që, së bashku me homologët qeveritarë, të kryesojnë dhe marrin vendimet e duhura për një bashkërendim dhe zbatim efektiv të planeve të përbashkëta të punës. Bashkëkryetarët e Rezultateve janë përgjegjës dhe japin llogari për orientimin e qasjeve të përbashkëta drejt rezultateve, si dhe për monitorimin e raportimin në përputhje me një kuadër të harmonizuar dhe të bashkërenduar.

Përgjegjësitë kryesore janë:

- Përgatitja planeve të njëpasnjëshme 2-vjeçare të punës, që përfshijnë produkte afatshkurtra, tregues, vlera bazë, objektiva, mjete verifikimi dhe hipoteza e risqe, duke u këshilluar me të gjithë anëtarët e Grupit të Rezultateve. Çdo plan i përbashkët shoqërohet me një Kuadër të Përbashkët Buxhetor, në përputhje me proceset kombëtar e të planifikimit të buxhetit.
- Produktet e përfshira në rezultatet e planit të vazhdueshëm të përbashkët të punës mund të jenë specifike, sipas agjencisë të Kombeve Bashkuara (që rrjedh prej Dokumenteve përkatëse të Programit Vendor) ose Produktet e përbashkëta të Kombeve të Bashkuara (siç është rënë dakord nga partnerët gjatë formulimit të PPP-ve të njëpasnjëshme).
- Ndërmarrja e analizave të përbashkëta rreth politikave për çështjet kryesore zhvillimore dhe prirjet në zhvillim.
- Dhënia e një kontributi thelbësor për hartimin e mesazheve të përbashkëta të avokatimit dhe produkteve të komunikimit të SKB -së dhe mbështetja e dialogut të politikave me homologët e qeverisë, shoqërisë civile dhe partnerë të tjerë për zhvillim.
- Sjellja në një rrjedhë të përgjithshme të parimeve normative të programimit dhe temave të ndërthurura.
- Ndarja e informacionit për nismat e propozu-

ara dhe në proces të partnerëve kombëtarë dhe ndërkombëtarë, përfshi GPMI-të, lidhur me përparësitë e PBZhQ-së, për të rritur sinergjinë dhe trajtuar mangësitë në programim.

- Gjurmimi i ecurisë në raport me rezultatet e planifikuara në PBZhQ dhe planet e përbashkëta të punës, si dhe dhënia e kontributit për përgatitjen e analizave dhe raporteve gjashtëmujore dhe vjetore.
- Mbështetja e kërkesave të planifikimit dhe raportimit të Fondit të Koherencës të sistemit Një OKB.

Bashkëkryetarët e Grupit të Rezultateve i raportojnë rezultatet në dy nivele:

- *Kontributi për* ecurinë e zhvillimit (përmes kuadrit të përbashkët të monitorimit dhe vlerësimit të përfundimeve në nivel Rezultati (d.m.th llogaridhënia kolektive e ekipit në raport me rezultatet) dhe
- *Atributi*, d.m.th., llogaridhënia individuale e secilës agjenci në raport me aktivitetet/Produktet e përfuara gjatë monitorimit të rezultateve në nivel Produkti, të parashtruara në planet e përbashkëta vjetore të punës.

Grupet e Punës për Produktet

Grupet e Punës për Produktet (GPP) janë një mekanizëm kyç në mbështetje të punës të Grupeve të Rezultateve. GPP-të janë komitete teknike, që përbëhen nga përfaqësues të Partnerëve Zbatues, përfshi partnerë nga shoqëria civile¹⁰⁸ dhe Agjencitë e Kombeve të Bashkuara përgjegjëse për arritjen e një ose më shumë produkteve specifike, që kontribuojnë në rezultatet e PBZhQ-së¹⁰⁹. GPP-të janë të organizuara rreth produkteve të përcaktuara në PPP-të e njëpasnjëshme që lidhen me Rezultatet. GPP-ja bashkëkryesohet nga ekspertë teknikë prej Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Kombeve të Bashkuara. Kreu për palën e Kombeve të Bashkuara propozohet nga anëtarët e

108. Pas nënshkrimit të Planit të Përbashkët Dyvjeçar të Punës (PPDP), partneri/ët zbatues marrin përsipër përgjegjësitë për arritjen e produkteve të realizuara dhe për përdorimin e duhur të burimeve.

109. Anëtarët e grupeve të punës për produktet janë personel i nivelit të duhur nga Partneri Zbatues, palët përgjegjëse (p.sh., kontraktorët) dhe agjencitë pjesëmarrëse të Kombeve të Bashkuara që iu janë atashuar një a më shumë produkteve.

kësaj organizate në GPP dhe zgjidhet nga Grupet e Rezultateve për një mandat njëvjeçar. Ata pritet t'iu ofrojnë mbështetje teknike Bashkëkryetarëve të Rezultateve. Agjencia e kryesuesit të Grupit të Rezultateve ofron mbështetje sekretarie përgjatë vitit.

Përgjegjësitë kryesore janë:

- Mbështetja e punës së Bashkëkryetarëve të Rezultateve për të diskutuar, hartuar dhe negociuar planet e përbashkëta të punës që nënshkruhen përpara datës 1 janar të vitit në të cilin do të zbatohet PPP-ja. Për aq sa është e mundur, GPP-të do ta harmonizojnë përgatitjen e PPP-së me procesin kombëtar të hartimit të buxhetit, përmes orientimit dhe mbështetjes së pjesëtarëve të Qeverisë së Republikës së Shqipërisë.
- Sigurimi i zbatimit të PPP-së, mbështetur në një kuadër treguesish, për të gjurmuar e raportuar efektivisht mbi ecurinë e Produkteve (dhe veprimtarive, kurdo është e nevojshme) kundrejt Rezultateve strategjike.
- Hartimi i një statusi të përditësuar për analizën e gjashtëmujorit dhe një raport ecurie për vlerësimin vjetor mbi produktin specifik parashikuar në kuadrin e PPP-së.
- Përgatitja e kërkesave për financim për ciklin vjetor të shpërndarjes së burimeve nga Fondi i Koherencës dhe ndërmjetësimi i miratimit të epriorit, që do t'i paraqitet Komisionit të Përbashkët Ekzekutiv.
- Mbështetja e funksionimit efektiv të Grupit të Rezultatit dhe punës së Bashkëkryetarëve të Rezultateve.

GPP-të pritet të mblidhen si dhe kur të jetë e nevojshme për kryerjen efektive të detyrave të tyre. GPP-ja do të mblidhet minimalisht në mënyrë zyrtare të paktën tri herë, përpara mbledhjeve të KPE-së, me qëllim që të përgatitë kontributet që do të merren në konsideratë nga GR-ja, SKB -ja dhe KPE-ja.

Skuadra e Menaxhimit të Operacioneve

Skuadra e Menaxhimit të Operacioneve (SMO) ofron mbështetje dhe këshillim për SKB-në, lidhur me përp-

jekjet për harmonizimin e veprimtarive të punës dhe kontribuon për realizimin e rezultateve të PBZhQ-së. SMO-ja do të sigurojë ofrimin e shërbimeve të përbashkëta më cilësore, efektive dhe me kosto efektive në prokurime, burimet njerëzore, TIK, financë, logjistikë dhe transport. SMO-ja kryesohet nga Drejtori/ ja i/e Agjencisë, sipas rastit dhe përbëhet nga Zyrtari më i lartë Operativ ose Administrativ i secilës Agjencie të Kombeve të Bashkuara. SMO-ja ka përgjegjësitë e mëposhtme:

- Zbaton zgjidhje të përbashkëta pune, si sistemet e përbashkëta të prokurimit për paraqitjen e ofertës dhe tenderimin, marrëveshje afatgjata (MA) për prokurim të përbashkët, platforma të përbashkëta TIK-je, rregulla bankare, shërbime të sigurisë në zyrë dhe pastrimi,
- Monitoron dhe i raporton SKB-së rreth përparimeve të bëra për përfundimin e shërbimeve mbështetëse të punës që janë më cilësore, efektive dhe me kosto më efektive dhe
- Komunikon efektivisht lidhur me synimet dhe rezultatet e pritshme të zgjidhjeve të përbashkëta të punës me gjithë personelin e Kombeve të Bashkuara dhe partnerët e interesuar vendorë.

Grupi Tematik mbi Çështjet Gjinore

Grupi Tematik mbi Çështjet Gjinore punon për integrimin e angazhimeve të Shqipërisë për barazi gjinore në linjën e përgjithshme të zbatimit, rishikimit, monitorimit dhe vlerësimit të PBZhQ-së. Anëtarët e tij mbështetin grupet e rezultateve, grupet e punës për produktet dhe, kur është nevoja, i ofrojnë këshillim SKB-së dhe KPE. Përgjegjësitë e tij kryesore janë:

- Përditëson me informacion SKB-në dhe agjencitë të Kombeve të Bashkuara dhe shkëmben njohuri lidhur me angazhimet e Shqipërisë për barazi gjinore;
- Ndërmjetëson diskutime të informuara dhe përmbajtësore midis agjencive të OKB-së mbi angazhimet kombëtare për barazi gjinore dhe masat zbatuese;
- Iu ofron mbështetje teknike mbi çështjet gjinore agjencive të Kombeve të Bashkuara dhe sigurohet që angazhimet për barazi gjinore të jenë të pasqyruara plotësisht në rezultatet e treguesit e

- PBZhQ-së dhe planeve të përbashkëta të punës; Grupi përbëhet nga Pikat e Kontaktit për çështjet gjinore të të gjitha organizatave nënshkruese të PB-ZhQ-së. Ai kryesohet nga UN Women dhe përgatit një plan vjetor, miratuar nga SBKB-ja.
- Forcon kapacitetet e personelit të Kombeve të Bashkuara; Shërben si kujdestar i Skedës së Vlerësimit Gjinor të SKB-së dhe treguesve të performancës; Roli, përgjegjësitë dhe përbërja e **Skadrës së Komunikimit të Kombeve të Bashkuara** përkrahjet në seksionin 6.
- Organizon dhe nxit veprimtaritë e bashkërenduara dhe të përbashkëta të SKB-së në përkrahje të barazisë gjinore.

KAPITULLI 5

Monitorimi, raportimi dhe vlerësimi

5. Monitorimi, raportimi dhe vlerësimi

Një sistem efektiv monitorimi, raportimi dhe vlerësimi iu jep mundësi aktorëve të përfshirë në zbatimin e PBZhQ-së të krahasojnë ecurinë aktuale me rezultatet e pritshme. Përgjegjësinë kryesore për vlerësimin e punës e ka KPE-ja dhe SKB-ja, mbi bazën e monitorimit dhe raportimit rutinë nga Grupet e Rezultateve (GR) dhe Grupet e Punës së Produkteve (GPP). Në çdo hap në procesin e monitorimit dhe vlerësimit, autorësia mbi procesin dhe udhëheqja e QSh-së, përmes drejtitimit të saj në KPE dhe rolit teknik si bashkëkryetare e GPP-ve janë thelbësore për të mbështetur kërkesën për informacion mbi punën e kryer në kuadrin e PBZhQ-së dhe për ta shfrytëzuar informacionin e marrë mbi punën e bërë për të mësuar, menaxhuar dhe përshtatur strategjinë dhe burimet, me qëllim që të përftojë një ndikim më të madh.

Siç përmendet më lart në paragrafin 2.1, vëmendje e veçantë do t'i kushtohet kapacitetit të ministrive të Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe INSTAT-it për të prodhuar të dhëna të zërthyer sipas seksit dhe nëngrupeve të popullsisë dhe për përhapjen dhe shfrytëzimin e të dhënave statistikore në nivel kombëtar dhe lokal, në funksion të hartimit e planifikimit të politikave mbështetur mbi të dhëna. Çdo vit, Grupet e Rezultateve dhe ato të Punës së Produkteve do të marrin në konsideratë mjaftueshmërinë e të dhënave dhe statistikave për matjen e rezultateve të pritshme dhe do të propozojnë masa për forcimin e sistemeve të grumbullimit dhe analizimit të të dhënave.

Hapat kryesore që përfshihen në monitorimin, raportimin dhe vlerësimin e kësaj PBZhQ-je janë:

- **Monitorimi dhe analiza rutinë e ecurisë** nga GR-të dhe GPP-të, përfshi partnerët nga shoqëria civile, për të ndarë informacion, nxjerrë në pah ecurinë dhe kufizimet në zbatim kundrejt rezultateve, produkteve dhe veprimtarive të planifikuara, si dhe për të identifikuar çështjet kryesore për t'u marrë në konsideratë nga KPE-ja.
- **Analizat vjetore** që përqendrohen në vlerësimin e përparimit të bërë për arritjen e rezultateve të PBZhQ-së. Raportet vjetore të GPP-së do të përshkruajnë produktet faktike apo rezultatet e veprimtarive kryesore që janë arritur kundrejt atyre të planifikuara në planet e përbashkëta të punës dhe do të përdorin të dhëna nga përpjekjet monitoruese.

- Përgatitja e një **raporti vjetor progresi**¹¹⁰, mbi bazën e monitorimit dhe analizës së rregullt vjetore. Ky raport do të përshkruajë produktet faktike të realizuara, krahasuar me ato të parashikuara në planet e përbashkëta të punës, si dhe ecurinë drejt rezultateve në këtë PBZhQ, duke përdorur tregues të caktuar.
- Një **vlerësim** në vitin e parafundit të ciklit të programit, për të mbështetur formulimin e PBZhQ-së së ardhshme. Vlerësimi do të shohë rëndësinë e rezultateve të PBZhQ-së, efektivitetin dhe efikasitetin e zbatimit nga partnerët e qëndrueshmërinë dhe kontributin e tyre në përparësitë e vendit në SKZHI-në II. Vlerësimi, po kështu, do të masë punën e kryer nga KPE-ja, GR-të dhe grupe të tjera menaxhuese.

Garancia dhe auditimi i transferimeve të parave

Partnerët Zbatues bien dakord të bashkëpunojnë me organizatat e sistemit të Kombeve të Bashkuara për të monitoruar të gjitha veprimtaritë që mbështeten me transferim parash dhe do të lehtësojë aksesin në të dhënat përkatëse financiare dhe personelin përgjegjës për administrimin e parave të ofruara nga agjencitë e sistemit të OKB-së. Për këtë qëllim, Partnerët Zbatues bien dakord për sa vijon:

- Kontrolle periodike dhe rastësore në terren për të dhënat e tyre financiare nga agjencitë e sistemit të Kombeve të Bashkuara ose përfaqësuesit e tyre,
- Monitorim programor i veprimtarive, në përputhje me standardet dhe udhëzimet e agjencive të Kombeve të Bashkuara për vizitat dhe monitorimin në terren,
- Auditime të posaçme ose të planifikuara. Çdo organizatë e Kombeve të Bashkuara, në bashkëpunim me agjenci të tjera të sistemit të OKB-së (kur dëshiron dhe në konsultim me ministrinë përkatëse bashkërenduese) do të hartojë një plan vjetor auditimi, ku iu jepet përparësi kontrolleve audituese të Partnerëve Zbatues, të cilët janë mbështetur me vlera të mëdha monetare, ofruar nga agjencitë e sistemit të OKB-së dhe atyre që duhet të forcojnë kapacitetet e menaxhimit financiar.

Kontrollet e auditit do të prokurohen nga agjencitë e sistemit të OKB-së dhe do të kryhen nga shërbime private auditimi.

110. Përditësimi i ecurisë do të bëhet në përputhje me Formatin Operativ Standart të UNDG-së dhe Udhëzimet e UNDAF-it për raportimin mbi ecurinë.

KAPITULLI 6

Komunikimi

6. Komunikimi

Për zbatimin me sukses të kësaj PBZhQ-je, duhet komunikim efektiv. Një Skuadër Komunikimi ndihmon Agjencitë Kombeve të Bashkuara dhe Qeverinë e Republikës së Shqipërisë për të komunikuar në mënyrë më të bashkërenduar, për të shpjeguar punën e OKB-së në Shqipëri, për të demonstruar rezultatet, mbështetur përkrahjen për politikën dhe mobilizimin e burimeve, si dhe për të ndihmuar me ndërgjegjësimin mbi sfidat kryesore të zhvillimit. Skuadra udhëhiqet nga një strategji e përbashkët komunikimi.

Skuadra Komunikimit e OKB-së përfshin ekspertë komunikimi dhe pika kontakti nga agjencitë e OKB-së. Kryesohet nga Drejtori i Agjencisë, që, sipas rastit, i raporton drejtpërdrejt SKB-së lidhur me veprimtaritë e planifikuara dhe rezultatet e grupit. Pika kontakti për komunikimin caktohen për çdo GPP. Përparësitë për komunikimin dhe avokatinë e përbashkët do të identifikohen nga KPE-ja dhe SKB -ja.

Rezultatet e pritshme nga komunikimet e përbashkëta efektive janë:

- Komunikimi koherent dhe përkrahja e përbashkët efektive për sfidat e zhvillimit që ka vendi.
- Rritja e ndërgjegjësimit midis aktorëve të PBZhQ-së, komunitetit të donatorëve dhe publikut të interesuar rreth rezultateve të PBZhQ-së.
- Rritja e ndërgjegjësimit të publikut lidhur me rezultatet e Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe organizatave të shoqërisë civile, mbështetur nga Kombet e Bashkuara.
- Rritja e vizibilitetit dhe profilit të Kombeve të Bashkuara në Shqipëri.
- Forcimi i partneriteteve për përsheptimin e zhvillimit në Shqipëri dhe dhënia zë e këndvështrimeve shqiptare mbi çështjet e zhvillimit.

KAPITULLI 7

Angazhimet nga të gjitha palët

7. Angazhimet nga të gjitha palët

Udhëheqja dhe autorësia e përbashkët e këtij programi Bashkëpunimi për Zhvillim të Qëndrueshëm nga Qeveria e Republikës së Shqipërisë dhe agjencitë e sistemit të Kombeve të Bashkuara është thelbësore për të siguruar cilësinë e procesit dhe arritjen e plotë të rezultateve të planifikuara.

Angazhimet e agjencive të sistemit të Kombeve të Bashkuara lidhur me partneritetet, rezultatet dhe strategjitë, kriteret treguese të burimeve dhe rregullat e menaxhimit, monitorimit, raportimit dhe vlerësimit përcaktohen në seksionet nga 1 deri në 6 (më sipër).

Qeveria e Republikës së Shqipërisë angazhohet për:

- Bashkëkryesimin, përmes KPE-së, dhe mbështetjen e procesit të planifikimit, rishikimit dhe raportimit për PBZhQ-në dhe për zgjidhjen ose lehtësimin e pengesave të mëdha institucionale të partneritetit ose logjistike, që mund të frenojnë arritjen e rezultateve të PBZhQ-së
- Ruajtjen dhe forcimin e strukturave bashkërenduese të zhvillimit në vend dhe inkurajimin e lidhjeve sa më të plota që është e mundur midis këtyre strukturave dhe atyre të menaxhimit dhe zbatimit të PBZhQ-së
- Mbështetjen e përpjekjeve të agjencive të sistemit të Kombeve të Bashkuara për të siguruar fondet e nevojshme për përmbushjen e nevojave të kësaj PBZhQ-je dhe bashkëpunimin me agjencitë e sistemit të OKB-së, duke përfshirë mes të tjerash:
  - Nxitjen e qeverive të mundshme donatore për t'iu vënë në dispozicion agjencive të sistemit të OKB-së fondet e nevojshme për zbatimin e komponentëve të pafinancuar të programit;
  - Mbështetjen e përpjekjeve të agjencive të sistemit të OKB-së për të mbledhur fonde për programin nga sektori privat, si ai ndërkom-bëtar, ashtu edhe ai në Shqipëri; dhe
  - Lejimin e kontributeve nga individë, korporata apo fondacione në Shqipëri në mbështetje të këtij programi, që Donatorit do t'i përjashtohen nga taksat, deri në kufirin maksimal që

lejojnë ligjet në fuqi.

- Sigurimin e kontributeve monetare dhe/ose në natyrë për veprimtaritë programore dhe operative të PBZhQ-së me buxhet të përcaktuar/të miratuar në planet e përbashkëta të punës.
  - Si vend me të ardhura të mesme, pritet që Qeveria e Republikës së Shqipërisë të nxisë gjithnjë e më shumë investimin e partnerëve, duke ofruar burimet e veta katalizuese në PB-ZhQ.
- Ndihma në para për udhëtimet, pagat, honorarët dhe kostot e tjera do të caktohet në vlera të krahasueshme me ato që zbatohen në vend, por jo më të larta se ato që zbatohen në sistemin e Kombeve të Bashkuara (si parashikohet në qarkoret e KN-ShC-së).
- Sipas marrëveshjeve bazë të renditura në Shtojcën B, mban përgjegjësi për zhdoganimin, marrjen, magazinimi, shpërndarjen dhe kontabilitetin e mallrave dhe pajisjeve, që vihen në dispozicion nga agjencitë e OKB-së. Nuk do të vendoset asnjë taksë, tarifë, pagesë apo detyrime mbi mallrat, pajisjet ose shërbimet e ofruara nga agjencia e OKB-së, në kuadrin e kësaj PBZhQ-je. Po ashtu, Agjencitë e OKB-së përjashtohen nga Tatimi mbi Vlerën e Shtuar (TVSh), kur bëhet fjalë për prokurimin vendor të mallrave apo shërbimeve të blera në mbështetje të PBZhQ-së.

Sa i përket qasjes së harmonizuar të transferimit të parave (QHTP)¹¹¹:

- Partnerët Zbatues (PZ-të) do të përdorin një raport standard për Autorizimin e Fondeve dhe Vërtetimin e Shpenzimeve (AFVSh), që pasqyron zërat e veprimtarisë të planeve të përbashkëta të punës, për të kërkuar lëvrimin e fondeve ose për t'u siguruar që organizata e Kombeve të Bashkuara do të rimburojë ose paguajë drejtpërdrejt për shpenzimet e planifikuara. PZ-të do të përdorin AFVSh-në, për të raportuar mbi përdorimin e parave të marra. Partneri Zbatues identifikon zyrtarin/ët e caktuar të autorizuar për sigurimin e të dhënave bankare, kërkimin dhe vërtetimin përdorimin e parave. AFVSh-ja do të certifikohet nga zyrtari/ët

111. Aktualisht, QHTP-ja përdoret nga UNDP-ja, UNFPA-ja, dhe UNICEF-i.

- i/e caktuar nga PZ-ja.
- Paratë që iu janë transferuar Partnerëve Zbatues duhet të shpenzohen për qëllim aktivitetesh dhe në kuadrin e afateve për të cilat është rënë dakord vetëm në PP-të.
  - Paratë e marra nga Qeveria e Republikës së Shqipërisë dhe PZ-të nga OJQ-të kombëtare shpenzohen në përputhje me rregullat, politikat dhe procedurat e caktuara kombëtare, që janë në linjë me standardet ndërkombëtare, duke u siguruar, në veçanti, që paratë të shpenzohen për veprimtari për të cilat është rënë dakord në PP dhe duke u siguruar që raportet për përdorimin e të gjitha parave të marra t'i paraqiten organizatës përkatëse të Kombeve të Bashkuara brenda gjashtë muajve nga marrja e fondeve. Kur ndonjë prej rregullorëve, politikave dhe procedurave kombëtare nuk është në përputhje me standardet ndërkombëtare, do të gjejnë zbatim rregullat, politikat dhe procedurat financiare apo të natyrave të tjera të agjencisë së sistemit të Kombeve të Bashkuara.
  - Në rastin e PZ-ve që janë OJQ, OShQ dhe ONQ ndërkombëtare, paratë e marra do të përdoren në përputhje me standardet ndërkombëtare, veçanërisht, duke u siguruar që paratë të shpenzohen për veprimtaritë mbi të cilat është rëndë dakord në PP dhe duke u siguruar që raportet për përdorimin e plotë të parave të marra t'i paraqiten organizatës së OKB-së brenda gjashtë muajve nga marrja e fondeve.
  - Për të lehtësuar auditimet e planifikuara dhe ato të posaçme, çdo PZ që merr para nga një organizatë e Kombeve të Bashkuara do t'i sigurojë agjencisë së sistemit të OKB-së ose përfaqësuesit të saj mundësi për kontrollin në kohë:
    - Të të gjitha regjistrave financiarë, që përmbajnë të dhënat mbi transaksionet e transfertave të parave të ofruara nga agjencia e sistemit të OKB-së, së bashku me dokumentacionin përkatës;
    - Të gjithë dokumentacionin dhe personelin përkatës që ka lidhje me funksionimin e strukturës së kontrollit të brendshëm të Partnerëve Zbatues, përmes së cilës kanë kaluar transfertat e parave.
  - Gjetjet e çdo auditimi do t'i raportohen PZ-së dhe [organizatës së OKB-së]. Më tej, çdo PZ:
    - Merr dhe shqyrton raportin e kontrollit financiar që nxjerrin audituesit;
    - Paraqet në kohë një deklaratë për pranimin ose kundërshtimin e rekomandimeve nga kontrolli financiar për organizatën e OKB-së, që ka ofruar paratë dhe për ISA-në, përpara se t'ia dërgojë Agjencisë së Kombeve të Bashkuara;
    - Ndërmerr në kohë veprime për trajtimin e rekomandimeve të pranuar që kanë dalë nga kontrolli;
    - Raporton çdo tre muaj ose aq sa është rënë dakord në nivel lokal për veprimet e ndërmarra për zbatimin e rekomandimeve të pranuar të agjencitë e sistemit të OKB-së dhe ISA-së.

KAPITULLI 8

Dispozita të tjera

8. Dispozita të tjera

Në rastin e ndonjë ndryshimi domethënës të situatës, që do të kërkonte ndryshim në rezultatet e PBZhQ-së ose do të sillte si nevojë shtyrjen e afatit të programit apo zgjerimin e objektit të tij, Qeveria e Republikës së Shqipërisë do t'i paraqesë një kërkesë zyrtare Koordinatorit të Përherëshëm dhe SKB-së dhe, më pas, do të negociohet një ndryshim i përshtatshëm i kësaj PBZhQ-je.

Në rast se një prej palëve nuk përmbush ndonjë prej detyrimeve të saj në kuadrin e kësaj PBZhQ-je:

- Kur pala që nuk përmbush detyrimet është një prej agjencive të sistemit të OKB-së, Qeveria e Republikës së Shqipërisë mundet ose (i) të pezullojë realizimin e detyrimeve të saj kundrejt palës mospërmbushëse, duke e njoftuar për këtë qëllim me shkrim palën përkatëse, ose (ii) të ndërpresë PBZhQ-në me palën mospërmbushëse, duke i dërguar asaj një njoftim me shkrim gjashtëdhjetë (60) ditë përpara përfundimit; dhe
- Kur pala që nuk përmbush detyrimet është Qeveria e Republikës së Shqipërisë, agjencia e sistemit të OKB-së mundet ose (i) të pezullojë realizimin e detyrimeve të saj, duke e njoftuar për këtë qëllim me shkrim palën përkatëse, ose (ii) të ndërpresë PBZhQ-në kundrejt palës mospërmbushëse, duke dërguar një njoftim me shkrim gjashtëdhjetë (60) ditë përpara palës mospërmbushëse.

Çdo mosmarrëveshje që lind midis Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe agjencive të Kombeve të Bashkuara zgjidhet në përputhje me dispozitat e marrëveshjes bazë të asaj Organizate, përmendur në Shtojcën B. Çdo mosmarrëveshje midis agjencive të sistemit të OKB-së zgjidhet ekskluzivisht brenda agjencive të sistemit të OKB-së, përmes qasjeve të identifikuara në mekanizmin për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve miratuar nga UNDG.

Qeveria e Republikës së Shqipërisë do të respektojë angazhimet e saj në përputhje me dispozitat e marrëveshjeve bazë me Agjencitë e OKB-së. Qeveria e Republikës së Shqipërisë zbaton dispozitat e Konventës për Privilegjet dhe Imunitetet e agjencive të Kombeve të Bashkuara për pronat, fondet dhe pasuritë e agjencive dhe për zyrtarët e konsulentët e tyre. Përveç kësaj, Qeveria e Republikës së

Shqipërisë do t'iu akordojë Agjencive dhe punonjësve të tyre dhe personave të tjerë që kryejnë shërbime për llogari të këtyre agjencive, privilegjet, imunitetet dhe lehtësitë e parashikuara në marrëveshjet e bashkëpunimit e ndihmës midis agjencive dhe Qeverisë së Republikës së Shqipërisë. Qeveria e Republikës së Shqipërisë do të mbajë përgjegjësi për trajtimin e çdo pretendimi që palë të treta mund të ngrenë kundër një agjencie dhe zyrtarëve, këshilltarëve dhe agentëve të saj. Asnjë prej agjencive apo zyrtarëve, këshilltarëve të tyre përkatës, apo personave që kryejnë shërbime për llogari të tyre nuk do të konsiderohen përgjegjës lidhur me pretendimet apo detyrimet që rrjedhin nga veprimtari të ndërmarra në kuadrin e marrëveshjeve për bashkëpunim e ndihmë, përveçse kur Qeveria e Republikës së Shqipërisë dhe një agjenci e caktuar bien dakord bashkërisht që këto ankesa e detyrime kanë ardhur si pasojë e neglizhencës flagrante ose sjelljes së përshtatshme të kësaj agjencie apo zyrtarëve, këshilltarëve ose personave që kryejnë shërbimet për llogari të tyre.

Pa paragjykuar karakterin e përgjithshëm të sa më lart, Qeveria e Republikës së Shqipërisë siguron ose zhdëmton agjencitë nga detyrimet civile që lindin, në bazë të ligjeve të vendit, në lidhje me automjetet që ofrohen nga agjencitë por që janë nën kontroll a përdorim të Qeverisë së Republikës së Shqipërisë.

Asgjë në këtë Marrëveshje nuk nënkupton heqjen dorë nga ana e Kombeve të Bashkuara ose nga ndonjë agjenci apo organizatë e tyre prej privilegjeve ose imunitetit që ato gëzojnë, apo pranimin nga ana e tyre të juridiksionit të gjykatave të ndonjë vendi mbi mosmarrëveshjet që lindin nga kjo Marrëveshje.

Asgjë në këtë dokument apo në lidhje me të nuk do të konsiderohet si heqje dorë e shprehur apo e nënkuptuar nga privilegjet dhe imunitetet e Kombeve të Bashkuara dhe organeve të veta në varësi, qoftë në kuadrin e Konventës për Privilegjet dhe Imunitetet e Kombeve të Bashkuara, datë 13 shkurt 1946, Konventës për Privilegjet dhe Imunitetet e Agjencive të Specializuara, datës 21 nëntor 1947, sipas asaj që gjen zbatim dhe asnjë dispozitë e këtij dokumenti apo e çdo kontrate institucionale apo sipërmarrjeje nuk do të interpretohet ose zbatohet kallë që nuk është në përputhje me këto privilegje dhe imunitete.

SHTOJCAT

SHTOJCA A. Matrica e rezultateve

Kuadri i rezultateve Qeveria e Shqipërisë - OKB [2017-2021]		Partnerët	Agjencitë e OKB-së
Rezultatet	Treguesit, baza, synimet	Mjetet e verifikimit	
Përparësia I. Qeverisja dhe shteti i së drejtës			
Objektivat Kombëtare të Zhvillimit¹¹³ : Anëtarësimi në Bashkimin Evropian; Mirëqeverisja, Demokracia dhe Shteti i së drejtës OZhQ¹¹⁴ 5, 10, 16			
<p>Rezultati 1.</p> <p>Shteti dhe organizatat e shoqërisë civile punojnë me efektivitet dhe përgjegjshmëri për një demokraci të konsoliduar, në përputhje me normat dhe standardet ndërkombëtare.</p> <p>*Grupet në nevojë që më me rëndësi për këtë rezultat janë:</p> <ul style="list-style-type: none"> » Fëmijët » Gratë (të mbijetuarat e dhunës në familje, gratë rurale, femrat kryefamiljare, gratë në politikë) » Të rinjtë (të papunë, të rinjtë në lëvizje, të rinjtë e papunë dhe që nuk ndjekin arsimin) » Personat me aftësi të kufizuara » Pakicat » LGBT » Refugjatët/azilkërkuessit » Migrantët e ktjher dhe kategori të tjera të migrantëve në nevojë » Të mbijetuarit e trafikimit të qenieve njerëzore » Personat në sistemin e burgjeve » Viktimat e degradimit mjedisor 	<p>1.1 % e deputetëve, këshilltarëve bashkiakë dhe pozicioneve të larta në sektorin publik mbahen nga gratë</p> <p><u>Treguesi bazë (2015):</u> <u>Treguesi i synuar:</u></p> <p>Deputetë 21% 30%</p> <p>Këshilltarë bashkiakë 35% 50%</p> <p>Sektor publik 44.6% jo më pak se 30%</p> <p>1.2 Vlerësimi vjetor i ndryshimit demokratik në Shqipëri (i përbërë)</p> <p><u>Treguesi bazë (2015):</u> <u>Treguesi i synuar:</u></p> <p>4,14/7 3,9 (2021)</p> <p>1.3 Perceptimet e punës së institucioneve publike</p> <p><u>Treguesi bazë (2015):</u> <u>Treguesi i synuar</u></p> <p>KOZ 8% KOZ 20%</p> <p>Parlamenti 10% Parlamenti 25%</p> <p>Qeveria 14% Qeveria 35%</p> <p>Pushteti vendor 13% Pushteti vendor 50%</p> <p>1.4 Vlerësimi i fëmijëve të ndaluar (për 100 000 banorë të grupmoshës 14–17 vjeçe)</p>	<p>Parlamenti Komisioni Qendror i Zgjedhjeve Departamenti i Administratës Publike</p> <p>Qeverisja demokratike e Shqipërisë, Raport për vendin, Freedom House</p> <p>MV: Anketime periodike të qytetarëve, zhvilluar në kuadrin e Partneritetit për një Qeverisje të Hapur</p> <p>Të dhënat e Ministrisë së Drejtësisë</p>	<p>» Institucionet kombëtare të të drejtave të njeriut</p> <p>» Parlamenti</p> <p>» Shoqëria civile</p> <p>» Organet zgjedhore</p> <p>» Partitë politike</p> <p>» INSTAT-i</p> <p>» Ministrinë e linjës (Ministri për Inovacionin dhe Administratën Publike; Ministria e Punëve të Brendshme; Ministria e Drejtësisë; Ministri i Shtetit për Çështjet Vendore; Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë; Ministria e Punëve të Jashtme, etj.)</p> <p>» Zyra e Kryeministrit (ZK)</p> <p>» Media</p> <p>» Njësitë e qeverisjes vendore</p> <p>» Autoritetet rajonale</p> <p>» Institucionet e drejtësisë</p> <p>» Organizata e</p>

¹¹³ SKZh II

¹¹⁴ Objektivat dhe synimet e zhvillimit të qëndrueshëm, <http://sustainabledevelopment.un.org/focussdgs.html>, tetor 2015.

Kudri i rezultateve Qeveria e Shqipërisë - OKB [2017-2021]			
Rezultatet	Treguesit, baza, synimet	Mjetet e verifikimit	Partnerët
» Të rinjtë e prekur nga përdorimi i drogës	<p><u>Treguesi bazë 2014</u>: 179 <u>Treguesi i synuar</u>: 105</p> <p>1.5 Nga të gjitha ankesat e vlefshme lidhur me fëmijët, numri i ankesave ndaj të cilave Avokati i Popullit ka ndërmarrë veprime, në vit</p> <p><u>Treguesi bazë 2014</u>: 65% <u>Treguesi i synuar 2021</u>: 5 % pikë rritje, në vit</p>	Të dhënat e Avokatit të Popullit	refugjatëve
<p>Hipoteza</p> <ul style="list-style-type: none"> - Qeveria i përmbahet angazhimit të saj ndaj axhendës së BE-së, përfshi pesë rekomandimet kryesore për hapjen e negociatave të anëtarësimit. - Strukturat dhe institucionet demokratike ecin përpara dhe vazhdojnë të zhvillohen pozitivisht. - Decentralizimi i funksioneve të njëjve të pushtetit vendor vazhdon. - Institucionet e qeverisë qendrore i kushtojnë angazhim dhe buxhete forcimit të menaxhimit të migracionit dhe përmirësimit të sistemit të azilit. <p>Reziqe</p> <ul style="list-style-type: none"> - Minimi politik i reformave të fundit të nisura nga qeveria. - Mungesa e stabilitetit politik në rajon dhe rrjedha e krizës së refugjatëve e migrantëve në ardhmen. 			
<p>Përpalesia II. Kohezioni social: Shëndetësia, arsimi, mbrojtja sociale, mbrojtja e fëmijëve dhe dhuna me bazë gjinore</p>			
<p>Objektivat kombëtare të zhvillimit¹¹⁵: Anëtarësimi në Bashkimin Evropian, investimi në njerëz dhe kohezioni social; Mirëqeverisja, demokracia dhe shteti i së drejtës</p> <p>OZHQ¹¹⁶: 1, 3, 4, 5, 10, 16</p>			
<p>Rezultati 2 – Kohezioni social</p> <p>Të gjitha gratë, burrat, vajzat dhe djemtet, sidomos ata prej grupeve të marginalizuara dhe në nevojë, ushtrojnë të drejtat e tyre për barazi në marrjen e shërbimeve cilësore, në përputhje me të drejtat e njeriut dhe investime më efektive dhe efikase po kryhen në burimet njerëzore e financiare, në shkallë kombëtare e lokale, për të siguruar përfshirjen dhe kohezionin social.</p>	<p>Shëndetësia</p> <p>2.1 Shpenzimet private familjare nga xhepi, në raport me totalin e shpenzimeve për shëndetësinë</p> <p><u>Vlera bazë (2015)</u>: Synimi: 40%</p> <p>Gjithsej 55% (WB)</p> <p>2.2 Vdekshmëria foshnjore për 1 000 lindje gjalle</p> <p><u>Treguesi bazë (2015)</u>: Treguesi i synuar: 9 (30% ulje) 8,5 (30% ulje) 10 (30% ulje)</p> <p>Gjithsej 13 Femra 12 Meshkuj 14</p>	<p>Raportet e Bankës Botërore INSTAT</p> <p>UN IGME</p>	<p>» Ministritë e linjës dhe institucionet përkatëse (Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë; Ministria e Shëndetësisë, Ministria e Arsimit dhe Sporteve; Ministria e Punëve të Brendshme, etj.)</p> <p>» Njësitë e qeverisjes vendore</p> <p>» Njësitë vendore për [Shih kërkesat</p> <p>UNDP UNESCO UNFPA UNHCR UNICEF UNWOMEN IAEA UNAIDS WHO IOM</p>

115 SKZhi II

116 Objektivat dhe synimet e zhvillimit të qëndrueshëm, <http://sustainabledevelopment.un.org/focussdgs.html>, tetor 2015.

Kudri i rezultateve Qeveria e Shqipërisë - OKB [2017-2021]			
Rezultatet	Treguesit, baza, synimet	Mjetet e verifikimit	Partnerët
<p>Agjencitë e OKB-së</p> <p>treguese të burimit në seksionin 3.0]</p>	<p>mbrojtjen e fëmijëve</p> <p>» Partnerët për zhvillim</p> <p>» Parlamenti</p> <p>» Shoqëria civile</p> <p>» Shoqatat profesionale</p> <p>» Bota akademik</p> <p>» Media</p> <p>» BE-ja</p> <p>» INSTAT-i</p> <p>» Instituti i Shëndetit Publik (ISHP)</p> <p>» Fondi i Sigurimeve Shëndetësore</p>	<p>UN IGME</p> <p>Raportet MA-së INSTAT</p> <p>Instituti për Statistika i UNESCO-s</p> <p>Raportet vjetore të UNHCR-së</p> <p>OECD</p> <p>Raportet e dyvjeçare të MMSR-së</p>	<p>Agjencitë e OKB-së</p> <p>treguese të burimit në seksionin 3.0]</p>
<p>*Grupet në nevojë më me rëndësi për këtë rezultat janë:</p> <p>» Fëmijët</p> <p>» Të rinjtë</p> <p>» Gratë</p> <p>» Pakicat</p> <p>» Njerëzit/Fëmijët me nevoja të posaçme apo aftësi të kufizuara</p> <p>» Personat e moshuar</p> <p>» Familjet e varfra</p> <p>» Familjet me një prind të vetëm</p> <p>» Familjet e pastreha</p> <p>» Popullsia rurale</p> <p>» Migrantët, refugjatët, njerëzit/fëmijët në lëvizje, migrantët e kthyer</p> <p>» Viktimat e dhunës dhe trafikimit të qenieve njerëzore</p> <p>» Fëmijët e shfrytëzuar, abuzuar, shpërfillur, trafikuar dhe përfshirë në punë, fëmijët e parregjistruar</p> <p>» Personat që jetojnë me HIV/AIDS</p> <p>» Burrat që bëjnë seks me burra (BSB)</p> <p>» Përdoruesit e drogës me injektim (PDI)</p> <p>» LGBT</p> <p>» Viktimat e degradimit mjedisor</p>	<p>2.3 Raporti i vdekshmërisë së nënave (për 100 000 lindje)</p> <p>Treguesi bazë (2015): <u>Treguesi i synuar: 20 (30% ulje)</u></p> <p>29 (UN IGME)</p> <p>Arsimi</p> <p>2.4 Shifrat neto të regjistrimit në shkollë</p> <p><u>Treguesi bazë në sistemin parashkollor 2014</u></p> <p>Gjithsej 81.34%</p> <p>Vajza 80,6%</p> <p>Djem 82%</p> <p>Fëmijë romë 55%</p> <p><u>Treguesi i synuar për sistemin parashkollor 2021:</u></p> <p>Gjithsej: 98%</p> <p>Vajza: 98%</p> <p>Djem: 98%</p> <p>Romë: 75%</p> <p><u>Treguesi bazë për sistemin fillor 2013</u></p> <p>Gjithsej 95,92%</p> <p>Vajza 94,8%</p> <p>Djem 96,2%</p> <p>Fëmijë romë 61,4%</p> <p><u>Treguesi i synuar për sistemin fillor 2021</u></p> <p>Gjithsej: 100%</p> <p>Vajza: 100%</p> <p>Djem: 100%</p> <p>Romë: 80%</p> <p><u>Treguesi bazë për fëmijët me aftësi të kufizuara</u></p> <p><u>Arsimi fillor 2014</u></p> <p>3 201 nxënës</p> <p><u>Treguesi i synuar për fëmijët me aftësi të kufizuara</u></p>	<p>UN IGME</p> <p>Raportet MA-së INSTAT</p> <p>Instituti për Statistika i UNESCO-s</p> <p>Raportet vjetore të UNHCR-së</p> <p>OECD</p> <p>Raportet e dyvjeçare të MMSR-së</p>	<p>mbrojtjen e fëmijëve</p> <p>» Partnerët për zhvillim</p> <p>» Parlamenti</p> <p>» Shoqëria civile</p> <p>» Shoqatat profesionale</p> <p>» Bota akademik</p> <p>» Media</p> <p>» BE-ja</p> <p>» INSTAT-i</p> <p>» Instituti i Shëndetit Publik (ISHP)</p> <p>» Fondi i Sigurimeve Shëndetësore</p>

Rezultatet	Treguesit, baza, synimet	Mjetet e verifikimit	Partnerët	Agjencitë e OKB-së
Kuadri i rezultateve Qeveria e Shqipërisë - OKB [2017-2021]				
<p>Arsimi fillor 2020: 25% rritje (mbështetur në Strategjinë për Arsimin Parauniversitar)</p>	<p><u>Arsimi fillor 2020:</u> 25% rritje (mbështetur në Strategjinë për Arsimin Parauniversitar)</p>			
<p>Treguesi bazë për fëmijët refugjatë dhe azilkërkues % Akses në arsimin formal 2015 Gjithsej 0 Femra 0 Meshkuj 0</p>	<p><u>Treguesi bazë për fëmijët refugjatë dhe azilkërkues</u> <u>% Akses në arsimin formal 2015</u> Gjithsej 0 Femra 0 Meshkuj 0</p>			
<p>Treguesi i synuar për fëmijët refugjatë dhe azilkërkues % Akses në arsimin formal 2021 Gjithsej 50 Femra 20 Meshkuj 30</p>	<p><u>Treguesi i synuar për fëmijët refugjatë dhe azilkërkues</u> <u>% Akses në arsimin formal 2021</u> Gjithsej 50 Femra 20 Meshkuj 30</p>			
<p>2.5 Rezultatet e të nxënit të fëmijëve që frekuentojnë shkollën (matur nga PISA) <u>Treguesi bazë (2012):</u> Leximi 394 Matematikë 394 Shkencë 397</p>	<p>2.5 Rezultatet e të nxënit të fëmijëve që frekuentojnë shkollën (matur nga PISA) <u>Treguesi bazë (2012):</u> <u>Treguesi i synuar*:</u> Leximi 394 Matematikë 394 Shkencë 397</p>	<p>INSTAT Raporti dyvjeçar i MMSR-së Dokumentet e politikave të ministrive të linjës, kuadri monitorues i SKZh-së 2015-2020</p>		
<p>* Vlerat e synuara i referohen pikësimit mesatar të vendeve të OECD-së për vitin 2012.</p>	<p>* Vlerat e synuara i referohen pikësimit mesatar të vendeve të OECD-së për vitin 2012.</p>			
Mbrojtja sociale				
<p>2.6 % e familjeve me të ardhura të ulëta dhe fëmijëve me aftësi të kufizuara me akses në përfundim të mjaftueshme monetare <u>Treguesi bazë 2014:</u> Gjithsej (% e familjeve që jetojnë në varfëri të skajshme marrin ndihmë financiare në para)</p>	<p><u>Treguesi i synuar 2021:</u> Gjithsej (% e familjeve që jetojnë në varfëri të skajshme marrin ndihmë financiare në para)</p>	<p>Vlerësimi/et cilësor/e të OKB-së, BE-së dhe aktorëve, raportet e progresit të sektorëve dhe vendit</p>	<p>Të dhënat e MMSR-së dhe ShSSH-së</p>	
<p>2.7 Numri i politikave sektoriale me synime të shprehura të përfshirjes sociale <u>Treguesi bazë 2014:</u></p>	<p><u>Treguesi i synuar 2021:</u></p>			

Kudri i rezultateve Qeveria e Shqipërisë - OKB [2017-2021]			
Rezultatet	Treguesit, baza, synimet	Mjetet e verifikimit	Partnerët
	<p>"X" politika nga "Y" politika nga "Z"</p> <p>2.8 Shkalla e zbatimit të Planit kombëtar të Veprimit për Integrimin e Romëve dhe Egjiptianëve Treguesi bazë 2014: Treguesi i synuar 2021: Vlerësuar "2" Vlerësuar, të paktën, "3" (mbështetur në shkallën e vlerësimit nga 1 në 5)¹¹⁷</p> <p>Mbrojtja e fëmijës</p> <p>2.9 Raporti i fëmijëve (të grupmoshës 0-17 vjeçe) në institucione (publike dhe jopublike) të kujdesit rezidencial për 100 000 banorë fëmijë Vlera bazë 2015: 84 Treguesi i synuar: 42</p> <p>2.10 Numri i mekanizmave kombëtare që mbledhin të dhëna dhe trajtojnë dhunën kundër fëmijëve Treguesi bazë: 4 (policia, Njësitë e Mbrojtjes së Fëmijëve (NJMF), shkollat, linja e telefonit ndihmës) Treguesi i synuar: të paktën, 6 (policia, NJMF-të, shkollat, linja telefonike e ndihmës, qendrat shëndetësore, platformat elektronike dhe në internet)</p> <p>Dhuna me bazë gjinore</p> <p>2,11 % e grave që kanë përjetuar dhunë fizike gjatë jetës së tyre Treguesi bazë (2013): Treguesi i synuar: 23,7% 21% (2018)</p>	<p>Raportet vjetore të Agjencisë shtetërore për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës</p> <p>INSTAT</p>	Agjencitë e OKB-së

¹¹⁷ "1" – nuk është bërë asnjë përparim apo hap përpara drejt arritjes së synimit; "2" – janë ndërmarrë masa të kufizuara dhe/ose fragmentare drejt arritjes së synimit; "3" – ka pasur përparim sistematik në shkallë sistemi drejt arritjes së synimit; "4" – është bërë përparim i mëtejshëm në nivel sistemesh drejt arritjes së synimit; "5" – ndryshime të rëndësishme sistemore janë bërë për t'u siguruar për përmbushjen e synimit.

Rezultatet	Treguesit, baza, synimet	Mjetet e verifikimit	Partnerët	Agjencitë e OKB-së
Kuadri i rezultateve Qeveria e Shqipërisë - OKB [2017-2021]				
Hipotezat	<ul style="list-style-type: none"> » Miratohet Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (SKZHI) 2015-2020. » Mbulimi Universal Shëndetësor (reforma) mbetet përparësi kyçe e qeverisë. » Miratohet dhe zbatohet Strategjia e Arsimit Parauniversitar. Zbatohet ligji për arsimin parauniversitar. » Ruhen angazhimet politike e buxhetore ndaj politikave dhe masave për mbrojtjen sociale (duke pasur si shtysë axhendën BE 2020). » Reforma e decentralizimit ofron qartësi lidhur me ndarjen e punës dhe funksioneve për planifikimin e politikave sociale. 			
Rreziqe	<ul style="list-style-type: none"> » Rirganimi dhe mungesa e vëmendjes ndaj shërbimeve sociale, për shkak të reformës administrative-territoriale » Mosmarrja pjesë në vlerësimet ndërkombëtare (p.sh., PISA) » Qëndresë e institucioneve përkatëse ndaj ndryshimit 			
Burimet njerëzore:	<ul style="list-style-type: none"> » Qarkullim i lartë i profesionistëve të kualifikuar » Paga të ulëta dhe nivel i ulët tërheqjeje nga profesionet sociale 			
Shpenzimet:	<ul style="list-style-type: none"> » Ulje në shpenzimet për shëndetësinë, arsimin, mbrojtjen sociale » Politikat fiskale dhe masat shtëruese 			
Përpalesia III. Rritja ekonomike, punësimi dhe bujqësia				
Objektivat Kombëtare të Zhvillimit¹¹⁸ dhe masat: Anëtarësimi në Bashkimin Evropian; Zhvillimi përmes rritjes së konkurrencës; Investimi në njerëz dhe kohezioni social; Rritja përmes burimeve të qëndrueshme & Zhvillimi territorial				
OZHQ¹¹⁹: 1, 2, 5, 8, 9, 11, 12				
Rezultati 3. Përparësitë e rritjes ekonomike, politikat dhe programet e QSh-së janë përfshirë, të qëndrueshme dhe të ndjeshme ndaj çështjeve gjinore, me përqendrim më të madh te konkurrueshmëria, puna e denjë dhe zhvillimi rural.	3.1 Largësia me pikë kufi e Lehtësisë së të bërit biznes (pikë) <u>Treguesi bazë (2016):</u> 60,5 <u>Treguesi i synuar:</u> 72,13 (2020)	Banka Botërore: Raporti i të Bërit Biznes Qendra Kombëtare e Regjistrimit – raportet vjetore	» Ministrinë e linjës (Ministria e Zhvillimit Ekonomik, Turizmit, Tregtisë dhe Sipërmarrjes; Ministria e Bujqësisë, Zhvillimit Rural dhe Administrimit të Ujërë; Ministria e Mirëqenies Sociale dhe	UNDP UN Women ONP FAO UNCTAD UNIDO UNECE IOM UNESCO
	3.2 N ^o i bizneseve të reja të ngritura, sipas seksit të pronarit/es <u>Treguesi bazë (2014):</u> Total			

¹¹⁸ SKZHI II¹¹⁹ Objektivat dhe synimet e zhvillimit të qëndrueshëm, <http://sustainabledevelopment.un.org/focussdgs.html>, tetor 2015.

Rezultatet	Treguesit, baza, synimet	Mjetet e verifikimit	Partnerët	Agjencitë e OKB-së
<p>* Grupet në nevojë më me rëndësi për këtë rezultat janë:</p> <ul style="list-style-type: none"> » Të rinjtë dhe të rejtat e papuna (15 – 29) » Romët dhe egjiptianët » Personat me aftësi të kufizuara » Migrantët e këthyer » Gratë e vetme kryefamiljare » Viktimat e trafikimit dhe/ose dhunës në familje 	<p>16,731 Rritje vjetore me 10% Femra</p> <p>1,947 Rritje vjetore me 10% Meshkuj</p> <p>14,784 Rritje vjetore me 10%</p> <p>3.3 Norma e papunësisë të rinj (të rinj e të reja (15 – 29), të cilët janë: të papunë, të vlefshëm për punë dhe punëkërkuar)</p> <p><u>Treguesi bazë (2014):</u> <u>Treguesi i synuar:</u></p> <p>Gjithsej 34,2% 20,5% (by 2020)</p> <p>Femra 35,9% 21%</p> <p>Meshkuj 33,3% 20%</p> <p>3.4 Rritja e sektorit të bujqësisë 2016 - 2020</p> <p><u>Treguesi bazë (2014):</u> <u>Treguesi i synuar:</u></p> <p>2,25% 20%</p> <p>3.5 Raporti eksport-import në bujqësi në vitin 2020</p> <p><u>Treguesi bazë (2015):</u> <u>Treguesi i synuar:</u></p> <p>1:4.5 (1:3)</p> <p>3.6 Indeksi global i Inovacionit</p> <p><u>Treguesi bazë (2015):</u> <u>Treguesi i synuar: 2020</u></p> <p>87 75</p>	<p>Anketa e INSTAT-t për Forcat e Punës</p>	<p>Rinisë; Ministria e Zhvillimit Urban; Ministria e Arsimit dhe Sporteve; Ministria e Kulturës; etj.)</p> <ul style="list-style-type: none"> » Agjencia shqiptare për Zhvillimin e Investimeve » Njësitë e qeverisjes vendore » Partnerët socialë (organizatat e punëdhënësve dhe punëmarrësve) » Shoqatat e biznesit, dhomat e tregtisë » Universitetet publike dhe private » INSTAT » Sindikatat » Shërbimi i bankar 	<p>IAEA</p> <p>[Shih kërkesat treguese të burimit në seksionin 3.0]</p>
<p>Hipoteza</p>	<ul style="list-style-type: none"> » SKPA 2014-2020 është plotësisht e financuar dhe në zbatim. » Do të lidhet një Kontratë Reforme Sektoriale midis BE-së dhe MMSR-s/qeverisë shqiptare për sigurimin e mbështetjes buxhetore për nënsektorin e punësimit dhe aftësisë. » QSh-ja do të përgatitë dhe do t'i paraqesë BE-së një Program Kombëtar të Reformës në Ekonomi, si pjesë e e anëtarësimit të Shqipërisë në BE (kapitulli i posaçëm i politikave të punësimit dhe përfshirjes sociale). » Angazhimi politik ndaj reformave të AFP-së dhe tregut të punës. » Angazhimi për uljen e hendekut gjinor në aksesin në financime dhe sigurime me kosto të përballueshme. 			
<p>Rreziqe</p> <ul style="list-style-type: none"> » Lidhje e kufizuar me politikat e tjera sektoriale (politika fiskale, politika makroekonomike, etj.) 				

Kuadri i rezultateve Qeveria e Shqipërisë - OKB [2017-2021]

Rezultatet	Treguesit, baza, synimet	Mjetet e verifikimit	Partnerët	Agjencitë e OKB-së								
<ul style="list-style-type: none"> » Kufizimet në rritjen e buxhetit të shtetit për të mbështetur reformat e nevojshme. » Sjelljet social-kulturale dhe politike nuk mund të ndryshohen, në favor të rritjes së aksesit të barabartë të grave në financime. » Politikat makroekonomike nuk mbështesin fermerët gra në zinxhirin kombëtar të vlerës. » Mbrojtja sociale dhe politikat jodiskriminuese nuk përkthehen në praktikë. » Gratë nuk përfshihen në hartimin e produkteve fundore, çka ul shifrat e miratimit nga gratë. 												
<h3>Përpërësia IV. Ndryshimi i mjedisit dhe i klimës</h3>												
<p>Objektivat Kombëtarë të Zhvillimit nga SKZHI II: Anëtarësimi në Bashkimin Evropian; Rritja përmes burimeve të qëndrueshme dhe zhvillimit të territorit; Investimi në njerëz dhe politikat e kohezionit social; Mirëqeverisja, demokracia dhe shteti i së drejtës (forcimi i rendit publik dhe gatishmëria për urgjencat)</p> <p>OZHQs: 3, 5, 7, 12, 13, 14, 15</p>												
<p>Rezultati 4.</p> <p>Qeveria dhe aktorët joqeveritarë miratojnë dhe zbatojnë veprimtari novatore, të ndjeshme ndaj çështjeve gjinore, në shkallë kombëtare e lokale, për qëndrueshmëri mjedisore, zbatimin dhe përshtatjen ndaj ndryshimit të klimës dhe ulje të rrezikut nga katastrofat.</p> <p>*Grupet në nevojë më të rëndësishme për këtë rezultat janë:</p> <ul style="list-style-type: none"> » Popullsia e varfër » Fermerët » Gratë » Komunitetet, të moshuarit që jetojnë në zonat e prekura nga ndryshimi i klimës dhe degradimi mjedisor » Banorët e qyteteve » Fëmijët 	<p>4.1 Shkalla në të cilën zbatohen masat gjithëpërfshirëse, planet, strategjitë, politikat, programet dhe buxhetet, për arritjen e objektivave të uljes së emetimeve dhe/ose zhvillimeve të qëndrueshme ndaj klimës</p> <p>Treguesi bazë: (SKZHI, 2013)</p> <p>BER aktual në portofolin energjitik (34,22%)</p> <p>Treguesi i synuar:</p> <p>38% BER në burime të përziera energjitike (Objektivi i Traktatit të Komunitetit të Energjisë)</p> <p>4.2 Numri i hektarëve të tokës që menaxhohet në mënyrë të qëndrueshme, si sipërfaqe e mbrojtur për konservim, përdorim të qëndrueshëm ose në një regjim aksesi dhe ndarje përfundimtare</p> <p>Treguesi bazë: Treguesi i synuar:</p> <p>9 424 ha (2015) 73 219 ha (2020)</p> <p>4.3 Numri i fermerëve që kanë akses në sistemin e paralajmërimit të katastrofave</p> <p>Treguesi bazë (2015) Treguesi i synuar</p> <table border="1"> <tr> <td>0</td> <td>(10%) 2017</td> </tr> <tr> <td>Femra</td> <td>(20%) 2018</td> </tr> <tr> <td>30%</td> <td>(30%) 2019</td> </tr> <tr> <td></td> <td>(40%) 2020</td> </tr> </table>	0	(10%) 2017	Femra	(20%) 2018	30%	(30%) 2019		(40%) 2020	<p>Raporti i BE-së, Komunikimi Kombëtar për UNFCCC-në, raporti i MM-së për gjendjen e mjedisit, instrumentet gjurmuese të FGM-së</p> <p>Agjencia Kombëtare për Zonat e Mbrojtura, inspektoriatet dhe agjencitë mjedisore lokale, drejtoritë e mjedisit në njësitë e qeverisjes vendore.</p> <p>Raportet e KDB-së</p> <p>MARDWA – Platforma e Sistemit të Hershëm të Paralajmërimit, që do të ngrihet gjatë vitit 2016 (FAO-MARDWA)</p>	<ul style="list-style-type: none"> » Ministritë e linjës (Ministria e Mjedisit; Ministria e Energjisë dhe Industrisë; Ministria e Punëve të Brendshme; Ministria e Bujqësisë, Zhvillimit Rural dhe Administrimit të Ujërave; Ministria e Zhvillimit Urban, etj.) » Njësitë e qeverisjes vendore » Bota akademike » Shoqëria civile » Komunitetet » Rrjetet mbi qëndrueshmërinë » Shkollat dhe mësuesit » Biznesi dhe komuniteti » Partnerët për zhvillim » Komiteti “Njeriu dhe Biosfera” » Inspektoriat Mjedisor » Agjencia Kombëtare për Mbrojtjen e Mjedisit » Zyrat e prokurorisë » Gjykatat lokale 	<p>UNDP</p> <p>UNEP</p> <p>FAO</p> <p>UNICEF</p> <p>UNIDO</p> <p>UNESCO</p> <p>UNECE</p> <p>IAEA</p> <p>[Shih kërkesat treguese të burimit në seksionin 3.0]</p>
0	(10%) 2017											
Femra	(20%) 2018											
30%	(30%) 2019											
	(40%) 2020											

Kuadri i rezultateve Qeveria e Shqipërisë - OKB [2017-2021]			
Rezultatet	Treguesit, baza, synimet	Mjetet e verifikimit	Partnerët
	<p>4.4 Përgatitja e planit gjinor për përshtatjen dhe zbutjen e ndryshimit të klimës</p> <p><u>Tregues bazë (2015):</u> <u>Treguesi i synuar:</u> Asnjë plan kombëtar Plani i veprimit në nivel kombëtar</p>	Raportimi i Ministrisë së Mjedisit	Agjencitë e OKB-së
<p>Hipoteza</p> <ul style="list-style-type: none"> - BE-ja vazhdon me punën e saj në mbështetje të forcimit të legjislacionit mjedisor. - Zbatimi i reformës administrative-territoriale vazhdon. 			
<p>Rreziqe</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zgjedhjet parlamentare sjellin lëvizje të mëdha të personelit në nivel qendror e vendor. - Politika e decentralizimit fiskal nuk zbatohet. - Burime të pamjaftueshme për arritjen e rezultateve. <p>»</p>			

Annex B. Basic Agreements

Ky Program Bashkëpunimi për Zhvillimin e Qëndrueshëm do të lexohet, interpretohet dhe zbatohet në raport me secilën agjenci nënshkruese të sistemit të Kombeve të Bashkuara, në përputhje dhe konsistencë me marrëveshjen bazë ndërmjet kësaj agjencie të sistemit të Kombeve të Bashkuara dhe qeverisë pritëse.

	Agjencia	Marrëveshje	Data e nënshkrimit
1	FAO	Kuadri Kombëtar i Përparësive Afatmesme	13 dhjetor 2009
2	IAEA	Marrëveshje Shtesë e Rishikuar për Ofrimin e Ndihmës Teknike nga Agjencia Ndërkombëtare e Energjisë Bërthamore për Qeverinë e Shqipërisë	12 nëntor 1983
3	UNAIDS	Zbatohet <i>mutatis mutandis</i> Marrëveshja Standarde Bazë e Ndihmës (MSBN) midis Qeverisë së Shqipërisë dhe UNDP-së	17 qershor 1991
4	UNDP	Marrëveshja Standarde Bazë e Ndihmës (MSBN) midis Qeverisë së Shqipërisë dhe UNDP-së	17 qershor 1991
5	UNFPA	Zbatohet Shkëmbimi i letrave që deklarojnë, <i>mutatis mutandis</i> , Marrëveshjen Standarde Bazë të Ndihmës (MSBN) midis Qeverisë së Shqipërisë dhe UNDP-it	15 nëntor 1996
6	UNHCR	Marrëveshja e Zyrës së Degës të UNHCR-së (BOA) me Qeverinë e Shqipërisë	22 qershor 1994
7	UNICEF	Marrëveshje Bazë për Bashkëpunim (MBB) me Qeverinë e Shqipërisë	23 korrik 1993
8	UNODC	Zbatohet <i>mutatis mutandis</i> Marrëveshja Standarde Bazë e Ndihmës (MSBN) midis Qeverisë së Shqipërisë dhe UNDP-së	17 qershor 1991
9	UN WOMEN	Shkëmbimi i letrave që deklarojnë zbatimin, <i>mutatis mutandis</i> , të Marrëveshjes Standarde Bazë të Ndihmës (MSBN) midis Qeverisë së Shqipërisë dhe UNDP-s[	17 qershor 1991
10	WHO	Marrëveshja Dyvjeçare e Bashkëpunimit (MDB) midis Ministrisë shqiptare të Shëndetësisë dhe Zyrës Rajonale për Evropën të Organizatës Botërore të Shëndetësisë, për periudhën 2016-2017.	19 maj 2016
11	IOM	Marrëveshje midis Shqipërisë dhe Organizatës Ndërkombëtare për Migracion mbi statusin juridik, privilegjet dhe imunitetin e kësaj organizate në Shqipëri	2 tetor 1992

KËSHILLI I MINISTRAVE I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

&

ORGANIZATA E KOMBEVE TË BASHKUARA

**Programi i Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm
2017-2021**

Kuadri për Zhvillim të Qëndrueshëm i Kombeve të Bashkuara